NEMZETI NŐNEVELÉS.

IX. ÉVFOLYAM. 1888. NOV.–DECZ. IX.–X. FÜZET.

TREFORT ÁGOSTON EMLÉKEZETE.*

(1817. febr. 7. — 1888. aug. 22.)

A halottak napja igen szép kegyeletes ünnepe a keresztyén világnak. Midőn a mezők zöld színe sárgára változik, s a fák hulló leveleit zörögve kergeti a hűvös őszi szél: az évszaknak e szomorú fordúlata élénken fölidézi lelkünkben a mulandóság és halál gondolatát; a jövőbe vetett tekintetünk látja a véget, mely a mi életünkre is várakozik közelben vagy távolban; s a múltba visszanézve, megjelennek előttünk azoknak alakjai, a kik egykor velünk éltek, a kiket szíveinkhez annyi gyöngéd s mégis erős kötelék csatolt, s a kik most már tőlünk elszakadva a hideg földben aluszszák hosszú álmukat. E napon, a melyet, letéve napi gondjainkat, ő nekik szentelünk, felidézzük lelkünkbe mindazt, a mi őket nekünk kedvesekké, tiszteltekké tette; hálaérzetünk élénkebben felújúl irányukban, mint talán egyébkor; ha alkalmunk van, fölkeressük kegyeletes szívvel sírjaikat is, s ott, vagy magános szobánk néma csendjében forró könyekkel áldozunk drága halottaink felejthetetlen emlékének. Ne fojtsuk vissza e könycseppeket: megérdemlik ezeket ők, a kik szerettek!

Azt hiszem, senki sincs ma itt közöttünk, a kinek ne volnának ily drága halottai, — egyiknek több, másiknak kevesebb, az elköltözött barátok és családtagok köréből. De nemcsak a baráti, nemcsak a családi érzés áldozik ma az elhunyt kedvesek emlékének; bánatosan rezdűl e napon meg szívünkben a hazafias érzés húrja is, s felújítjuk lelkünkben mindazok emlékét, a kik édes mindnyájunkért, a közös hazáért éltek; a kik működésükkel túlemelkedve

* Felolvastatott a budapesti VI. kerületi állami tanítóképző-intézet f. évi nov. 2-án tartott Trefort-gyászünnepén.

a család szűk körén, a nemzeti élet nagy, szélesebb körében végeztek messze kiható, korszakot alkotó munkákat. S midőn ma a honfiúi kegyelet a haza nagy halottjai felé száll: bizonyára legélénkebben áll a hazafiúi lélek előtt hazánk azon nagy oszlopférfiának képe, a kit csak alighogy most vesztettünk el, a kinek friss sírhantját még be sem lephette az idő moha, a kinek elvesztén hullatott könyeink talán még fel sem száradtak egészen. . . . Szíveink hangos dobogása mondja, hogy e nagy halottunk boldogúlt *Trefort Ágoston*, volt vallás- és közoktatásügyi miniszterünk.

Mi is, ez áll. tanintézet kicsinyei és nagyjai, mélyen áthatva e szomorú érzéstől, azért gyűltünk itt ez órában össze, hogy ünnepet szenteljünk eme nagy halottunk emlékének. És teszszük ezt annyival is inkább, mert mi tán közelebb érezhetjük magunkat hozzá, mint a gyászoló hazafiak nagy közönsége. Mi nem csak a nagy államférfiút, a haza jövőjén egész szívével csüggő reformátort siratjuk Trefort Ágostonban, hanem közelebbről úgy gyászoljuk őt, mint intézetünk alapítóját, szerető ápolóját, gondos fejlesztőjét, s általában a nőnevelés ügyének hazánkban országosan első fölkarolóját. Lelkünk elé idézzük ez órában jóságos képét, élénk tekintetét, a belső eszmék hatása alatt mindig mozgékony alakját. Látjuk, mint látogatja meg többször e kedvelt intézetét, mint tervezi ennek fejlesztését, mint állít fel benne különböző ágazatokat, mint gondoskodik számára kényelmesebb helyiségről, mint nyújt segédkezet az intézet közlönyének fentartására, hogy a magyar nőnevelés ez akadémiájából országszerte terjedjenek szét a nőnevelés életre való eszméi. Látjuk, mint tanácskozik több ízben intézetünk érdemes igazgatójával intézetünk ügyeiről; mint írja hozzá levelét, melyben kifejti, miért kell «a magyar leányok nevelését magyar nevelőnők kezébe adni».

De nagyon hiányosan rajzolnók meg s állítanók lelki szemeink elé a megdicsőültnek képét, ha működésének csak ezen, az egészhez mérten elenyésző csekély részletét idéznők fel emlékezetünkben. — Trefort Ágostonnak egy hosszú életen át kifejtett működése igen sok oldalú, igen sokat magába foglaló volt. Tevékeny életének vezéreszméje, — mint maga mondta egyik országgyűlési beszédében, — «*a magyar államiság és annak keretében a magyar kul-*

túra» vala. Ez ideáért hevült már mint ifjú, ezért küzdött tollal és szóval a férfiú, ezért fejtett ki bámúlatos tevékenységet ifjúi hévvel az öregkor napjaiban.

Ez alapgondolatra vezethető vissza látszólag sokfelé ágazó működése, erre minden kezdeményezése és nagyszámú messze kiható alkotása. És hogy ő a magyar kultúra emelésére oly sokat s oly sokfélét alkothatott: annak magyarázatát — az időkön és körülményeken kívül — különösen e kettőben kereshetjük. Először abban, hogy bár magasztos, eszményi czélokat tűzött maga elé, még sem volt egyoldalú ideálista, hanem az ideát a valósággal, az elméletet a gyakorlattal, az elvont tudományt a tapasztalattal mindig összhangzásba tudta hozni. Másodszor abban, hogy államférfiúi pályájára, s ez alatt itt különösen miniszteri működését értem, — oly alaposan, oly sok munkával előkészült, mint államférfiaink között talán egyetlen egy sem.

A jeles tehetségekkel megáldott ifjú, iskolái végeztével, még mielőtt 20-ik évét elérte volna, külföldi útra indúl, s éles eszével egész egy éven át figyeli, tanulmányozza Nyugot-Európa népeit és intézményeit. Már ekkor bizonyosan formát ölt lelkében az ideál, melynek hazai viszonyainkkal való megközelítését később sürgetni, majd munkálni fogja. «A magyar kultúrát arra a színvonalra kell emelnünk, a melyen Nyugot-Európa áll» — mondja és írja sokszor. Később is több nagy utazást tesz Európában: egyet 1845-ben, egyet a szabadságharcz utáni években; sőt miniszterségе alatt is nem egyszer külföldi utazással tölti szünidejét, hogy saját szemével lásson s hazája érdekében tanulmányozza a művelt népek legújabb haladását.

De nemcsak az utazást használja fel a nyugoti kultúra alapos megismerésére, hanem a könyveket is. A 40-es évek folyama alatt áttanulmányozza a franczia, angol és német irodalom legkitűnőbb *nemzetgazdasági és történeti műveit.* Thierry, Macaulay, Chevalier, Thiers, Louis Blanc, Schlosser és egyebek klassikus munkái voltak ez évek alatt főbb olvasmányai. Azonban az ifjú tudós nemcsak olvas és tanúl, hanem kezébe veszi és szorgalmasan forgatja az írói tollat is. A mit Európa e nagy elméitől tanúlt, azt saját gondolkodó

lelkében feldolgozva s hazai viszonyainkra alkalmazva elmondja honfitársai okúlására s a hazai reformkérdések tisztázása czéljából. Hírlapi czikkeket, röpiratokat ír a napi kérdésekről, tudományos felolvasásokat tart az Akadémiában, melynek 1841 óta tagja; rokonszellemű barátaival: b. Eötvös Józseffel, Szalay Lászlóval tudományos folyóiratot alapít, az akkor még rövidéletű «Budapesti Szemlé»-t; a Szalay szerkesztette «Pesti Hírlap»-nak szorgalmas dolgozótársa, s kifejti abban társaival, a czentralisták iskolájának tagjaival együtt, miként képzelik ők Magyarország politikai és társadalmi újjáalakúlását.

Közben mint követ van jelen az 1843/4-i pozsonyi országgyűlésen; majd tagja lesz 1848-ban a pesti első nemzetgyűlésnek, mint Pest város egyik kerületének képviselője, s ugyanakkor tanulmányaihoz és tehetségéhez méltó előkelő állást nyer az első felelős magyar miniszteriumban, mint földmivelés-, ipar- és kereskedelmi miniszteri államtitkár. De itt nem sokáig volt alkalma tehetségeit érvényesíteni. Csakhamar megkezdődtek a politikai bonyodalmak; a miniszterium 1848 őszén leköszönt, s Trefort, a ki nem volt forradalmi jellem, Eötvössel s Szalayval együtt a külföldre menetelre határozta el magát. Két év múlva visszatér a hazába s az alkotmány elnyomásának szomorú évtizedét Csaba-Csűdön, Békésmegyében, neje örökségén tölti. Itt, a kényszerített nyugalom éveiben visszatér ismét kedvelt tanulmányaihoz, a nemzetgazdasághoz és történethez; majd kezdeményező szellemével fölkeresve azt az egyedűli tért, mely akkor a tenni vágyó hazafiak előtt nyitva volt, megalapítja a *békésmegyei gazdasági egyesületet*, az országban a legelsők és legtevékenyebbek egyikét.

Midőn aztán a 60-as évekkel derűlni kezd az alkotmányosság hajnala, jelen van az 1861-i és 1865-i országgyűléseken, mint a gyomai kerület képviselője; ez utóbbi országgyűlésen, mint a Deák-párt tekintélyes tagja részt vesz az alkotmány helyreállítására vonatkozó tárgyalásokban. Időközben tájékoztató czikkeket ír a lapokba a napi kérdésekről; az Akadémiában emlékbeszédeket tart Tocqueville, Macaulay, Fallmerayer fölött, s értekezéseket ír a folyóiratokba Laboulay, Riehl, Carey politikai és nemzetgazdasági műveiről.

A 60-as évekre esik egy jelentékenyebb nemzetgazdasági alkotása, t. i. az Alföld vagyonosodásának emelése czéljából az *alföld-fiumei vasút* tervezése és megvalósítása.

Mindezek már a tevékeny államférfiúra vallanak. De tevékenységének őt megillető terét csak az 1872. év őszén foglalja el, midőn a trón és nemzet bizalma vallás- és közoktatásügyeink élére állítja. A buzgó hazafi, a nagyratörő reformer, az európai látáskörű államférfi most érezheti már magát igazán elemében; most már mindenoldalúlag munkálkodhatik ifjú kora óta ápolt eszményének, a magyar kultúra emelésének megvalósításán; nem kell most már csak a nemzetgazdasági térre szorítkoznia, bár a nemzet vagyonosodását ezután is politikája legfőbb tételei közé számítja, mert műveltséget vagyon nélkül teremteni és fejleszteni nem lehet.

Miniszterségének 16 éve alatt valóban lázas tevékenységet fejt ki, hogy a hatáskörébe eső eszközökkel kultur állapotainkat emelje; mintha csak azt gondolta volna, hogy most tegyük meg a mit tehetünk, mert ki tudja, mit hoz ránk a jövő. E lázas tevékenység jóformán szemünk láttára történt; annak egyes mozzanatait tehát elég lesz, mert időnk sem engedné máskép, — csak érintve felsorolnunk.

A *népoktatást* a nagy elődjétől, Eötvös bárótól, lerakott alapon tovább fejleszti; sürgeti a tanítás gyakorlatias irányát; alatta hozzák a magyar nyelv kötelező tanítását elrendelő törvényt. A tanítóképzés színvonalát emeli; az elemi képzők tanfolyamát három évről négyre, a polgári képzőkét kettőről háromra bővíti ki. Legújabban tanfolyamot állít fel a képezdei tanárok és tanárnők képzésére. A leánynevelésre különös gondot fordít; a budapesti mintájára számos felsőbb leányiskolát állít fel a vidéken, s megállapítja a polgári és felsőbb leányiskolák egymáshoz való viszonyát. Szívén viseli a tanítóosztály ügyét is; megteremti az országos tanítói nyugdíj-alapot, hathatósan támogatja a tanítók árvaházát és az Eötvös-alapot.

Megalkotja a *középiskolai* törvényt; a reáliskolákat 8 osztályúakká teszi; a budapesti *egyetemet* európai színvonalra emeli s felállítja a kolozsvári egyetemet.

Hármas jelszavához híven, mely szerint Magyarországnak tudományra, vagyonosságra és a közegészségügy ápolására van

szüksége, — folytonosan hangoztatja a magyar ipar fejlesztését; felállítja a budapesti *közép-ipartanodát* s hathatósan sürgeti az egész országban az alsófokú ipariskolai oktatást; ép így mozgalmat idéz elő az alsó- és középfokú *kereskedelmi iskolák* alapításában; az *egészségtan* tanítását sürgeti az elemi oktatásban; beviszi ezt mint rendes tantárgyat a középiskolákba, s tanítására külön tanárokat képeztet az egyetemen.

Ki ne ismerné azokat a díszes csarnokokat, a melyeket a fővárosban és a vidéken a tudományos intézetek számára építtetett? Ezekkel nem csak a tudomány, hanem egyszersmind a művészet érdekeit is ápolja: a fővárost szépíti, s az ország lakosságában a műépítés iránti érzéket fejleszti. De egyenes úton is mennyit tesz a magyar művészet izmosítására, midőn felállítja a mintarajziskolát, a festőművészeti mesteriskolát, az iparművészeti iskolát, a műiparmúzeumot, a zenészeti akadémiát! Ugyancsak a művészet érdekeit szolgálja, midőn megkezdi műépítészetünk középkori maradványainak renováltatását.

Nem elégszik meg azzal, hogy csak a hivatalos úton szolgálja eszményeit: hatni akar a társadalmi úton is. Beszédeket tart választóihoz, egyesületekben, az Akadémiában, melynek 1885 óta elnöke; nyilt leveleket ír a lapokba, folyóiratokba, előkelő egyénekhez, hogy hirdesse elveit s izgasson tervei mellett.

Bámulatos tevékenységet fejt ki életének kivált ez utolsó éveiben.... És kitartó, lelkes munkáján rajta is volt az Isten áldása. — Önérzettel szemlélhette a magyar kultúra szép emelkedését, mely ügynek, hazánk több nagy fiával együtt, egyik legbuzgóbb, legtöbb oldalú és sikeres munkása vala. Láthatta már, hogy a nemzet nagy többségében föléledt az élénk érdeklődés a közművelődés iránt; láthatta hazánk polgársága között az értelmiségnek s ezzel együtt a vagyonosodásnak örvendetes emelkedését; láthatta iparunk s ifjú művészetünk sokat igérő fejlődését, s mindezen előhaladásunknak az 1885-i országos kiállításon való bemutatását, melynek csarnokaiban oly érdeklődéssel, oly nemes önérzettel, oly ifjú lelkesedéssel láttuk őt gyakran körüljárni.

Mily gyönyörűség tölthette el szivét, midőn látta, hogy rész-

ben *az ő munkája* hatásánál fogva is, nem kell már a költőnek keresni *a hont, «melynek Árpád vére győzelemben csorga szent földére»*; hogy nemzetünk életében már eljött az a *«kor, mely után buzgó imádság epedett szazezrek ajakán»*: a pezsgő nemzeti élet és tevékenység időszaka, a magyar kultúra ifjúi kora! Munkája eredményének látása lehetett küzdelmekben gazdag és sok családi csapással sujtott életének legszebb része, kitartó fáradozásainak legboldogítóbb jutalma!

Életéből mindnyájan sok üdvös tanúlságot meríthetünk magunknak. Megtanúlhatjuk tőle, mint kell, kizárva az önzést, másokért élnünk, s életünket nemes, eszményi czélnak szentelnünk; mint kell kitűzött munkakörünkre, minden mást kizáró érdeklődéssel s kitartással előkészülnünk; s mint kell aztán, ha terünk nyilik, azon czél felé törnünk egész lélekkel. — Így élve, bizonyára kiérdemelhetjük annak az életkörnek, melyben működünk, — legyen működésünk bármily szerény körű, — elismerését s méltánylását; mint a hogy ő kiérdemelte, minden pártkülönbség nélkül, Magyarország összes lakosságának tiszteletét és hódolatát....

Hogy mi volt Trefort Magyarországnak, s mit vesztett benne a magyar haza: ékesszólóan hirdette s hirdeti azt az a gyász, melyet halálán való őszinte fájdalmában az egész ország öltött. Nem egynehány gyászkörzetű hírlapi czikkben nyilvánúlt az, hogy azután csakhamar napirendre térjen fölötte az ország. A Trefort-gyász nem szorítkozott se csupán a fővárosra, se csupán a halálát követő nehány napra. — Hazánk majd minden városában gyászünnepeket tartottak emlékére; s nem csak az iskolai körök, hanem a különböző erkölcsi testületek, a városok s a törvényhatóságok is országszerte hangot adtak Trefort elvesztésén való igazi fájdalmuknak.... Trefort sírjára még ma is. — még sokáig gyászolva borúl Magyarország búsongó géniusza.

S épen ez a közös gyász és közhódolat képezi annak biztos zálogát, hogy Trefort bár meghalt, — mindamellett nem vesztettük őt el egészen. Szelleme hatni s áldásosan fog működni közöttünk széles ez országban hosszú időkön keresztül. — Hazánk minden derék fia s leánya az által fogja tisztelni Trefort emlékét, hogy esz-

méit magáévá téve, kiki a maga körében és tehetsége szerint, buzgó közreműködésével tovább igyekszik fejleszteni azt, a mit Ő megkezdett; hogy kiki a maga körében lehetőleg minden eszközt fel fog használni a magyar kultúra emelésére, tovább vitelére. Ha így teszünk, mindig felettünk fog lebegni, intve, tanácsolva, nagy szelleme; mert

«Nem hal meg az, ki milliókra költé
Dús élte kincsét, ámbár napja múl;
Hanem lerázván, a mi benne földi,
Egy éltető eszmévé finomúl,
Mely fenmarad, s nőttön nő tiszta fénye,
A mint időben, térben távozik;
Melyhez tekint fel az utód erénye:
Óhajt, remél, hisz és imádkozik.»

Komáromy Lajos.

NŐK A KERESKEDELMI PÁLYÁN.*

Ismeretlen, hazánkban eddig név szerint is alig ismert, társadalmi ösvényre léptünk a mai napon, midőn a magyar nők számára első ízben kereskedelmi szaktanfolyamot nyitunk meg. Habozva teszszük meg az első lépést az ismeretlen úton, hiszen nem kereskedelmi iskoláról avagy épen büszkén hangzó női kereskedelmi akadémiáról van szó, hanem csak egyszerű szaktanfolyamról. De a habozás nem vonatkozik az elérendő czélra. Nemcsak a kik itt vagyunk, de a távollevők ezrei is hiszik, hogy a nők kereskedelmi kiképeztetésének jövője van: a magyar társadalom közszelleme, mely annyi más ujítást habozva fogadott el, csaknem gondolkozás nélkül lépett az észrevett ösvényre; Budapest főváros hatósága hosszas tanácskozások nélkül karolta fel a megpendített eszmét.

A nőknek tért kell foglalni a kereskedelmi pályán. Nem a rettegett emanczipáczió hangoztatja ezt: a mindennapi élet követeli. Boldog az a nő, ki kedves családi otthon körében élhet, mert hiszen a feleség és anya hivatása a legszebb pálya nekik: de megtanultuk a legközelebbi népszámlálásból, hogy a nők száma hazánkban egy negyed millióval haladja meg a férfiakét, hogy azok a felnőtt nők, kiknek nem lehet család körében élni, kerekszámmal másfél millión vannak, megtanultuk a tapasztalatból, hogy a családot alapító férfiak száma apad s apadni fog ezentúl még inkább oly mértékben, a mint a régi patriarchalis viszonyok utolsó vonásai fokonkint átalakulnak modern jellegűvé változó társadalmunkban. Nem fellengző ábrándok, a megélhetés komor gondja vezeti a magyar nőket új ösvényekre. Százezrek, kiknek családi boldogságra

* Felolvastatott a Magyarországon először létesített kereskedelmi női szaktanfolyam megnyitásakor, Budapesten, 1888, szept. 30-án.

kilátásuk nincs, százezrek, kik a megélhetés nagy harczában mindenütt hatalmas akadályokra találnak, veszik fel a létért való küzdelem fegyvereit nem a férfiak ellen, de a férfiak mellett s velök együttesen. S ki volna az a vakmerő, ki kétségbe merné vonni, hogy a sok millió nő között ne akadnának egyesek, kik a kereskedelmi pálya nehézségeivel megküzdeni képesek? Ezer és ezer férfikereskedő tengődik a hosszú életen át s alig egyesek pályája magaslik ki közöttük. Ne hozzuk fel a nők szelidségét, a társadalmi érintkezésnél eléjük vont természetes korlátokat, ne mondjuk, hogy közülök aránylag még kevesebben fognak nagy sikert mutatni fel, mint a férfiak között. Annyi tény, hogy a kereskedelem számos ága között nagyon kevés van, ha ugyan van egy is, melyre a nő női jellegénél fogva absolute nem képes s az is tény, hogy a családi köteléken kívül levő nőknek is élnie kell. Segítő kezet nyujtani a gyengéknek élet-halál harczukban emberbaráti kötelesség: a mai kor mindennapi élete megköveteli többek közt, hogy a nők keresetképességét a társadalom előmozdítani igyekezzék.

Nem szépítem a tényeket: a megélhetés gondja vezeti a nőket a magasabb kereskedelmi pályára. Egy pár szakcsoporton kívül, melyek között a divatárusnőké a legjelentékenyebb, a nők mindeddig csak mint elárusítók szerepeltek a kereskedelmi életben s ott is, a kofák műveletlen rétegétől eltekintve, nagyon csekély számban. Alig 20,000 nő tízszer annyi férfiúval szemben keresi a kereskedelem terén kenyerét s még a nők munkaköréhez tartozó üzletek vezetése is férfi kezekben van. Ma, midőn a tanítónői pálya már túltömötté lett és a többi a tágabb értelemben vett napszámosokén felülemelkedő életpálya bezárult a nők előtt, az ipar és kereskedelem ezer alakú ösvényei között kell utat törniök. Száz és száz munkaág van itt, hol mint elárusítók, ügynökök, irodatisztek, sőt mint önálló vállalkozók is sikerrel szerepelhetnek. És mivel a kereskedelem ma már nem gyakorlat csupán, hanem egész sereg elméleti ismeret elsajátítását feltételezi, a kereskedelmi iskoláknak is meg kellett nyitni ajtaikat a nők előtt.

Egészen új törekvés ez még a művelt külföldön is. A kereskedelem minta-hazájában Angliában is csak 1861-ben alkalmazták az

első nőket a kereskedő társaságok irodáiban s a kontinensen csak az 1866-ban Berlinben alakult Letteverein tette meg ebben az irányban az első lépéseket. De a postát, távirdát s más forgalmi eszközöket kivéve, a nők egész Európában még csak kivételesen alkalmaztatnak a kereskedelmi irodákban; még leggyakrabban Francziaországban, hol a nemes Lemonnier Elza, ki egy maga négy női kereskedelmi iskolát alapított, társadalmilag nagy hatással volt e czél előmozdítására. Svájczban, Orosz-Lengyelországban és Svédországban, de mindenütt csak nagyobb városokban, szintén több nő talál ily módon alkalmazást. Stockholmban a «Méhkas» czímű bazár, Bécsben a Hausfrauenverein 1882-ben alkotott üzlete, Párizsban Dalencourt női munkaközvetitő egylete, Prágában a női kereskedelmi iskola, Bordeauxban az «Ecole primaire supèrieure pour jeunes filles» talán a legjelentékenyebb központok jelenleg a nők kereskedelmi kiképzése s alkalmazása érdekében, habár nem kell elfelednünk, hogy úgy Angliában, mint Németország s Ausztria csaknem minden vidékén a nőipariskolák egyúttal a kereskedelmi alapismeretek közlésével is foglalkoznak. Mint sok más téren, itt is az amerikai hatalmas köztársaság szárnyalt túl bennünket. Harmadfélszáz kereskedelmi iskolájának nagyobb részében a fiukkal együtt nők is tanulnak, a legutolsó kimutatás szerint már több mint 10,000 nő, majdnem fele az összes növendékeknek s a kiképzett nő előtt a bankárok s takarékpénztári igazgatók állása sincs elzárva. Ezekben az iskolákban a kereskedelmi tantárgyakon kívül franczia, német és spanyol nyelvet, nemzetgazdaságot, irodalomtörténetet, természetrajzot, vasútismét, gyorsirást s más gyakorlati tárgyakat tanulnak a nők és az intézetekben működő tanitónők száma a 300-at felülhaladja. S mintha az újabb keletű társadalmakban sokkal inkább éreznék a nők gyakorlati pályákon alkalmazásának szükségét, mint a vén Európában, a női kereskedelmi iskolákat megtaláljuk Venezuelában, Chileben, Ausztráliában, Japánban, sőt a keleti elzárkozottságából most bontakozó Keletindiában már 33 oly szakiskola van, melyekben a nőket ipari s kereskedelmi pályákra készitik elő.

Lassan terjed a nők hatásköre a kereskedelemben, de bizto-

san. Már vannak nevezetességeik is. Párizsban nemrég halt el egy nagy áruház női főnöke, ki végrendeletében alkalmazottjainak jutalmúl több millió frankot ajándékozott. A newyorki hatalmas tőzsdén nemrég egy sokszoros milliomos, de e mellett rendkívül ügyes üzleti tapintattal biró nő egész forrongást idézett elő. A tudósainak nagy számáról hires Angliában egyik legünnepeltebb nemzetgazda Fawcettné asszony, egy aránylag még fiatal nő. Az ügy halad előre. Az olasz kormány hivatalosan bizta meg Follerio de Luna Aurelia asszonyt, hogy a nők gyakorlati pályákra kiképeztetéséről tanulmányokat tegyen; Svédországban másoló női irodákkal, női kaszinókkal s munkaközvetítő helyekkel kezdték s ma a nők gyakorlati alkalmazása már csaknem természetessé lett. Párizsban a női kereskedelmi iskolákat a társadalom már több év óta évenkint százezret meghaladó adományban részesíti. Haladni fog nálunk is az eszme, kezdetben talán nehezen, de évről-évre fokozottabb gyorsasággal, mert, ismétlem, nem az emanczipáczió szava, de a mindennapi lét feltételei követelik azt.

Követelik s talán nem is társadalmi életünk kárára. Kisdedovók, árvaházak s népiskolák hangosan tanusítják, mit nyert a magyar társadalom, midőn a nők meleg érzelmét és tapintatát munkatársaiul nyerte meg. A magyar kereskedelem múltja sivár s jelene gyermeteg. Abban a sivár múltban, midőn a nemzet zömétől idegen, sőt részben ellentétes elem szolgálta itt a kereskedelem ügyét, csalóknak s legfelebb ügyes, élelmes embereknek tartotta őket a közvélemény, ebben a gyermeteg jelenkorban, midőn a Bécsben konczentráló járszalagok még alig kezdenek meglazúlni, a vagyonszerzés s vagyongyarapítás a kereskedelem eszméje a közvélemény előtt. Csak kevesen vagyunk, kevesen még a fővárosban is, kik a kereskedelem békés úton hódító s művelődésterjesztő nagy hivatását ismerik, azt a magasztos hivatást, melynek feladata — az állam és társadalom másnemű tevékenységével karöltve — egységes művelt magyarrá tenni e hon lakóit, gyümölcsözővé annak komor sivatagjait és hegyekbe rejtett kincseit, eltörölni a nagy városok és a hegyek zugai lakóinak műveltsége között létező megszégyenítő különbséget s hódítani messze földeken egyéneket, kik szeretni fog-

ják ezt, a ma még izolált nemzetet, szeretni, mert megismerik. Kosmopolita lesz a magyar kereskedelem, ha mindenik első sorban magyar s csak azután kereskedő; a közműveltség terjesztésére fog hatni, ha minden kereskedő első sorban önnön érdekeit tartja szem előtt. A kereskedelem fejlődésével karöltve magyarosodtak meg városaink, a kereskedelem magyar jellegének erősödésével izmosúl meg külkereskedelmünk s halad előre művelődési munkánk. S azok a nők, kik most a megélhetés gondjaitól üzetve kenyérkeresetért jöttek ide, ha egykor beállanak az öntudatos kereskedők, eme békés hódítók sorába, tapintatukkal s buzgalmukkal megbecsülhetlen társak lesznek. Magyar kereskedőnők fogják segíteni ismét megnyerni a közönség egy részének bizalmát a sikkasztók, a bünös végeladók, s részletre árulók ellenében, magyar kereskedőnők fognak hozzájárulni a családi s társadalmi élet finomodása által a kereskedelem magyar jellegének erősbítéséhez, a vásárlókedv gyarapodásához.

Magyar leányok, kik ide jöttek erre az első tanfolyamra, gondolják meg ezeket a feladataikat is. A manchesteri pionierekre büszkén mutat már is a kulturtörténelem. Eljő az idő, midőn kegyetek úttörő munkáját is számon veszi a közeljövő. Nehéz, tövises munka lesz ez, de ha a tövisek csak előretörésre buzdítanak, a siker nem marad el. Az akarat mindenható s a nők munkaképesítésének elve hallhatatlan. Kegyeteken áll, hogy a megvalósulás ne halasztassék el végtelenig. A nők kereskedelmi nagyobbmérvű működése be fog következni előbb vagy utóbb, mert be kell következnie. Legyen ez az iskola a szerencsés bölcső. Virágozzék és gyarapodjék.

György Aladár.

NŐI KÖZÉPOKTATÁS.

(Néhány szerény észrevétel Sebestyén Gyula úr észrevételeire).

Semmi sem bizonyítja jobban be, mily jámbor a papiros, és mily hamis képzetet alkothat az ember magának a nyomtatott statisztikai adatok után, mint azon *észrevételek*, melyeket Sebestyén Gyula tanár úr tett, a legjobbhiszeműséggel, a «Nemzeti Nőnevelés» októberi füzetében a képviselő háznak beadott kérvényemről.

Sok minden van fájdalom minálunk törvényben, a papiroson, azonkívül statisztikai adatokban is, hanem aztán a valóságban, az életben egészen máskép áll a dolog!

Igaz, a felsőbb leányiskolák szervezeti szabályai és tanterve nem igen változott Molnár Aladár óta . . . . . a papiroson. Ámde a *szellem*, mely akkor vezette az egészet és a mostani szellem, egészen más. Molnár Aladárnak igen szép, magas ideál lebegett szemei előtt. Nagyon jól tudom ezt, mert sokszor beszélgettünk együtt és vitatkoztunk is e tárgy felett. Ő az akkori programmot csak kiinduló pontnak tekintette, a mely majd a szükség szerint fog fejlődni, nem pedig mint végleges eszményt. Szenvedélyesen óhajtotta, hogy a magyarországi felsőbb leányiskolák feljuthassanak a külföldi leányiskolák színvonaláig.

Akár hányszor magyarázta nekem, hogy csak azért nem mondták ki határozottan, hogy ezen felsőbb leányiskolák *középiskolák*, mert Trefort ő excellentiája ellensége azon eszmének, hogy a nők egyetemre járjanak, és nem akarja, hogy azt képzelhessék, miszerint a felsőbb leányiskolák az egyetemre készítnek elő; de máskülönben egészen a középiskola ideálja lebegett Molnár Aladár szemei előtt.

És most mi az ideál?

Mikor 1886 novemberében a miniszteri biztos úr meglátogatta a mi iskolánkat, egész hivatalosan azt mondta, saját magamnak, az összes felügyelő bizottság tagjai jelenlétében: «Az iskola czélja az legyen, hogy mikor a növendék onnan kikerül, ha kezébe veszi a helyi lapot, azt tökéletesen megérthesse.» (Sic!)

Folytonosan csak ily szellemben beszélt. Már pedig tudni kell, hogy vidéken főkép, mily servilizmust tanusítanak a felsőbb közegek iránt. Hogy félti minden hivalalnok az ő szegény falat kenyerét! Mily szolgailag követ minden utasítást. Nekem magamnak akár hány adatot szolgáltattak már az én állításaim megerősítésére tanítók és tanítónők, de azon szigorú meghagyással, hogy semmi áron meg ne nevezzem a kútforrást, ezért vagyok kénytelen csak saját tapasztalataimra szorítkozni. Különben ezek is váltig eléggé döntők e kérdésben.

Az idegen nyelvek tanításában is peldául, régen nyelvtant tanítottak szárazon, mikor a növendék egyetlen egy szót se tudott azon idegen nyelvből, melyre tanították. Most az ellenkező túlzásba estek. Semmi nyelvtan, semmi gondolkozás ne legyen többé, csak úgy tanuljon a gyermek, mint a majom, az utánzás ösztönével egyedül, mintha 2—3 éves volna! Pedig hát azért van esze, hogy azt is használja. De hiában: *elemi mód* mindenben, ez a jelszó! Egészen alant maradni, semmibe mélyebben bele nem hatolni!

És megjegyzendő, hogy én nem azt kivánom, hogy túlterheljék a növendéket, koránt sem. De hogy ugyanannyi fáradsággal ember legyen belőle, nem pedig gép, a ki nem is bír sejtelemmel a szellemi életről, utálja a tanulást, a hogy most történik. Itélhetünk a kilépett növendékekről.

Sebestyén Gyula úr azt állítja továbbá, hogy az adminisztrativ teendők nem terhelik túl az igazgatókat és leginkább a tanítónékat; állítását pedig, férfi létére, egy mosolylyal bizonyítja. Nem tudom, minő nagy logikai érv egy férfi mosoly, hanem azt igenis jól tudom, hogy az elemi iskoláktól kezdve a középiskolákig, minden el van most árasztva az irka-firka ezer millió teendőivel; most is legújabban érkezett a tanítónőképezdéhez egy rendelet, hogy minden étkezés után irassék meg a jelentés arról, hány kifli fogyott el,

hány font kávé, czukor, hús, főzelék, kenyér stb. négyszer napjában, s azt mindenkor az igazgatóné ellenőrizze és írja alá, hivatalosan. Mintha ez előmozdítaná a növendékek szellemi vagy anyagi jólétét! A ki lopni akar, az lophat úgy is, ha minden étkezésnél beszámol, és aztán ki fogja azt a sok millió jelentést, az egész országból, szemmel tartani, átolvasni és verificálni?

Különben magának a miniszteri biztosnak szavai bizonyítják legmegczáfolhatlanabbúl, hogy előtte *a fegyelem* a czél az iskolában. Mikor bemtuatta nekem a budapesti felsőbb leányiskolát, büszkén hordozott mindenüvé, mindenütt a nagy rendet bámultatta, és noha több előadást is végig hallgattam, mikor búcsut vettem tőle, csak azt mondotta a legnagyobb önérzet kifejezésével, hogy megvizsgálhatom akár melyik iskolát Németországban, *több fegyelmet* sehol sem fogok találni.

És aztán mikor a mi iskolánkat vizsgálta a miniszteri biztos úr, hivatalosan adta nekem azt az utasítást, hogy néha tanítás közben, rontsak be egy-egy osztályba, hívjam ki padjából az egyik növendéket és kérdezzem ki tanárai felől, mennyi leczkét adott? mit tanított? Sőt az iskolaszolga is velem legyen és egy mérő serpenyőt hozzon, a melyen megmérhessük font számra, nem hozattak-e a tanítók igen sok könyvet a gyermekkel? Ezt saját szavaival így mondta, tanuk reá a felügyelő bizottság összes tagjai. Hát miután egy ily kémkedési rendszer pedagógiai szempontból *határozottan rossz*, csak a fegyelemnek használ, nem nyilvános-e, hogy a nevelés ügyét feláldozzák a fegyelemnek, s a főczél a fegyelem. Még sok példát mondhatnék erre, mi az életből van merítve, nem a papiroson, de mivel másokat compromitálnék vele, hallgatnom kell.

A papiroson valóban az is úgy van, hogy annyi a nő-tanító a felsőbb leányiskolákban mint a férfi. Azt nem is mondottam, hogy nincsenek nőtanítók. De hogy ezek alárendelt helyet foglalnak el, azt mondtam. És ez úgyis van az életben és valóságban. Erre is csak magamat hozhatom fel például. Oly utasításokat kaptam *hivatalosan*, erre nézve, a miniszteri biztos úrtól, hogy egészen felháborodtam, be akartam adni lemondásomat, és végre is Pestre utaztam, hogy megkérdezem magától a miniszter ö excellentiájától, hogy

valóban kötelességemmé teszi-e ő is, hogy azt mind kövessem, ablakokat nyittassak a tanítónőkkel és oly dolgokra is ügyeltessek fel velök, mit az olvasó iránti tiszteletből ide le nem írhatok.

Ez a dolgok állása. És higyje el Sebestyén úr, jobb mindent teljes világításba helyezni, mint nagy gonddal takargatni és rejtegetni a rosszat. A világosság *soha sem árt*, ha állításaim nem igazak, magoktól fognak összeroskadni a világosság teljes sugarainál, ha igazak, javítni kell a dolgon, bátran, a hogy a haladás embereihez illik, nem pedig rejtegetni a rosszat, azon reményben, hogy az majd magától eloszlik. Dehogy oszlik az el. A rossz, rosszat szül, s a jövendőt teszi tönkre. Határozottan rossz szellem irányozza most a felsőbb leányiskolákat és ezek mind sülyednek Molnár Aladár óta, most is csak azt mondom. Ez pedig a kormány szemében is így áll, mivel tavaly a tanfelügyelők alá rendelte a felsőbb leányiskolákat, kik alatt csakis az elemi iskolák állnak, s most az abnormalis helyzet állt elő, hogy egy tanár, ki középiskolai minősítéssel bír, alá van rendelve egy oly egyénnek, kitől nem követelik a középiskolai minősítést. Miután pedig a nyugdíj kérdése nincs meghatározva a felsőbb leányiskolai tanárok és tanítónők számára, mind kevésbbé kitünő és kevésbbé kitünő erőket fognak majd kapni ez iskolák.

Elhiheti Sebestyén úr, azért hogy nem használok teli szájjal nagy érthetetlen német sententiákat, hogy nem nevezem a tevét: *terehhordó csikornyiás*-nak, hanem egyszerűen *tevének*, úgy hogy minden gyerek is megérthesse, azért még lehet igazság és logika is abban a mit mondok. Itéljen a közönség! Legyen teljes világosság.*

De Gerando Antonina.

* Sajnálom, hogy szóváltásunkból nem lett s nem is lehet eszmecsere, mivel mindegyikünk más-más malomban őröl. Az én észrevételeimnek veleje az volt, hogy törvényhozási aktusnak csak akkor lenne helye, ha a kérvény magából a felsőbb lányiskolai szervezetből, a tantervből és a miniszteri utasításokból kimutatta volna, hogy a felsőbb lányiskolai institucziő, mint ilyen valóban nem felel meg annak a hivatásnak, a melyet a képviselőház határozata eléje tüzött. A kérvény ezt nem tette meg, s mert elmulasztotta, olyasminek kimondását kéri a képviselőháztól, a mit ez már egyszer kimondott s olyan intézkedések megtételét sürgeti, a mik már meg vannak téve.

Oszintén megvallva, azt hittem, hogy De Gerando Antonina úrhölgy, ha válaszra méltatja észrevételeimet, válaszában pótolni fogja kérvénye fogyatkozásait s előáll amaz argumentumaival, a melyekkel a felsőbb lányiskolai szervezet, tanterv és utasítások erősségét romba döntheti. Csalatkoztam, mert válaszában megengedi, hogy a felsőbb lányiskolai szervezet alapjában véve ma is az, mint a hogyan Molnár Aladár megalkotta, sőt elismeri azt is, hogy a hiba nem a szervezetben van, mert hiszen a papiros türelmes: szóval, a szervezetet magát figyelmére sem méltatja, hanem e helyett az iskolai praxisból vett újabb példákkal áll elő annak bizonyítására, hogy a szervezet végrehajtásában sok a hiba s hibás maga az a szellem is, a mely a végrehajtást vezérli. Hogy De Gerando Antonina úrhölgy e példákkal, a melyek kizárólag az ő tapasztalatainak köréből vannak véve, bebizonyíthatta-e azt, a mit be akart bizonyítani: nem bolygatom, de ha bebizonyította volna is, csak arról győzne meg, hogy törvényhozási aktusra valóban nincsen szükség, mert a baj, a mennyiben létezik, mint a végrehajtás hibája, végrehajtási úton is megszüntethető. Én a szervezet alapján állok, De Gerando Antonina úrhölgy a személyes tapasztalatok és vádak alapján: ime az ok, a miért lehetetlen a vita folytatása, ha csak egyikünk el nem fogadja a másiknak álláspontját. A kérvény igen tisztelt beadója nem fogadta el azt az egyedül biztos alapot, a melyen én a vitát megkezdtem; viszont jó magam nem léphetek arra a síkamlós, ingatag alapra, a melyen ő a vitát folytatja.

Még csak két személyes észrevételem van s azután bevégezem szóváltásunkat, a mely most már sem az ügynek nem használhat, sem a közönséget nem érdekelheti. A mi azt a bizonyos «férfimosolyt» illeti, nagyon csodálom, hogy De Gerando Antonina úrhölgy azt argumentumszámba vette; Isten látja lelkemet, hogy nem szántam annak: egyszerűen az «adminisztráczió őrültsége» és az «irka-firka dühös szenvedélye» csalta ki bajuszon alól. Ha azonban valami illetlenséget követtem volna el vele, utólagosan bocsánatot kérek érte. — Czikke végén épen akkor, a mikor legjobban erősíti, hogy mily sokat ad a stilus egyszerűségére és világosságára, De Gerando Antonina úrhölgy meglehetős mesterkéltséggel és homályossággal arra czéloz — nem mondom, hogy gyanusít — mintha nekem valami okból érdekemben állana a kérdést összezavarni s az általa meggyújtott gyertyát véka alá borítani. Biztosíthatom róla, hogy a mint soha nem írtam olyat, a mit meggyőződésem ne sugalt volna, úgy most sem vezetett más érdek, mint az igazságé, nem ösztönzött semmi egyéb ok, mint az a vágy, hogy az ügynek használjak. S ha ezt nem egyszer megtettem személyes érdekeim ellenére is, nagyon könnyen megcselekedhettem ebben a kérdésben, a mikor jómagam sem egyénileg, sem állásomnál fogva épen nem vagyok érdekelt fél.

S. Gy.

NÉMET FELOLVASÁS

A LEÁNYOK TOVÁBBKÉPZÉSÉRŐL AZ ISKOLÁBÓL VALÓ KILÉPÉSÜK UTÁN.*

A jövő reményeit utódainkra építjük: a minőkké ezek lesznek, olyanná alakúl az utókor.

Legnagyobb befolyása az ifjuságra elvitázhatatlanúl az anyának van. A milyenné neveli az anya gyermekeit, olyanná fog fejlődni jellemük. De ő úgy fog nevelni a mint ő lett nevelve és a minő műveltséggel bír. Fájdalom, még nem állíthatjuk ki a nőnevelés mai állapotjáról azon bizonyítványt, mely arról tenne bizonyságot, hogy olyan anyákat nevel, kik nevelésük- és műveltségüknél fogva képesek volnának testileg, lelkileg egészséges, virágzó gyermekeket nevelni, kik a jövő nehéz feladatának meg birnának felelni. Nőnevelésünk még igen sok léha felületességet és affektált kedélyképzést mutat fel s még vajmi kevéssé tartja szem előtt azon czélt, hogy gondos háziasszonyt, övéinek értelmes ápolónőt, az ifjúságnak művelt nevelőnőt és tanítónőt, férjének fele-segítséget, társat neveljen és képezzen.

I. Napoleon egyszer azt kérdé egy előkelő leánynevelő intézet igazgatójától, Madame Campantól: «Mire van szükségünk, hogy Francziaország ifjúsága jó nevelést kapjon?» «Anyákra» — volt Madame Campan egyszerű válasza. «Ime» — mondá a császár, — «egész nevelési rendszer egy egyetlen szóban!» E tapasztalt nő

* E czikkben *A. Gild*nek, a «Für Feierstunden» cz. havi folyóirat kiadójának a kasseli porosz hivatalnok-egyesület egyik estéjén tartott felolvasását közöljük. A felolvasás a német nőnevelés fogyatkozásaival és hibáival foglalkozik ugyan, de ezeket olvasva, sokban magunkat is találva érezhetjük. A mese másnak szól, de mi is tanúlhatunk belőle. *Szerk.*

találó felelete ma jobban illik nőnevelésünk állapotára, mint valaha. Ettől függ családi életünk, mely a társadalmi rend alapja. A családi élet főképen a nő vezetésétől függ. Hány ifjú ember mond le a családi élet örömeiről csak azért, mert a mindennapi élet szükségletével el tudná ugyan látni családját, de neje fényűzési igényeinek eleget tenni képtelennek érzi magát. Előtte a gyakori példa, hogy sok férj tönkrejutását nejének fényűzése és élvezni vágyása segítette elő. A rongyluxus és a házonkívüli élvezetek utáni hajsza, meg a divatnak vakon való hódolás, nyílt bizonyítékok, hogy a nő nevelése és műveltsége még igen sok kívánni valót hagy hátra. De ki ennek az oka? A férfiak. Ők szervezik és vezetik a nőnevelő intézeteket, ők állítják fel a nőnevelés ideálját; ők adják a nőnek a felületes irányt, ők csalják ki a női természetből a hiúságot, tetszeni vágyást; ők fejlesztik a nőben a léha üres mulatságok iránti hajlamot. A szakkörök komoly vitatárgyát képezi, hogy a felsőbb leányiskolákban férfi vagy nő igazgasson-e? Hogy a felsőbb osztályokban akademiai (egyetemi?) műveltséggel bíró férfiak, vagy mint vezető tanítónők művelt nők tanítsanak-e? Hogy végre: a felsőbb leányiskoláknak nem kellene-e középtanodai rangot és szervezetet adni?

Mit tudnak fiatal leányaink, mikor 14—16 éves korukban kilépnek az iskola kötelékéből? Beszélnek francziául — idegen accentussal, — csevegnek jól, rosszúl angolul, festenek, úgy a hogy, áriákat énekelnek olasz operákból, öntudatos csínnal forognak a tánczban, szóval: «salonképesek». Hogy állunk azonban a házi kötelességek ismeretével és azon képzettséggel, mely őket ezeknek megfelelni képesekké teszi?

Mire neveljük tehát a nőt? A nőiességre és a család számára.

Ehez tartozik a női nem sajátos előnyeinek kiképzése és a természetében rejlő gyöngeségek leküzdése. A nő nem mása a férfinak, de nem is ellentéte, hanem ennek egyenértékü kiegészítője. Míg a férfi szellemi irányára az egyes jelenségek összesége hat, a nagyszerű, fenséges benyomások késztik tettre és szabad cselekvésre, — addig a nő finomabb érzéket mutat a részletekre,

a különlegesre; nagyobb mértékben vonzatik attól, a mi a kedélyre hat és a legmélyebb érzelemmel és bensőséggel teszi magáévá azt, a mitől közvetlenül érintetik. A férfi e jelenségek egymásra hatásából, összességéből következteti a törvényt; innen van, hogy a találmányok majdnem kizárólag az ő érdeme. A nő szelleme ellenben inkább a részletekhez, képzeleti dolgokhoz tapad és ritkán megy tovább a reflekszionál. Finom megkülönböztető érzéke által azonban hamarább jut eredményhez, mint a férfi. Mi a cselekvés és akarat mezejét illeti, ott a férfi mindig a nyilvánosságra törekszik és általános elvek szerint hagyja magát vezettetni, mig a nőt érzelmei bírják a cselekvésre és a legközelebb fekvő feladathoz fordul, egyedül csak arra gondolva, hogy azt jól és szépen vigye véghez. Testileg a férfi az erőt, a nő a szépséget képviseli. Ezért felel meg a férfinak inkább, hogy szervezetét a munkában megerőltesse, holott a nő sokat vesztene nőies bájából az ilyen foglalkozás által. A férfit tehát a világnak, a nőt a családnak neveljük. Mig amannak szellemi és testi erejéhez mérten az általánoson kívül még különleges hivatási és keresetképességi műveltségre is van szüksége, addig a nő rendeltetése és szellemi sajátsága általános műveltséget igényel.

Nem a nyers erőszak rendeli a családot a nő tevékenysége színhelyévé, hanem a természet és az isteni gondviselés. A nyilvánosságban való szereplés mindig végzetes marad a nőre nézve. A melyik elég merész megtenni e lépést, aligha kerüli ki a veszélyt, mely előbb-utóbb kitör természete és a választott pálya között.

Csak a családban van a leány a családnak megőrizve. Az alatt, hogy a család számára neveljük a leányokat, nem csak azt értjük, hogy jó házi asszonyokat, feleségeket és anyákat, hanem nőies, nemes műveltséggel bíró nőket neveljünk. Ezért kell minden hivatásnak, melyet a leány választ, első sorban a nő rendeltetésével megegyeznie s ahoz általában közel állnia.

Ha a család a nyilvános élet alapja és így a nőnek erre is nagy befolyása van, akkor nevelésének, műveltségének eszerint kell alakulnia, ehez kell alkalmazkodnia.

Mennyire felel meg ennek a követelménynek az iskola?

Tekintettel a nő természetére és rendeltetésére, a következő alapelveket állíthatnánk fel a nőnevelés és oktatás terén:

Az oktatás lehetőleg közvetlen legyen és az érzelem világához füződjék. Ennek megfelelően az oktatásnál a fő súly a vallásos alapra volna fektetendő. Nem szabad szem elől téveszteni azonban, hogy folyton gyakoroljuk az értelmet tekintettel arra, hogy a női természetben rejlő felületességet elnyomjuk és ellensúlyozzuk. Az oktatás főképen szemléltető legyen. A szép, fenséges és ideális iránti érzék gondosan fejlesztendő.

Ehez mérten a leányiskolákban a vallás-oktatás foglalná el az első helyet. Hozzá csatlakoznék: a történelem, melynek tanításánál előtérbe állítandó a hazai történet és az abban szereplő, fenséges példát adó nők jellemrajza. A földrajz, melynek oktatásánál szintén a hazai legyen az, a mit kiemelünk. A legtágasabb tért az anyanyelvnek adnók. Az édes anyanyelv legyen az, mely külső alak és belső tartalom szerint teljesen uralkodjék a női műveltségen. Egy idegen nyelv a hazain kivűl elég; kulturalis fejlődésünket tekintve, ez csak is a franczia lehetne. Kedélyképző eszköz az énektanítás is. Ennél a tárgynál a női kedély olyan szükségletével találkozunk, mely bőven kielégíthető remek népdalaink kiapadhatatlan forrásából.

A női szelemnek a gyakorlatira való irányítása kivánja, hogy a tananyag a reális dolgokhoz csatlakozzék s így a tudás tapasztalati és életre való legyen. Az ideálistól a reális tárgyakhoz az átmenetet a természettani tárgyak nyujtják. Súly fektetendő nevezetesen az emberi test, különösen az érzékek tanulmányzására. A test szervezetének és élettani mozzanatainak ismertetésénél különösen a test ápolásáról szóljunk. A természettannál emeljük ki azon tüneményeket, melyeknek ismerete a ház és konyha vezetésénél előnyösen értékesíthető.

A számolásnál az oktatás a polgári számtanra szorítkozzék; és pedig különösen a fejben való számolás ápolandó, melynél a feladatok határozott felfogását, világos megitélését és biztos megfejtését szigorúan megkivánjuk.

Az írásoktatásnak czélja legyen a biztos, olvasható és tet-

szetős kézírás elsajátítása. A rajz a szépérzéket és kézügyességet fejleszsze.

A női kézimunkatanítás jelenleg némely iskolában nagy tért foglal el. Nézetem szerint az elemi I. és II. osztály növendékeinek még elengedném. A felsőbb osztályokban 3—4 órát hetenkint elegendőnek tartok. Ellenben a tornázást minden leányiskolában és annak minden osztályaiban kivánatosnak tartom. Ez fontos, mert az iskolai idő alatti hosszas űlés, — mit a házi feladatok otthon való elkészítése még súlyosbít, — a gyönge, fejlődő szervezetben soha helyre nem hozható bajokat vonhat maga után. De nem csak ez, hanem fontos ebben a gyakorlati képzésben annak előkészítő hatása a családi életre.

A családi és házi kötelességekről az első ideális előkészítő tanfolyamot a gyermek bábujával éli át. Magasztos eszme rejlik e gyermeki játékban! Nem üres időtöltés ez, hanem tevékenység, munka. Félreérthetjük-e a természet e nyilvánulását? Ha nem mutatná világosan a nő rendeltetését szervezete és szellemi képessége, úgy bizonynyal rámutatna arra a «kis mama» bábujával való gügyögése, ápolása, a «főzősdi» és stb. játékával, mely annyira elfoglalja kicsinyeink egész képzeleti világát. Sajnos, hogy az iskolázás tartama alatt oly kevés idő marad a leány gyakorlati képzésére a ház körüli teendőkben. És, ha a házi teendőktől a leányka 14—16 éves koráig meg lesz kimélve, lesz-e kedve még egyszer az iskolából haza hozott ügyességek birtokában hozzá fogni ezen egyszerű, de a valódi nőnek annyira kedves kötelességek teljesítéséhez?

A leány testi fejlődése is megkivánja, hogy a rendszeres iskolázást már korábban beszüntessük nála: de nem a továbbképzést.

Miként vezessük tehát a leányka továbbképzését az iskolázás ideje után?

Mindenek előtt azon legyünk, hogy a leányka otthon komoly munkával foglalkozzék. Sok családban szokás, hogy még az iskolázás ideje alatt ráfogják az idősebb nővért a kisebb testvérek gondozására és részt juttat neki az okos anya a házvezetés teendőiből. Később ráhagyja az anya, észszerű támogatása mellett a ház-

tartás önálló vezetését is. Tanulnak szabóskodni s egyéb hasznos házi munkát. A házvezetés feladatának meg volnának tehát nevelve, de még nem a családénak. Nem így más családoknál! A leányok képezzék még tovább magukat, élvezzék az életet és képesítsék magukat, hogy majd jövő állásuknak, mint előkelő és természetesen gazdag asszonyok fényesen megfelelhessenek. Ezért szorgalmasan veszik a rajz, zene, ének, franczia és angol órákat; regényeket olvasnak, sőt megkisérlenek maguk is egyet eljátszani; magukra vesznek egyszer-másszor egy csipkés köténykét és babrálnak a konyhán, de vigyáznak, hogy a gondosan ápolt kezecske valahogy kárt ne szenvedjen; készítenek sok szép, finom, piperés kézi munkát, — hogy *ilyen* képzettséggel mihamarább egy férfit boldogítsanak. (?) Némely szülő tehetségeket fedez fel gyermekében, melyeket ki kell képezni. Mindennapi eset, az ő leányukkal is megtörténhetik, hogy nem megy férjhez; a művészi pálya pedig aranyat és babért igér. Minek visszatartani, sőt korlátozni az ilyen művészi törekvést a közönséges konyhai vagy házi teendőkkel!

Senki sem láthat a jövőbe; jóllehet mindenkinél helyén van, és természetes azon óhajtás, hogy boldognak akarja tudni leányát. Azért még sem nevelheti kizárólagosan csupán az élet szerencsés körülményeire; meg kell alkudnia tudni minden eshetőséggel. Azután meg a házi teendők teljesítése annyira illik a nő lényéhez s a semmittevés vagy folytonos üres, tartalmatlan szórakozás, mulatozás oly kevéssé kielégítő és megnyugtató, hogy épen a hasznos házi munkákban rejlik a nő igazi megelégedése, boldogsága. És, ha csakugyan sohasem is kerülne rá a sor, hogy a leányka férjhezmenetele után tényleg résztvegyen a házi teendők végzésében, azért mindig kötelessége marad cselédét bevezetni a házi rendbe, felügyelni, hogy parancsait miként teljesítik; dorgálni a hol kell és helyben hagyni, a mi helyes. Mert a ki uralkodni akar, tudjon szolgálni; a ki parancsolni óhajt, tanuljon meg engedelmeskedni.

De nemcsak a házi munkák teljesítésére kell képezni a leányt, hanem a családanyai kötelességekre is.

Ha azt mondják, hogy a leányt a családi életre kell nevelni, akkor elég van téve ezen követelménynek, ha őt az egyszerű nemes nőiességben neveljük. Hiszen nem tudhatja előre senki, milyen lesz a jövendőbeli férj. Hanem az anyai kötelességekre különösen kell a leányokat képesíteni. E tekintetben a nőnevelés még igen sok kívánni valót hagy. A nevelésnek leghatalmasabb gyakorlati eszköze a példa. Ezért egy kitünő anya befolyását épen nem lehet kicsinyleni; mert a nevelést csupán könyvekből, bármily kitünőek legyenek is azok, megtanulni nem lehet. De meg vagyok győződve, hogy sok nevelési hibát elkerülhetne a legjobb gyakorlati anya is, ha a gyakorlat az elmélet által megvilágítva, a cselekvés a belátástól vezetve, karöltve működnék. Igy például a gyermek testi nevelése már születésétől kezdve más lenne, ha az anyák ismernék és tanulmányozták volna, az emberi testet és annak élettani feltételeit. A gyermekek nevelése azonban még többet kiván a leendő anyától. Ha észszerűen akarja gyermekét nevelni, ismernie kell a lélek világának törvényeit. Neveljük a leányt a családi életre, de hozzá teszszük: képezzük olyanná, hogy családját, házát minden körülmények között méltóan képviselhesse. Ha a nyilvános élet a családban gyökerezik és abban ez visszatükröződik, akkor szükséges, hogy a nő korának minden fontosabb kérdése érdeket ébreszszen benne, tiszta és világos itélettel birjon s minden nemes, magasztos iránt helyes érzéke legyen. Ez mind összevéve azonban igen nagy szellemi műveltséget igényel, melyet az iskolából nem visz haza a leány. A félműveltség, mely az irányában támasztott igényeknek megfelelni nem bír; vagy az álműveltség, mely oly életigényekkel lép fel, melyek ki nem elégíthetők, — mindkettő annyival is inkább veszélyes a női nemre nézve, a mennyiben általuk a család veszit legtöbbet. Csak egy magasabb, azaz alapos, természetes és a kor kulturális állapotához mért női műveltség vezethet czélhoz, adhatja meg a kivánt eredményt. Ezen követelmény a leány továbbképzésénél vita tárgyát nem képezheti, hanem azt fogjuk kérdezni: miként legyünk a nő iránt igazságosak?

Ha minden módon oda fognak hatni, hogy a nő nevelése természetéhez mért, gazdasági és szellemi képzettsége alapos lesz, akkor

oly nőket fognak nevelni, kik házi körükben derekasan megállják helyüket, gyermekeiket testileg, szellemileg mintaszerűen nevelik, boldogok lesznek és férjüknek olyan társává válnak, hogy őt a házi tűzhelyhez fogják lánczolni s számára a családi élet ezen szentélyét a pihenés, szórakozás, tiszta örömök és nemes élvezetek hajlékává fogják varázsolni. Ha ezek után még a fiúk nevelése is javúlni fog, akkor gond nélkül, bátran tekinthetünk a jövőbe.»

Prisca.

BEVEZETÉS A TÁVLATI RAJZOLÁSBA.

A távlati rajzolás első feladatai abból állanak, hogy nagy, világos színnel befestett sodronymintákat egyszerű állásban, sötét háttér elé állítva, a tárgy valóságos alakját és helyzetét a tanulókkal tüzetesen megbeszéljük, és kérdések által őket a látszólagos alak, a kép helyes felismerésére és ábrázolására vezetjük.

A rajzolandó tárgy nagy méretű, és a szemtől kellő távolságban legyen. Csak nagy tárgyon szemlélhető az élek látszólagos iránya, a szögek látszólagos megváltozása s az egyes részek megrövidülése annyira feltünően, hogy arról kezdő is könnyen meggyőződhetik. Kicsiny tárgyaknál, miután ezeket közelebb hozzuk szemeinkhez, mindkét szemünkkel való (binocularis) látás folytán néha oly tüneményeket észlelünk, melyeket rajzolni nem szabad, sőt tekintetbe venni eleinte egyátalában nem lehet; pl. egy darab krétát közelebb hozva szemünkhez, jobb szemünk annak jobb oldalát, bal szemünk bal oldalát látja, (1. ábra) úgy, hogy a hátulsó lapot nagyobbnak látjuk az elülinél.

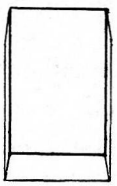

1. ábra.

A rajzolandó minta világos színben váljék el a sötét háttértől, alakja és térbeli helyzete lehetőleg egyszerű és könnyen érthető legyen, hogy a rövidülések szembetünjenek.

A tanítás, mivel a tanulók mindegyike a közös mintát másképen látja, nem lehet szorosan vett tömegtanítás; annak csak akkor lehetne nevezni, ha minden tanuló egyenlő mintát rajzolna ugyanazon állásban. Ezen esetben azok csak kis minták lehetnének, melyek a már említett okokból a czélnak nem felelnek meg.

1. feladat. A négyzet rajzolása.

Állítsunk fel egy 50—60 cm. oldalhosszusággal biró, sodronyból készült négyzetet a fali tábla előtt úgy, hogy a négyzet síkja füg-

gélyes, és a tábla síkjára merőleges legyen. A négyzet körülbelül 1 m.-nyire legyen a szem magassága fölött.

Beszéljük meg először a négyzet tulajdonságait; 4 derékszög, 4 egyenlő oldal, melyek körül 2—2 párhuzamos, 2—2 egymással derékszöget képez; 2—2 oldal egymástóli távolsága egyenlő egy oldalhosszusággal. A négyzet derékszögű egyenlőoldalú négyszög.

Tárgyaljuk most a felállított négyzet *térbeli helyzetét:* Két oldala függélyes, másik kettő vízszintes, 2—2 csúcspont egymásfölött függélyes irányban, 2—2 egymás mögött vízszintes irányban van. A négyzet síkja függélyes. Ezen adatokon kívül a négyzetnek a táblához való helyzetét is meg kell állapítani. Két oldal párhuzamos a táblával, 2 merőleges reá, a négyzet síkja a táblával derékszöget képez. Ezen megbeszéléseket kérdések és feleletek alakjában az egész osztálylyal végezzük.

Most következik a megbeszélés leglényegesebb része: annak megállapítása, *milyennek látjuk* a négyzetet. Itt a tanító figyelmezteti a növendékeket, hogy helyzete szerint mindenki másképen látja a négyzetet; szélességét senki sem fogja valódi nagyságban látni, hanem annál kisebbnek, minél közelebb űl az illető a terem közepéhez. — A tanulók egyenesen űlnek, a fejet magasan tartva, és szemüket a rajzolandó tárgyra irányozzák. Kérdezzük:

Milyeneknek látják a függélyes oldalakat? Függélyeseknek. *Látszólag* milyen messze vannak egymástól, körülbelül mekkora ezen távolság az előli oldal hosszuságához képest? *A* tanuló: Akkora a minő az előli oldal $^1/_4$ része. *B* tanuló: Nekem, félakorának látszik mint az előli oldal. *C:* Én a két függélyes oldalt igen közel látom egymáshoz, körülbelül az előli oldal $^1/_{12}$ részének távolságában. *D:* Nálam ezen távolság $^1/_5$ stb. — A függélyes oldalok közül melyik látszik a bal oldalon, melyik látszik a jobb oldalon lenni? *A:* Én az előli oldalt balra, a másikat jobbra látom lenni. *B:* Innét az előli oldal jobbra van a hátulsótól stb. — Miért látja *B* a négyzetet szélesebbnek mint *C*? *B.* Mert én inkább a terem bal oldalán ülök, *C* pedig majdnem középen. stb. — A tanító most a négyzetet ide-oda állítja, de úgy, hogy annak helyzete a táblához képest mindig ugyanaz maradjon. Mikor látják a négyzetet legkeske-

nyebbnek? Mikor épen előttünk van. Milyennek látszik ekkor? Vonalnak, függélyes egyenesnek a két függélyes oldal összeesni látszik, az előli a hátulsót elfödi.

A függélyes oldalak egymástól való látszólagos távolságát szabadon, minden segédeszköz nélkül kell megitélni. A tanulóknak távolságok megitélésében már jártasaknak kell lenni. Mindamellett lesznek olyanok, kiknél az ezen feladatnál nem sikerül. Ilyen esetben a tanító egy mutatópálczával következőképen jár el: a pálczát vízszintesen és az illető tanuló szemeivel párhuzamosan úgy tartja, hogy vége a négyzet előli oldalát érje. Azután függélyesen tartott mutatóujját a pálczán tovamozgatja, az illető tanulót felszólítva: Mondja meg, mikor födi el ujjam a hátulsó oldalt? T.: Most. — Tehát akkorának látja a két oldal egymástóli távolságát. Ha a pálcza megjelölt részét most az előli oldalhoz illesztem, hányadrészét teszi ez annak? stb.

2—5. ábra.

Milyen irányúnak látjuk a négyzet felső oldalát? Ferdének látjuk. Melyik pontja van látszólag magasabban az előli vagy a hátulsó? Az előli. Ezen ponttól a vonal jobbra vagy balra megy ferdén lefelé? *A*: Én jobbra látom ferdén lemenni. *B*: Én balra. — Mi ennek oka? *A* és *B*: Az, hogy a minta különböző oldalán ülünk. Az előli oldalnak körülbelül hányad részéig látszik a felső oldal végpontja lejönni? *A*: Azt hiszem $^1/_6$ részéig. *C*: Nálam ez sokkal kevesebb, talán csak $^1/_{10}$ részéig. Miért van ez másképen mint *A*-nál? *C*: Mert távolabb ülök a mintától. — Ugyanezen kérdéseket a négyzet alsó oldalára is alkalmazzuk. Melyik oldal tér el a vízszintes iránytól látszólag inkább, a felső vagy az alsó? A felső. Mi következik ebből? A hátulsó oldalt épen oly hosszunak látjuk mint az előlit? Rövidebbnek. Teljesen párhuzamosnak látszik a felső és az alsó oldal? Nem, hátrafelé kissé közelednek egymáshoz.

A tanító a négyzetet most ismét mozgatja, úgy, hogy állása

a táblához képest ugyanaz maradjon. Meddig kell a négyzetet lefelé tolnom, hogy alsó oldalát vízszintesnek lássák? Addig míg az alsó oldal szemünk magasságába ér. Milyennek látszik a minta, ha azt még lejebb teszem? Most az alsó vízszintesnek hátulsó pontja még magasabban fekszik mint előli pontja.

Milyeneknek látjuk a szögeket? Nagyobbak vagy kisebbek a derékszögnél? Kettő nagyobbnak, a másik kettő kisebbnek látszik. Melyik szög látszik legnagyobbnak? A felső hátulsó. Menynyivel nagyobb ez a derékszögnél? Körülbelül $^1/_3$-dal. Melyik látszólag a legkisebb szög? Az előli felső, mert majdnem $^1/_3$-dal kisebb a derékszögnél stb.

Következik a rajzolás. A tanulók mint eddig is tették, a rajzolandó idom helyét 2 halvány, vízszintes és 2 függélyes vonallal megjelölik. Az előli függélyest felrajzoljuk s oly hosszura szabjuk, hogy a rajzolandó idom a rajzolt segédvonalak közt helyet találjon. A hátulsó oldalnak az előlitől való távolságát megitélve, azt eleinte hosszúságára való tekintet nélkül rajzolhatjuk. Megállapítjuk most, hogy a hátulsó felsö sarok látszólag mily magasságban van. Tegyük fel, az előli oldal $^1/_6$-ának magasságában volna, akkor az előli oldalt 6 részre osztjuk, miáltal a kivánt magasságot megkapjuk. Keressük meg, hogy a 4. pont milyen mélyen fekszik az előli alsó ponthoz képest? Körülbelül csak felényivel lejebb, mint a felső hátulsó a felső előlitől. Tehát az előli oldalt $^1/_{12}$-del meghosszabbítva megkapjuk az alsó hátulsó pont magasságát (6. ábra.)

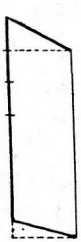

6. ábra.

Ezen magassági különbségek megitélésénél nagyon meg lesz könnyítve a tanulók munkája, ha irónjukat kinyújtott karnál vízszintesen úgy tartják szemük és a minta közé, hogy az irón látszólag keresztülmenjen a keresendő pontokon, ekkor az előli oldalt az irón átmetszeni látszik, és meglátjuk azon oldalon, aránylag milyen magasságban vannak a hátulsó pontok.

Hogy a rajzot, melyből most már a segédvonalakat eltávolithatjuk, érthetővé tegyük, az előli vonalakat vastagabban, feketébben, a hátulsót, vékonyabban, halványabban húzzuk ki: a felsőt és

alsót pedig elől vastagon, hátrafelé mindig halványabban. Habár ezen különbség a mintán alig lesz észlelhető, ezen kihúzási mód érthetőség szempontjából el nem kerülhető, és megfelel különben azon ténynek, hogy a hozzánk közelebb lévő dolgok nagyobbaknak, élesebbeknek látszanak mint a távolabbiak. Foglaljuk össze a négyzet rajzolásánál nyert tapasztalatokat: Mit tapasztaltunk a négyzet rajzolásánál? Miben tér el a távlati kép a négyzet valódi alakjától? Milyen síkmértani idom a négyzet távlati képe? Trapez. A négyzet függélyes oldalai hogyan mutatkoznak? Függélyeseknek, tehát pár huzamosan egymással a milyenek a valóságban is. Egyenlő nagyok? Nem, a távolabb lévő függélyes oldal kisebbnek látszik. — A négyzet vízszintes oldalai vízszinteseknek látszanak? Nem, ferdéknek. Párhuzamosak egymással? Összehajlók. Mely irányban látszanak egymáshoz közeledni, elül vagy hátrafelé? Hátrafelé. Itt tehát két dolgot tapasztaltunk:

1. Függélyes egyenesek mindig függélyeseknek látszanak, ezek közül a tőlünk távolabbiak kisebbeknek, a közelebbiek nagyobbaknak látszanak. Példák: az épületek függélyes élei, telegrafrudak stb.

2. Vízszintes egyenesek, ha elülről hátrafelé mennek, hátrafelé összejönni látszanak. Példák: vasuti sinek, telegrafsodronyok, lámpa és fasorok stb.

A négyzet helyett egy másik idomot is használhatunk a távlati rajzolásba való bevezetéshez, ez: *az egyenlő ágú derékszögű kereszt.* A keresztet úgy állítjuk fel, hogy egyik gerendája függélyes, a másik vízszintes és a tábla síkjára merőleges legyen.

Itt a tanulónak csak egy egyenesnek, a hátrafelé menő gerendának fekvését és hosszát kell felfogni, a mit nagyban könnyít a másik gerenda, mely az előbbivel valóságban teljesen egyenlő és mely valódi nagyságában látszik.

Miután megállapítottuk, hogy a függélyes ugyanilyennek is látszik, kérdezzük: Hogyan látják a másik egyenest? Melyik pontja fekszik látszólag magasabban? Melyik van jobbra? Látszólag menynyivel fekszik magasabban a vízszintes gerenda előli pontja mint annak középpontja? Valamivel magasabban, mint a függélyes

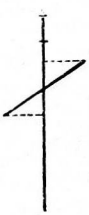

7. ábra.

felének $^1/_5$-e ($^1/_6$-a, $^1/_8$-a stb.). Látszólag mennyivel fekszik mélyebben a vízszintes gerenda hátulsó pontja a középpontnál? Valamivel kevesebb-bel, mint a függélyes felének $^1/_5$-e ($^1/_6$ $^1/_8$ stb.). Ha szabadszemmel nem sikerül a látszólagos távolságok megitélése, ismét a pálczát vesszük segítségül, és azt a négyzet rajzolásánál leírt módon használjuk.

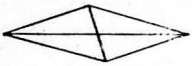

8. 9. ábra.

A 2. feladatot a négyzet vagy a kereszt vízszintes állásban való rajzolása képezi.

3. feladat. A négyzet különböző állásokban.

Itt az egyik átlót hozzuk a táblához párhuzamos, függélyes vagy vízszintes állásba, míg a másik átló a tábla síkjára merőleges. Ezen feladatnál megtanulnak a növendékek ferde egyeneseket távlatilag rajzolni (8., 9. ábra)

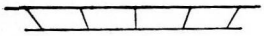

4. feladat. A lajtorja.

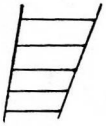

Ezt úgy állítva fel, hogy gerendái függélyesek legyenek, egyik foka pedig szemünkkel egy magasságban és síkja a táblára merőleges legyen, a következőket tapasztaljuk:

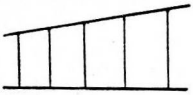

1. A két gerenda függélyesnek, a hátulsó kisebbnek látszik.

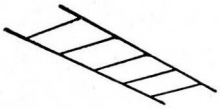

2. A fokok távolságai úgy az előli, mint a hátulsó gerendán egymással egyenlők a hátulsón kisebbek mint az előlin.

10—14. ábra.

3. A lajtorja vízszintesen álló fokai közül csak az látszik vízszintesnek, mely épen

szemünk magasságában van. A szemünk fölött lévők lefelé, az alatt lévők fölfelé látszanak menni (10. ábra.)

A lajtorját még egyéb állásokban is rajzolva, a növendékeknek fel fog tünni, hogy a hátrafelé menő párhuzamos egyenesek képei kellőleg meghosszabbitva, mind egy pontban jönnek össze, és hogy vízszintes egyeneseknél ezen pont a szem magasságában van. Azt, hogy ezen pont a párhuzamosak végtelen távolban fekvő pontjainak közös képe, az eltűnési pont, nehéz lenne a növendékekkel megértetni, de nem is szükséges. Már maga az említett tapasztalás is fontos ellenőrzési és segédeszköz, különösen összetettebb testek és testcsoportok rajzolásánál.

5. feladat. A koczka.

Itt szintén sodronyból készült (50—60 cmnyi) mintát használunk, melyet később ugyanakkora tömörmintával helyettesítünk, vagy melynek egyes lapjait papirlemezekkel kitöltjük, miáltal rávezetjük a növendékeket a testrajzolásra, egyszersmind párhuzamos síkokat tanulnak ábrázolni.

Miután a test alakját, a lapok, élek és csúcsok fekvését, valamint a test térbeli helyzetét (két párhuzamos a táblával, a másik négy merőleges reá) megbeszéltük, egyes tanulókat a test látszólagos alakjára és ábrázolására nézve kikérdezünk. Hallgassuk meg pl. *A* tanulót, ki a mintától balra ül: * A koczka képe valamivel

* A koczkának a tábla síkjával párhuzamos vízszintes éleit csak azon tanulók fogják vízszintesnek látni, kik a koczka elüli lapjával szemközt, tehát a terem közép-irányában ülnek. Az oldalt ülők, ha egyenesen a minta felé fordulva foglalnak helyet, az említett vízszinteseket ferdéknek fogják látni. Nem követnek ugyan hibát el azok sem, kik azokat vízszintesen rajzolják, de az így nyert kép csak akkor fog egészen helyesnek látszani, ha azt, mint rajzolásánál a mintát, megfelelően oldalról szemléljük (15. ábra) míg az előbbi módon nyert kép már akkor is jó benyomást tesz, ha szemünket a mint az legtermészetesebb is, egyenesen eléje helyezzük (16 ábra).

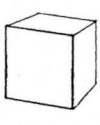

15. ábra.

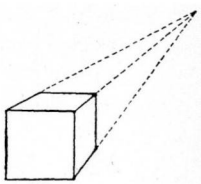

16. ábra.

szélesebb mint magas. Ezt tekintetbe véve, az irón gyenge érintésével szabjuk meg a rajzlapon a kép helyét. A koczka lapjai közül a baloldali az előlinek, mely legszélesebbnek látszik, körülbelül $^2/_5$-ét teszi (17. ábra.) Rajzoljuk meg a három függélyes élt ezen távolsági arányban, (2: 5) egyelőre még tekintet nélkül a hosszúságra. Nézzük most az egyes lapok arányait: Az előli lap legkevésbbé látszik megkeskenyítve, a magasságnak körülbelül $^1/_6$-ával, vagy megfordítva: a magasság a már kitűzött szélességnél annak $^1/_5$-évél nagyobb. Az előli oldal bal élét, mely legnagyobbnak látszik, most már kiszabhatjuk, és ez fog mértékül szolgálni a többi távolságok pontos megitélésénél. Az alsó él jobbra egy keveset emelkedik, a felső szintén, de még kevesebbet úgy, hogy a jobb él valamivel kisebb lesz a bal élnél. Ezeket megrajzolva, megkapjuk az előli négyzet képét. A baloldali lap felső és alsó élei bal oldal felé szintén emelkedést mutatnak; mely erősebb az előbbinél.

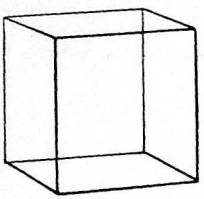

17. ábra.

Ezen emelkedések pontos megitélése és megrajzolása által a koczka baloldalát is megkaptuk. Ha most még a hátulsó lap jobb élének helyezetét az előli élekhez viszonyítva megkeressük, a koczka összes csúcsainak képeit már ismerjük.

Ezek összekötése és a rajz kihúzása előtt azonban ellenőrzés szempontjából is, tanácsos lesz még a többi élek látszólagos helyzetét is megitélni. A hátulsó lap alsó éle majdnem párhuzamos az előli lap alsó élével, csak igen kevéssel csekélyebb az emelkedése. Ugyanily visszonyban vannak egymáshoz a hátulsó és az előli lap felső élei is, továbbá a jobboldali lap és a már megrajzolt baloldali felső és alsó élei is. A koczka ilyen megrajzolása után a négyzet és a lajtorja rajzolásánál tapasztalt, párhuzamos egyenesek képeire vonatkozó tények igazságáról ismét meggyőződhetünk, és tanulságos lesz az uj tapasztalatokat is megbeszélés tárgyává tenni.

A koczka előli lapja legnagyobbnak látszik; a hátulsónak alakja hasonló, de kisebb. A jobboldali lap szélesebbnek (miért? l. az 1. feladatot), de egyszersmind alacsonyabbnak látszik a bal-

oldalinál, ez alsó lap magasabbnak látszik a felsőnél (már a 2. feladatnál nyert tapasztalat).

Hasonlóképen összehasonlítjuk egymással a párhuzamos élek képeit is. Megbeszélhetjük továbbá a derékszögek látszólagos átalakulását is, melyek hol hegyes, hol tompa szögeknek mutatkoznak.

A kihúzásnál a hozzánk közelebb eső részeket feketébb és vastagabb vonalakkal tüntetjük fel.

Ha azonban a sodronymintát, mely a testnek csak vázát adja, igazi testmintával helyettesítjük, rajzunkból a mintán láthatatlan éleket el kell távolítani; a látható éleket is csak halványan rajzoljuk meg, és következik a testrajzolás másik része, az árnyékolás.

Hollós Károly.

NŐNEVELÉSI SZEMLE.

A «Mária-Dorothea»-egyesület által épített «*Tanítónők otthona*» már október eleje óta tető alatt van. A csinos, egyemeletes épület, mely homlokzatával a tisztviselők telepe felé fordul s már ma is kedvező hatást tesz a szemlélőre, ha felépül, kétségtelenül dísze lesz környékének. Az egyesület most legfőbb igyekezettel azon dolgozik, hogy az építkezésre még szükséges összegeket előteremtse. E czélból újabban ismét számos gyűjtőívet küldött szét és sürgető felszólítást intézett azokhoz, kik a régi gyűjtőíveket be nem küldötték. A nagy közönség nem is késik érdeklődésének újabb és újabb adományokkal való kifejezésében s a tagok buzgalma nem lankad az egyesületért való fáradozásban. A tagoknak munkássága jelenleg leginkább a «*kisdednevelési kiállítás*» előkészítésére irányúl. *A kiállítás rendezésére alakult országos bizottság* s *az irodalmi albizottság* tartottak — mindakettő Hamplné Pulszky Polixena elnöklete alatt — ez ügyben legutóbb értekezleteket. Ez értekezleteken a kiállítás megnyitását 1889. évi augusztus 1-ére határozták s a kiállítás helyiségeül a kerepesi út elején fekvő technologiai muzeum helyiségét (a régi Beleznay-kertben) jelölték ki. Szövegezték a helyiség díjtalan átengedése tárgyában a közoktatási miniszterhez benyujtandó kérvényt, és megállapították a bejelentő ívek alakját, rovatait, szövegét. E bejelentő íveket az érdeklődőknek legközelebb szétküldik s a bejelentéseket a kiállítási irodában (Andrássy-út 65.) már most és 1889 márczius végeig elfogadják.

*

A «Mária Dorothea»-egyesület tanítónői szakosztálya is megtartotta október havában Sebestyénné Stetina Ilona elnöklete alatt — e tanévben első — értekezletét. Az értekezleten bemutatták azon jegyzéket, melyet *De Gerando Antonina* úrhölgy serdülő leányok számára a franczia irodalomból ajánlható művekről szerkesztett. A magyar nyelvű munkákból szerkesztett jegyzéket újabb művekkel egészítették ki, melybe több művet vettek be a Singer és Wolfner valamint a Wodiáner-féle könyvkiadó czégek kiadványaiból, kik eme becses kiadványaikat a «Mária-Dorothea»-egyesület könyvtára részére ajánlották fel. A szakosztály elhatározta a könyvjegyzék kinyomatását és terjesztését; a módozatokról azonban csak egy legközelebbi ülésen határoznak *Saffáry Irma* indítványának meghallgatása után, kinek ez ügy tanulmányozás végett kiadatott. Ez első értekezleten *Failné Hentaller Mariska* olvasott fel egy részletet sajtó alatt levő «Régi magyar írónők» czímű munkájából, mely a mutatványból itélve tanulságos és vonzó ifjúsági olvasmány lesz. A legközelebbi (nov. 24-én tartandó) értekezletre *Szőak Luiza* felolvasása B. Jósika Juliáról tüzetett ki.

*

«**Tanítónőképzésünk újabb akadályai**» czímen értekezik a «*Néptanoda*» (28. sz.) a legutóbb kibocsájtott ama miniszteri rendeletről, mely a tanítónőképzőkbe való felvételt megszorította. Kiemeli, hogy a rendelet különösen a családos tanítókat sújtja, a kik ilyképen meg vannak fosztva annak lehetőségétől, hogy leányaikat a tanítói pályára neveltethessék.

*

Kereskedelmi szaktanfolyam nők számára. E czím alatt ismerteti *György Aladár* a «*Pesti Hirlap*»-ban a vadász-utczai polg. leányiskolában felállított tanfolyamot s ezzel kapcsolatban ez új intézmény fontosságát társadalmi életünkben. «A társadalmi nyomor — így szól — egyik hatalmas jajszava napról napra erősebben követeli a női kereskedelmi iskolák felállítását. Közel egy félszázada, hogy a társadalmi reform barátai a művelt külföldön a nők munkaképesítésének nagy munkájában fáradoznak. Angliában Parkes Erzsébet, Németországban Lette, Svájczban Goegg asszony s mások kivívták azt, hogy a nők mindinkább tért foglaltak el az ipari vállalatoknál s kereskedelmi iskolákban. A hatalmas Egyesült-Államok kereskedelmi iskoláiban ma már évenkint 10 ezernél több nő tanul s ezzel szemben nálunk még csak egy pár nőipar-iskola van, melyek a régi varró-iskoláknál alig egy-két fokkal állanak magasabb színvonalon, s nagy fontosságú társadalmi feladatuknak jóformán sejtelmével sem birnak. Pedig ne feledjük el, hogy az alkotmányos korszak kezdete óta hazánkban a kereskedelemnél s forgalomnál alkalmazottak száma majdnem százezerrel szaporodott s ama bámulatos lendület, mely az utóbbi években a kereskedelem lassú, de fokozatosan haladó gyarapodásával együtt ennek a pár évtizeddel ezelőtt megvetett társadalmi kasztnak tekintélyét is annyira emeli, újabb s újabb rajokat fog bocsátani s a ma létező 200 iparűző részvénytársaság 100 milliót meghaladó tőkéjével s közel ezer hitelintézetünk, melyek közül nem egykettő százával foglalkoztatja az egyéneket, a szakképzett munkaerőket mindinkább fokozott mértékben követeli. A művelt magyar nőnek hivatása, hogy mint közvetlen elárusító is nagyobb számban alkalmaztassék, de ezenkívül útat tör magának az irodák körébe is. Csak egy pár budapesti czég törje meg a jeget s az áradat sokkal könnyebben és sokkal gyorsabban tör útat magának, mint azt előre kiszámítani lehetne.»

*

«**Mozgalom a protestáns nőnevelés ügyében**» czím alatt a «*Protestáns egyházi és iskolai Lap*» (41. sz.) figyelemre méltó czikket közöl. Először a legutóbbi mozgalmakat ismerteti. A protestáns nőnevelés eszméjét — úgymond — egyidejűleg látjuk felkaroltatni Tiszántúl és Dunántúl. A tiszántúli egyházkerület Felső-Szabolcs tevékeny szellemű esperese, Lukács Ödön indítványára elhatározta egy állandó egyházkerületi *nőnevelésügyi bizottság felállítását*, mely a kérdést tanulmányozza, az adatokat beszerezze s a körülményekhez képest minél előbb javaslatot készítsen e nagyfontosságú ügyben. — A dunántúli egyházkerület pápai gyűlésén az egyházkerület püspökének felszólalására kimondatott, hogy a protestáns valláserkölcsi élet e nagy érdekének előmozdítása végett egy *egyházkerületi felsőbb nőnevelőintézet állíttassék fel*, s a határozat foganatosítására egy száztagú bizottság szerveztetett. — Az ungi egyházmegye lelkesen mozgatja egy *Ungváron felállítandó prot. leánynevelő intézet*

ügyét; Szatmár nemesen küzd prot. leányneveldéje versenyképességének fenmaradása és fokozása érdekében; a felső-szabolcsi buzgó esperes nem régiben pénzgyűjtő körútra indúlt, hogy egy *Nyiregyházán létesítendő prot. leánynevelő intézetnek* alapot teremtsen; és a mit legelőször kellett volna említenem, a tiszáninneni egyházkerület, előljárva az eszme felkarolásában, anyagi és erkölcsi támogatásának latbavetésével a kor kívánalmainak megfelelő felsőbb leányintézetet szervezett s tart fen, illetve támogat *Miskolczon és Sárospatakon.*

E mozzanatok elsorolása és azok méltatása után a teendőkre nézve a czikk ezeket mondja:

Az akcziót felülről kezdeném s jól megfontolt terv és kimerítő előmunkálat után indítanám meg. Mindenek előtt kimondanám a konventen a prot. nőnevelés elvi fontosságát s országos felkarolásának szükségét, egyszersmind alkalmas tantervet készíttetnék az egyetemes tanügyi bizottság által. Innen az ügyet átteném az egyházkerületekhez, felszólítván őket, hogy állandó nőnevelésügyi bizottságokat szervezvén, ezek által jelöljék ki 1. a helyeket, a hol felsőbb nevelőintézetekre szükség volna és 2. a módozatokat és eszközöket, melyek által a nőnevelés ügye előmozdítható volna. E nőnevelési bizottságoknak volna az is feladata, hogy a nőiskolát igénylő gyülekezeteket akczióba lépésre hívják fel, kijelölvén azon érdekköröket és testületeket is, melyeknek bevonásával az alapgyűjtés és a fenntartás eszközöltetnék, mert arra, hogy egyes gyülekezetek maguk erején létesítsenek a kor követelményeinek megfelelő intézetet, csak kivételes esetben lehet gondolnunk.

A fő dolog, hogy a felállítandó intézetek úgy legyenek szervezve és dotálva, hogy a versenyt minden tekintetben kiállhassák a r.-katholikus és állami leánynevelő-intézetekkel s a kitünő szervezésen kívül minél nagyobb, szélesebb körű népszerűséget és bizalmat támaszszunk a fennálló s létesítendő iskolák iránt.

*

«**Nőnevelésünk**» birálatával foglalkozik a «Népiskolai Szemle» októberi két száma. Az első czikk igen szigoruan s sötét szemüveget használva itéli meg s kárhoztatja el leányiskoláinkat s velök szemben érdemein felül magasztalja a régi patriarchális nevelést. Mióta megnyiltak a felső leányiskolák — úgymond — mintha kizökkent volna a magyar világ kereke, a fiatal nőnemzedék idegen szokások és erkölcsök lánczaiban vergődik... Az a baj, hogy több gondot fordítunk az ész, mint a szív művelésére, holott nővel szemben megfordítva kellene lenni, még pedig aránytalanúl. A felső leányiskolák felállításakor a nők szélesebb körű tudományos kimüvelését tűzték ki feladatúl s előre lehetett látni, hogy túl fognak menni a határokon. A tantárgyak száma nem volna ugyan sok, de annál inkább kifogásolható terjedelmük. Az eredmény nem is kielégítő, s a kinél megfelelő is, a testi fejlődés kárára történik. A tanítási módszer sem a legszerencsésebb; itt is ugyanezt a hibát követik el, mint a tananyag kimérésénél, t. i. a fiukról veszik a mértéket. Ha a múlt útmutatását akarják követni, a prelegálás helyét a társalgásnak kell felváltania. Sajnos, hogy a mindinkább érvényesülő pedanteria miatt erre a legkevesebb reményünk sem lehet. A zárdák ebben a tekintetben még kevésbbé felelnek meg a czélnak... A leányiskolákban különböző műveltségű, szokású és nemzetiségű növendékek sereglenek össze s a tapintatlan

vezetés alatt lassanként megtörik leányaink ismeretes egyoldalú konzervativizmusa, mely eddig a régi jó szokások és erkölcsök megtartásában nyilvánúlt. Franczia, német s tudja isten, miféle zagyvalék szellem kezd felülkerekedni ott, hol eddig a magyarság féltett kincseit őriztük.

E czikk birálatával foglalkozik a másik, igaz értékükre szállítja le túlzásait s nem szubjektiv okoskodások, hanem a tények alapján a torzkép helyett igaz képet igyekszik adni nőnevelésünkről. Utal a nőkérdésre és ennek fontosságára társadalmunkban s ennek szükséges következéseként állítja oda nőnevelésünk mai rendszerét. Hogy lányiskoláinkban zagyvalék idegen szellem uralkodnék, megczáfolja azzal, hogy lányiskoláink, különösen a felsőbb lányiskolák mindmegannyi erősségei és tenyésztő házai a magyarságnak, a hazafias érzületnek. Hogy a prelegálás még nagyon divatos s a szív- és kedélyképzést el-elhanyagolják, nem tagadható; de ezek általános hibái még egész iskolai oktatásunknak, a melyek ellen tantervek, miniszt. rendeletek, tanhatóságok utasításai állhatatosan és folytonosan küzdenek. Az sem áll, mintha a lányiskolák tananyaga mindenben a fiuiskolákéhoz hasonlóan állapíttatott volna meg s a speciális női hivatásra gond nem fordíttatnék: egy pillantás a lányiskolák tantervére mindenkit meggyőzhet ennek ellenkezőjéről. A czikk ezzel a kérdéssel végződik: ha lányiskoláink csakugyan kivétel nélkül oly rosszak, hogy azokba a szellemi és erkölcsi fejlődésnek veszélyeztetése nélkül valóban nem adhatók a növendék-lányok, a régi jó patriarchális iskoláknak pedig nyomuk veszett: mit cselekedjenek a szegény szülők, a kik lányaikat iskoláztatni óhajtják — s mi hasznuk az oly czikkeknek, a melyek a jogos kritikát ennyire mértéktelenül és igaztalanul gyakorolják?

*

A berlini felsőbb lányiskolákról közöl érdekes statisztikai adatokat a «*Polgári Iskola*» novemberi füzete. E kimutatás szerint a berlini *városi öt felsőbb lányiskolában* az igazgatókon kívül működött 19 főtanár, 39 rendes tanár és 50 tanítónő, továbbá 40 kisegítő tanár, illetve óraadó. — Az öt iskolában volt összesen 91 osztály 4128 növendékkel. A tanerők elfoglaltsága 12—22 óra közt váltakozott s pedig az igazgatók 12, a főtanárok 12—18, a rendes tanárok 18—22 és a tanítónők 18—20 tanítási órában voltak elfoglalva. A részletesebb adatok szerint egy-egy osztályra esett átlag 45 tanuló, mely szám már a maximumot jelzi, mivel Németországban egy-egy osztályba 45 tanulónál több fel nem vehető. Nagyon jellemző a tanulók vallás szerinti csoportosítása: a 4128 növendék közül volt 2632 evangelikus, 55 r.-kath. és 1432 mózes vallású. A berlini felsőbb lányiskolák tanfolyama 10 évig tart, a mi úgy értendő, hogy minden felsőbb lányiskolához négyosztályú elemi iskola is van csatolva, míg a felsőbb lányiskolai tanfolyam 6 éves. A mi a tanítónők elfoglaltságát illeti, a felsőbb osztályokban még nincs az tervszerűleg keresztül vive, mert Németországban a tanítónők, a kézimunkát kivéve csak az alsóbb osztályokban tanítanak; itt-ott azonban a felsőbb osztályokban is el voltak foglalva, pl. a «Viktoria-iskolában» az angol nyelvet a II-ikban (nálunk V-ik osztály) és a történetet a III. és II-ikban (IV. és V-ik oszt.) egy tanítónő tanította; a «Zsófia-iskolában» a franczia nyelvet a III. és II-ban, az angol nyelvet a III-ikban, az olasz nyelvet az I-sőben; a «Margit-iskolában» a vallástant a III. és I-ső osztályban.

Vezető tanítónő (osztályfőnök) van a «Viktoria-iskolában 7, a «Zsófia-iskolában» 6, a «Sarolta-iskolában» 8, és a «Margit-iskolában» 10, a kik az alsó osztályokat (az I—IV. elemi osztályt) vezetik. — Van az említetteken kívül Berlinben még *két királyi felsőbb lányiskola* is, az ú. n. «Auguszta-iskola» és «Erzsébet-iskola». Közülök csak az utóbbi adott ki az idén értesítőt. E szerint ezen iskolában működött az igazgatón kívül 3 főtanár, 6 rendes tanár, 5 tanítónő és 3 óraadó; volt benne 13 osztály 579 tanulóval, a kik közül volt evangelikus 462, róm.-kath. 5, és izraelita 112. Ezen intézetben a tanítónők a kézimunkát kivéve más tárgyat a felsőbb osztályokban nem tanítottak.

*

A nők egyetemi tanulmányairól Angolországban a következő adatokat olvassuk: az öt angol egyetem közül (Oxford, Cambridge, Durham, London és Viktoria Manchesterben) csak a durhami nem bocsájtja vizsgálatokra a nőket. London és Viktoria nem tesznek különbséget férfi- és nőjelöltek közt, a mennyiben az egyetemi grádust — képesítést — nőknek is megadják; Oxford és Cambridge ugyan megengedik nekik a vizsgálattevést, bizonyítványt is állítanak ki annak eredményéről, de az egyetemi grádust nem adják meg nekik. A mi a vizsgálatra készülők kiképzését illeti, Oxford és London nem keresik, hogy a jelentkező hol szerezte előkészültségét; Cambridge és Viktoria csak a saját «college»-eik növendékeit bocsájtják vizsgálatra (*Viktoria* számára a következő college-ek készítenek elő: University college Liverpoolban, Owens college Manchesterben, Yorkshire college Leedsben; *Cambridge* számára: a Newnham- és Girton college, amaz 130, emez 100 növendékkel). E college-ekben a tanulási idő két-három évig tart. A képesítések eredményét a következő táblázat mutatja:

Az egyetem neve	Amaz év, a mióta nőket is vizsgálatra bocsájt	A képesítettek összes száma	A képesítettek száma 1887-ben
Royal Irish	1882	30	17
Victoria	1880	4	4
London	1878	182	32
Oxford	1877	67	14
Cambridge	1880	190	42

A franciaországi tanítónőképesítésekről a köztársaság közoktatásügyi miniszterének legutóbbi jelentése a következő adatokat foglalja magában: 1882-től 1885-ig 79,799 tanítónő kapott képesítő oklevelet; közülök 8208 magasabb fokút, a többi egyszerűen elemit. Az említett négy év adatai a következők:

A képesítés éve	Elemi képesítést nyert	Magasabb képesítést nyert
1882-ben	18,192	1658
1883-ban	15,070	1668
1884-ben	15,565	1852
1885-ben	21,762	3030

A vizsgálatok szigorúságát bizonyítja az a tény, hogy 1885-ben 43,631 jelentkező közül 21,762 nyert elemi képesítést, s 7725 közül 3030 magasabb képesítést; tehát 51,356 közül csak 24,792, vagyis a jelentkezőknek fele sem jutott oklevélhez.

Mivel Francziaországban 22,313 világi iskola van lányok számára (19,270 nyilvános, 3043 magániskola) s ezekben 34,217 tanítónő működik, a kiknek sorában — a veszteséget 5%-kal számítva — évenként 1700 üresedés támad: világos, hogy a fentebb említett négy évi időközben a képesített tanítónők száma a tényleges szükségletet tizenkétszeresen meghaladná, ha valamennyien alkalmazást keresnének. Azonban az eddigi adatok szerint a magasabb képesítéssel bíróknak csak mintegy $^2/_3$-része, az elemi okleveleseknek pedig tizedrésze szánja magát valóban a tanítónői pályára. Még így is háromszorosan nagyobb a kínálat a keresletnél. Ha a mostani radikális miniszterium megvalósíthatja ama szándékát, hogy a szerzetes nővérek iskoláit lassanként világi tanítónőkre bizza, el fog enyészni ez az aránytalanság, mivel mintegy 15,000 ilyen apáczaiskola van Francziaországban.

ISKOLAI ÉRTESÍTŐK.

(Befejező közlemény.) *

22. Az állam és a helybeli nőegylet által segélyzett társulati polg. lányiskola értesítője az 1887—88. tanévről. Közli Moravcsik Géza, igazgató. — «Az érdeklődés virágzó intézetünk iránt — mondja az ig. jelentés — még mindig emelkedőben van. Hogy az iskola fentarthassa magát, szükséges volt az osztályok kombinálása. Az iskola állandósítása ma sem egyéb mint jámbor kívánság.» — *A tanítótestület tagjai:* Moravcsik Géza, ig., Bresz Berta, Krecsmer Irén, Lukes Ilon, és ifj. Lányi Gusztáv, Mocskónyi József, óraadók. — *A polg. iskola növendékeinek létszáma* négy osztályban: *40* (13+9+12+6); évközben elmaradt 3. *Vallásra nézve:* r. kath. 8, ágostai 21, helvét 2, mózes 9; *anyanyelv szerint:* magyar 39, német 1; *illetőség szerint:* helybeli 30, vidéki 10. (Az elemi négy osztályban volt 26 növendék, a kézimunka-osztályban 10.) — *Felv. föltételek:* az I—II. osztálybeliek 3 frt 50 kr., a III—IV. osztálybeliek 4 frt tandíjat fizetnek havonként.

Értekezés: «Valami a nők munkásságáról»; írta Lukes Ilona.

23. A b.-csabai nőképző társulat polgári lányiskolájának XIV. értesítője. 1887—88. Közli Donner Lajos, igazgató. — Azok a tárgyalások, a melyek az iskolának az állam, vagy B.-Csaba városa által való átvétele végett megindíttattak, még eddig nem vezettek eredményre. — *A tanítótestület tagjai:* Donner Lajos, ig., Écsy Irma, Fábry Géza, Dr. Krammer Nándor. — *A növendékek létszáma* négy osztályban: *75* (30+19+10+16); évközben elmaradt 2. *Vallás szerint:* r. kath. 13, ágostai 15, helvét 1, mózes 36; *illetőség szerint:* helybeli 66, vidéki 9. — *Felv. fölvételek:* beirási díj nincs; tandíj 20 frt, fára 2 frt 50 kr., könyvtárra, iró- és rajzszerekre 2 frt 50 kr.

IV. Felsőleányiskolák és nevelőintézetek.

1. A szegzárdi államilag segélyzett községi polgári fiu- és felső leányiskola tizenkettedik értesítője az 1887—88-ki tanévről. Szerkesztette Krammer János, polg. isk. igazgató. — A felső leányiskolára vonatkozó értesítést a füzethez *Kovácsné Nagy Luiza* felső

* Az első és második közleményt l. a VII. füzet 402—406. és a VIII. füzet 459—465. lapjain.

leányiskolai igazgatónő csatolta. Ez igazgatói jelentés szerint a felső leányiskolai növendékek száma az utóbbi években örvendetesen gyarapodott, s a jelentkezőket részben a kellő előképzettség, részben a kellő kor hiánya miatt fel sem lehetett mind venni. Ez s a leányok tanításának mind inkább feltünedező szükségessége az iskolai iskolaszéket arra indította, hogy a felső leányiskolai igazgatónak e tárgyban beadott memorandumát újabb tárgyalás alá véve a nagyméltóságú miniszter úrtól az iskolának polgári leányiskolává való átalakítását kérelmezze. A *tanítás* az iskolai év alatt egészen zavartalanúl folyt. A tantestület tagjainak, valamint a növendékeknek egészségi állapota annyira kezdvező volt, hogy a szokásos szüneteken kívül a tanítás rendes menetét semmi sem zavarta meg. Még helyettesítés is az egész évben csak 10—15 órán fordult elő. A növendékek iskolalátogatása igen rendes volt, későn jövés is csak elvétve fordult elő; az intézeti növendékek erkölcsi magaviselete, fegyelemtartása oly dicséretes volt, hogy a tanítótestület a tanácskozmányok alkalmával mindig megelégedéssel nyilatkozathatott róluk. *A tanítótestület* tagjai: *Kovácsné Nagy Luiza*, igazgatónő, *Batiné Stancsics Fánni Nyitray Lajos*, *Molnár János*, *Kálmán Károly*, *Abaffy József*. A növendék létszáma az I. oszt. 31, a II. oszt. 15, összesen 46; nemzetiség szerint 43 magyar, 3 német; vallás szerint 28 róm. kath., 4 evang. reform., 2. ágost. evang. 11 mózes vallású. A növendékek beiratási díj fejében 1 frtot, tandíj fejében 4 frtot, tartoznak fizetni, ezen kívül könyvtári illetmény fejében 50 kr. nyomtatványokra 50 krt, vallástanítási díj fejében a római kath. növendékek 1 frtot más vallásuak 2 frtot fizetnek, Az iskolai és az ifjusági könyvtár új beszerzésekkel jelentékenyen gyarapodott.

2. Az aradi állami felső leányiskola tudósítványa az 1887—88. iskolai évről. A gondnokság megbizásából közli Ekkert Irma, igazgatónő. — Az iskolaév történetéből kiemelhetjük a következőket: Az iskolát nagy veszteség érte *Laczay József* gondnoksági elnök és *Hirschman József* gondnoksági tag elhunytával. Az elnök koszorújára az iskola gyűjtése folytán 108 frtnyi összegből Laczay-alapítványt alakítottak, s kamatait évenként egy-egy szegény sorsú növendék segélyezésére fogják fordítani. A tantestületben is történtek változások, az iskolai év végével leköszönt Decsiné Fiedler Etelka helyére Steinitzer Jennit nevezte ki a nagymélt. miniszter úr, s így *a tantestület* ez évben a hitoktatókon kívül a következő tagokból állot: *Ekkert Irma*, igazgatónő, *Steinitzer Jenni*, *Jász Margit*, és *Szabó Sándor* (utóbbi csak heti két órán át tanította az éneket). *A növendékek* létszáma az I. osztályban 49, a II. osztályban 31; összesen 80 minek következtében az osztályok túl voltak tömve, s gyengébb, vérszegény növendékek kénytelenek voltak az osztályok tömöttsége miatt orvosi rendeletre kimaradni. E bajon jövőre a most épülő czélszerű iskolai helyiséggel segítve lesz. A növendékek *vallás szerint* így oszlottak meg: róm. kath. 35, ágostai 3, helvét 4, móz. vall. 36, gör. kel. szerb 1, gör, kel. román 1; nyelvre nézve 79 magyar, 1 német. *Tandíj* egész évre 18 frt, a nem kötelezett franczia nyelvért külön 4 frt; könyvtári alapra évi tudósítóra és bizonyítványra külön 50 kr. fizetendő.

Értekezés: «A természetes és ferde nevelésről» *Steinitzer Jennitől*.

3. A nagykikindai magy. kir. áll. felső leányiskola értesítője az 1887—88, tanévről. Szerkesztette Petrovits Antónia, igazgató

tanító. — Az igazgatói jelentés szerint a tanév zavartalanúl folyt, tanítói tanácskozmányokat havonként tartottak, s azokon a tanítás anyagára s módjára vonatkozó eszmecseréket folytattak. Az egészségi állapot elég jó volt, s a tanulók magaviselete is az iskolai fegyelemnek megfelelő. Sajnálattal emlékezik meg a jelentés egyes szülők közönyéről; a legtöbb szülő ugyanis tudomásúl se látszott venni a testület azon intézkedését, mely szerint a gyermekek helytelen magaviselete esetén intő levelet küldött a szülőknek. — A takarékossági hajlam fejlesztésére be volt hozva az iskolai takarékpénztárak intézménye; harmincz betevő összesen 291 forint 69 krajczárt takarított meg. Gönczy Pál államtitkár 50 éves tanügyi működésének örömünnepe alkalmából iskolai ünnepélyt tartottak. A magyar nyelv tanulásában legtöbb buzgalmat kifejtett tanulók jutalmazásban részesültek. — A tanító-testületnek a hitoktatókon kívül a következők voltak tagjai: *Petrovits Antónia*, igazgatónő, *Petrovitsné Németh Anna*, és *Szeilerné Stranyovszky Katalin*. A növendékek létszáma volt I. osztályban 28; II. osztályban 26, összesen 54; nyelvre nézve 17 magyar, 23 német és 14 szerb; vallásra nézve 25 róm. kath.; 14 gör. kel. és 15 mózes vallású. A növendékek tandíj fejében egész évre 5 frtot, beiratási díj fejében 50 krt és értesítői illeték fejében 50 krt, összesen 6 frtot fizetnek.

Az értesítőben Petrovits Antónia igazgatónő értekezik a «Serdülő leányokban megkivántató jó tulajdonságokról».

4. Az aranyosmaróti m. kir. állami elemi és felső leányiskola értesítője az 1886—88. tanévről; szerkesztette Deme Károly, igazgató. — A felső leányiskola szervezetében ez évben gyökeres változások történtek. Eddig csak névleg volt felső leányiskola, a mennyiben tanítványait az elemi iskola IV. osztályából vette, míg ez évtől az elemi iskola VI. osztályúvá bővíttetvén, a VI. osztály fölé emelt két felső leányiskolai osztály tényleg is megfelelt nevének. A felső leányiskola egészen új tantestületet is kapott. Igazgatónak *Deme Károly*, tanítónőkül *Deme Károlyné* és *Szabó Elvira* neveztettek ki. A kézimunka-órákon a tanítványok a nyakkendő-készítést, mint hasznos házi-iparágat tanulták, s mint rendkívüli tárgyakat a franczia nyelvet és zongorát is. E tárgyakat *Gódor Gyuláné* és *Szeidl Mariska* tanították. Az elemi iskolának 160, a felső leányiskolának a két osztályban összen 15 tanítványa volt; nyelvre nézve 11 magyar, 4 német. *Tandíj* a felső leányiskolában egész évre 12 frt, a zongoratanulásért havonként 2 frt 50 krt, a franczia nyelv tanulásáért 2 frtot fizetnek a növendékek. Az értesítőben *Deme Károly* igazgató értekezik a «helyes nevelésről», melyben különösen a nemes példa hatását emeli ki.

5. A nagykőrösi közs. felső leányiskola értesítője az 1887—88-ki tanévről. Szerkesztette Szurmó Ambrus, igazgató. — A tanév zavartalanúl folyt be; a növendékek azonban a rendkívül hosszú és hideg tél miatt betegeskedvén gyakran voltak kénytelenek mulasztani. A tanítás eredménye mindamellett kielégítő volt, a mennyiben a növendékek 32%-a kitünő, 29 százaléka jeles, 29%-a jó és 10%-a elégséges és elégtelen osztályzattal végezte a tanévet. *A tanító-testület* tagjai voltak a hitoktatókon kívül Szurmó Ambrus igazgató, Varga Ilona és Gonda Mária. *A növendékek létszáma* az első osztályban 22, a második osztályban 20, összesen 42; vallásra nézve 29 ev. ref. vallású, 5 róm. kath. és 7 mózes

vallású; nyelvre nézve mind magyar. Helybeli illetőségű tanulók sem tandíjat, sem beiratási díjat nem fizetnek, idegenek egész évre 4 frt tandíjat és 1 frt beiratási díjat fizetnek. Ezenkívül minden növendék tartozik 50 krt könyvtárra és 10 krt értesítőre fizetni.

6. Az irgalmas nővérek vezetése alatt álló esztergomi érseki leánynevelde és tanodák értesítvénye az 1887—8. tanévről. Közli M. Remigia, intézeti főnöknő. — Az iskolai év zavartalanúl folyt, s az intézet *Simor János* herczegprimás áldozatkészségéből egy új tanteremmel bővült. XIII. Leo pápa jubileuma alkalmából az intézet nagyszámú és díszes közönség jelenlétében kegyeletes ünnepélyt rendezett. Az intézetet úgy a herczegprimás fővédnök, mint Bartal Rezső kir. tanácsos és tanfelügyelő többször meglátogatta s a rögtönzött vizsgálatokat meghallgatván, megelégedésüknek adtak kifejezést. Az intézet «internátusra» (belnövelde), és «externátusra» és «kültanodákra» oszlik. Az intézet igazgatója dr. Mayer István püspök. Az intézet tanítói testülete Dr. Walter Gyula hitoktatón és M. Remigia főnöknőn kívül Ernestin, Aegidia, Dionysia, Thekla, Generosa, Theodosia, Aurelia, Wilhelmin, Electa és Philothea nővérekből, továbbá Schönwælder Kálmánné, Gambellia Klára és Pintér Ilona világi tanítónőkből állott. A tefolyt évben a növendékek létszáma volt I. a belintézetben 64, az externátus osztályában 58, a «Kültanoda» osztályaiban 224, összesen 346 tanuló. A belintézet növendékei egész évre 180 frtot fizetnek; külön díjazást számítva a mosásért, házi orvosért és rendkívüli órák díjazásáért. Ez évben 12 árva leányka részesült ingyenes tartásban és neveltetésben. Az intézeti növendékek 7 osztályba osztva taníttatak, ez osztályok fokozata és tanterve azonban feltüntetve nincsen. Ugyanez értesítőben a «*Szent Annánál levő kath. leányiskoláról is* találunk tudósítványt. Ez intézetnek igazgatója szintén ft. dr. Mayer István püspök, főnöknője Michaela nővér, tanítónők Regina, Xaveria, Siegfrieda és Iranäa nővérek. Az intézetben van két ovoda fiuk és leányok számára; rendes népiskola négy osztálylyal, ezen kívül munka- és ismétlő iskola. A lefolyt évben az intézetet látogatta: az I. osztályt két teremben 137, a II. oszt. 45, a III. osztályt 6 tanuló; az ovodát 145 fiú és 153 leány, a munkaosztályt 20, az ismétlő osztályt 55 leánynövendék; a tanulók összáma volt 591. Az oktatás a főmagasságú érsek úr jótékonyságából teljesen ingyenes volt.

7. A rozsnyói kerületi ágostai hitv. ev. felső leányiskola értesítője az 1887—8. tanévről. Közli Lehr Emma, igazgató. — A rendkívüli zord tél káros hatással volt az intézet igazgatójára. A tanítás alól januártól a tanév végéig felmentetett s tanóráit Schuber Mátyás gimnásiumi tanár és Schuber Mátyásné okl. polg. isk. tanítónő között osztották fel. A felügyelő bizottság által rendezett tombolajáték jövedelméből 2 új varrógéphez, az egyház kerület által e czélra adományozott pénzből szép új zongorához jutott az intézet. — Az ifjusági könyvtár alapját is megvetették részben ajándékozás, részben vétel útján. *A tanítói testület* az igazgató nőn kívül a következő tagokból állott: Hajcsi Kornélia, Czékus István püspök, Justh János, Polonyi Károly, Maszny Pál óraadók és Siposs Mari kézimunkatanítónő. *A tanulók létszáma* volt az 1-ső osztályban 18, a II. osztályban 11, összesen 29; ezek között rendkívüli tanuló volt 11; vallás szerint ág. hitv. ev. 27, mózes vallású 2. *A tanszertár és könyvtár* ajándék útján és vétel által is gyarapodott. Az

egész évi tandíj 25 frt, ezenkívül fizetnek a tanulók 1 frt beiratási díjat és 50 krt irodai, 50 krt könyvtári czélokra. Az intézet benlakással van összekötve, s a benlakó növendékek havonként 20 frtot fizetnek az eltartásért. — Az értesítőben «Szent László» legendáját, Arany János költeményét tárgyalja 13—15 éves leányok felfogásához mérten Hajcsi Kornelia.

8. A szatmár-németi VI osztályú protestáns felső leányiskola értesítője az 1887—88. tanévről. Szerkesztette Fülöpné Sargavy Erzsébet, igazgató. — A tanév haladást mutat az intézet történetében. A növendékek létszáma szaporodott, az egészségi állapot a nagy tél daczára elég kedvező volt, mit részben annak lehet tulajdonítani, hogy a női tornázás három év óta rendes tantárgya az intézetnek. A tanítás rendes menetét csupán az akasztotta meg, hogy az árvízveszély miatt a tanítást néhány napra fel kellett függeszteni. Az intézeti szertár gyarapítása és az értesítő költségeinek fedezése czéljából az intézet gyermekhangversenyeket rendezett, hol az intézeti növendékek szavaltak, zongoráztak, énekeltek. E hangversenyek míg egyrészt fejlesztőleg hatottak a növendékek ízlésére, másrészt szép anyagi eredménynyel (282 frt) záródtak. *A tanítótestület* az igazgatónőn kívül a következő tagokból állott: Erős Borcsa, Eltester Hedvig, Nagy Irma, Tamássy Ilona, Ujszívy Ilona tanítónők. Nagy Károly tanította a vallástant, Vígh Károly az éneket. A növendékeket 10 éves korukban veszik fel az intézetbe s hat osztályon keresztül a *felsőbb leányiskolai* tanterv szerint tanítják; a franczia nyelv nem kötelező, de külön díjazás mellett ezt is tanulhatják a növendékek. Az intézet saját czéljaira épült s teljesen megfelelő épületben van elhelyezve, s szellős tágas helyiségekkel bir. Növendékeket benlakásra is elfogad az intézet havi 22 frt ellátási díjért; az egész évi tandíj bejárókra nézve 13 frt, zongoratanításért havonként naponkénti 1 óráért 10 frt, ½ óráért 5 frt.

9. Keméndyné Drucker Irma nyilvánossági jelleggel felruházott szegedi nőnevelő intézetének értesítője az 1887—88. tanévről. — Az intézet ez évben ünnepelte 25 éves fenállásának évfordulóját, mely alkalommal a királyi az intézettulajdonost a nőnevelés terén szerzett érdemeiért az *arany érdemkereszttel* tüntette ki. Az intézett saját tágas épületében van elhelyezve s befásított udvarral bír hol a tornaiskola is van. Az intézet 6 osztályú elemi leányiskolai és két osztályú felső leányiskolai tanfolyammal bír. Tanítványai részint benlakók, részint bejárók. *A tanítói testület* 18 tagból áll, köztük 7 tanítónő, névszerint Keméndyné Drucker Irma, Keméndy Mária Czukor Gyuláné, Gunkel Anna, Mogán Róza, Tamler Friderika, Czimmer Flóra. *A növendékek létszáma* volt a hat elemi osztályban 87, a 2 felső leányiskolai osztályban 20, összesen 107. Ezek között 96 magyar, 11 német; vallásra nézve róm. kath. 61; prot. 13; mózes vallású 33. *Tandíj* az alsó osztályokban havonként 3—7 frt, két felső osztályban 8 frt; beiratási díj 1 frt; a benlakó növendékek 350—400 frt évi díjért nyernek teljes ellátást és neveltetést.

10. Kutka Mária benlakással összekötött, Verseczen 27 év óta fennálló, felsőbb helyről engedélyezett magán elemi és polgári leányiskolájának értesítője az 1887—88. tanévről. — Az intézet fokozatosan bővíttetett ki polgári osztályokkal s a tanítás a legújabban kiadott átmeneti tanterv szerint történt; a tanítás egész éven át zavartalanul

folyt s a tanítótestület és a növendékek egészségi állapota kitünőnek volt nevezhető. *A tanítótestület* a hitoktatókkal és óraadókkal 13 tagból állott, köztük négy tanítónő, névszerint: Kutka Mária, az intézet igazgatótulajdonosa, Kún Etelka, Weiser Adél és Lobmüller Maxim. Az intézetnek a lefolyt évben 74 tanítványa volt, köztük 23 benlakó. *A benlakók* neveltetési és ellátási díj fejében egész évre 290 frtot fizetnek, a nem kötelezett zongoratanulásért külön 6 frtot havonként. A bejárók 2 frttól 6 frtig osztályonként emelkedő tandíjat, beiratási díj nincs. Franczia nyelv és tornászat a rendes tantárgyak közé számíttatnak s ezért díj nem jár.

IRODALOM.

OLVASÓKÖNYV A FELNŐTTEK OKTATÁSÁRA, ISMÉTLŐ- ÉS IPARISKOLÁK, NÉPKÖNYVTÁRAK SZÁMÁRA. Szerkesztette *Péterfy Sándor.* Kiadja a «Budapesti Népoktatási kör». III. kiadás. Budapest, 1888. 8-adr. 1—316 lap. Ára kötve 60 kr. Megrendelhető Aigner Lajos bizományosnál (Budapest, Zsibárús-utcza).

Ez olvasókönyv főjellemvonása az, hogy a benne foglalt népies olvasmányok nem a gyermek szűk látásköréhez vannak mérve, hanem olyanok, hogy a tanulni vágyó felnőttek is lelki gyönyörűséggel és haszonnal olvashatják. Az olvasmány-darabok legnagyobbrészt jeles iróink és költőink műveiből vannak gondosan összeválogatva, s a prózai darabok egy része a szükséghez képest át is van alakítva.

Az új kiadáson azon változás történt, hogy kimaradt belőle nehány inkább szakszerű hosszabb olvasmány s helyökbe általánosabb értékű darabok vétettek föl. Ilyen újonnan felvett olvasmányok pl. «Az első lopás» *Arany*-tól, «István öcsémhez», «Három fiú» *Petőfi*-től, «Zivatar» *Tompa Mihály*-tól, stb. Némely természettudományi és nemzetgazdasági czikk nyelve gondosan átjavíttatott; más, a jelen viszonyokat tárgyazó czikkekben az újabb átalakulásokhoz mérten változtatások eszközöltettek. Szóval a jelen 3-ik kiadás a gondos szerkesztő keze alatt sokat javult s a czélnak az előbbi kiadásoknál megfelelőbbé lett.

A mi a tartalmat illeti, magában foglalja e könyv a vallásos és erkölcsi érzés ápolására szánt olvasmányokon kívül mindazon főbb tudnivalókat, melyeket egy értelmes honpolgárnak ismernie kell. Megvannak itt a legszükségesebb természettudományi, egészségtani, nemzetgazdasági és jogi ismeretek; továbbá a földrajzi, hazai és világtörténeti legfontosabb tudni valók. A könyv 6 szakaszra oszlik, s ezek a következők: 1. Az ember, mint egyén. — 2. Az ember, mint a család tagja. — 3. Az ember, mint a község tagja. — 4. Az ember, mint honpolgár. — 5. Az ember, mint az emberiség tagja. — 6. Az ember a nagy természetben. — Mutatóul hadd álljanak itt a 2. szakasz olvasmányai: Családi kör *(Arany).* — Keleti monda *(Eötvös József báró).* A jóra fordított pénz. — István öcsémhez *(Petőfi).* A pápa és anyja, a mosónő *(Vas Gereben).* A fiatal daru *(Fáy András).* Vukassovics *(Dugonics* után). Három fiú *(Petőfi).* A jó testvér. — A leégett gólya *(Fáy).* A babona áldozata. — A takarékosság *(Franklin* után). Biztosítsunk! *(N. J.).* István bácsi óvószabályai tűzvész esetére *(Mayer István).* Életrendi aranyszabályok *(Fáy).* Szüretünk *(Lévay). Mária Terézia* királynénknak leányához írt leveleiből. — A nő hivatásáról és erényeiről. — A téli esték *(Petőfi).*

A tartalomjegyzék e részlete is eléggé mutatja, mily jól megválasztott, változatos és tanulságos olvasmányokat foglal magában e könyv;

de az is kitűnik belőle, hogy e kötetet, a melyhez hasonló czélú olvasókönyvünk alig van irodalmunkban, — sikeresen használhatjuk az *ismétlő-oktatás* czéljaira. A könyv mellett szól csinos kiállítása és rendkívül olcsó ára is. Kiválóan ajánljuk azon tanítók figyelmébe, a kik az ismétlő iskolákban tanítanak; s ezt annyival inkább tehetjük, mert ez olvasókönyvet a nmélt. vallás- és közoktatásügyi miniszterium is ajánlotta az ismétlő iskolák számára.

*

LEÁNYKÁK ÉLETE ÉS TÉNYKEDÉSE. Irta *Molnár László*, tanítónőképezdei igazgató-tanár stb. 1888. Kis 8-r. 235 l. Ára 1 frt. Kapható a szerzőnél.

E könyv szerzője, ki a nők tanításának és nevelésének terén már majd negyven éves működése alatt derekas érdemeket szerzett magának, s eddig is nem egy sikerült munkával gazdagította nőnevelésügyi irodalmunkat, czélul tűzte ki magának jelen alkalommal, hogy oly könyvet adjon a serdülő leányok kezébe, melynek utasításai szerint haladva igazi nők, s a társadalomnak valóban hasznos tagjaivá lehetnek. Kiterjeszkedik szerző könyvében vázlatosan az ismeretek azon körére is, melynek birása minden művelt nőre nélkülözhetlen; majd a nő tényked\'esi körét körvonalozza, helyesen jelölve ki a határokat, melyeken belől az igazi nőnek mozognia szabad. Rámutat a nők gondolkodásának és ízlésének fejlesztési és tökéletesítési módjára, mindenütt a mély és szilárd vallásos érzületből indulva ki, mely a nő életében mindennek egyedül lehető és helyes alapja. *Anyák* ép oly haszonnal lapozhatják Molnár könyvét, mint *fiatal leányok*; mert nem egy ízben meríthetnek belőle felvilágosítást nemcsak arra nézve, hogy leányaik nevelését mily irányban vezessék, hanem arra vonatkozólag is, hogy női hivatásuk betöltésében maguk is mily utakat válaszszanak. A részletek dolgában volnának ugyan megjegyzéseink, de egyúttal nem szándékozunk a könyv birálásába ereszkedni. Csupán jó tulajdonaira, óhajtottuk a szives olvasót figyelmeztetni, melyeknél fogva hasznos szolgálatokat tehet s megérdemli a pártolást.

Dr. K. Béla.

*

MAGYAR MESEKÖNYV JÓ GYERMEKEK MULATTATÁSÁRA. Hét színnyomatú képpel *Karlovszky Bertalan*-tól. Budapest (1887). Lampel R. (Wodiáner és fiai) kiadása. 1—116 lap. Díszes kötésben 2 frt 40 kr.

Ez olvasókönyv I. kötetét képezi egy nagyobb sorozatnak, melynek gyűjtő-czíme: «Hazai festőművészek által illusztrált ifjúsági iratok». Ebből a sorozatból eddigelé még csak az itt jelzett első kötet látott napvilágot. Talán nem fog ártani, ha a megjelenendő kötetekre való tekintetből is, röviden nehány észrevételt teszünk a már megjelent kötetre.

Mindenekelőtt nagyon örvendetes az a tény, hogy most már hazai művészeink is foglalkozni kezdenek ifjúsági könyveink illusztrálásával. Bárcsak hazai jelentékenyebb íróink is foglalkoznának már, még pedig ambiczióval, efféle könyveink megírásával! Csak ily közös munkássággal virágozhatnék fel meglehetősen elhanyagolt ifjúsági irodalmunk.

E kötet 38 mesét tartalmaz. Tárgyválasztásra nézve legszerencsésebbek közöttük a népmesék s egyes műköltemények prózában való

átdolgozásai. Ilyenek: A jávorfácska, A pásztorfiú, Az ibolya álmai (Tompa M. után). De nem mondhatjuk el ugyanezt a «Mese a rózsabimbóról» című olvasmányról, mely Vörösmarty után van átalakítva. E szép költeményben rejlő allegóriai értelmet, mely az ifjú szív szerelmére céloz, a kis olvasó nem értheti, s az a tárgy egyáltalában nem neki való; e nélkül pedig nincs a mesében semmi. Az átdolgozás nyelvének is pongyolaságára vall, hogy a prózában itt-ott benne maradtak az eredeti vers rimei, mint pl.: «Nyilj ki, óh nyilj ki szép *rózsabimbó;* nézd, már régen elolvadt az egész tájon *a hó.*» — Épen így nem a gyermek értelem-köréhez van mérve «A tündér ajándéka» című mese, melynek rövid tartalma ez: Két kis gyermek ajándékot kér tündér keresztanyjától: a fiú oly távcsövet, melyen meglássa minden tettének következését; a leány egy szekrényt, melyből sohasem fogy ki a selyemruha. Mikor aztán a gyermekek felnőttek, a fiú «*diplomata*» lett, a leány meg színésznő. A diplomata minden tettének következését figyelemmel vizsgálta távcsövén, a színésznőnek is mindig megvolt a selyemruhája. — A tündér ajándékában a gyermekek utódai is részesültek. A fiú utódainak jutott az *eszélyesség*, a leányéinak a hiúság. — Gyermeknek való tárgy ez, s hol van itt az erkölcsi tanulságnak a legkisebb nyoma is?!

E mellett a mesék nyelvében sok az idegenszerűség. Ilyen helyek pl.: «Ő azt jött kérni, hogy engedje meg az úrnő szülőinek (?) a házbért később lefizetni.» (51. lap.) Egy az, hogy a mondat kétértelmű, mert nem világos, vajjon az «úrnő» alany-é a mondatban, vagy birtokos jelző: más az, hogy a főnévi igenévnek («lefizetni») ilynemű használata épen nem magyaros. — «A mint beléptek a kapun, szép kertben *találták magukat*» (58. l.) — pedig tán el sem vesztek! — «Az özvegy asszony fösvény volt *magára* is, de különösen mostoha *leányára*». (65 l.) Ilyen szóvonzat épen nem járatos a magyarban stb.

Jellemző, hogy a gyűjtemény szerkesztőjét meg sem nevezi a könyv: csak az illusztráló és a kiadó neve van kitéve. Pedig e csinos kiállítású vállalat, meg az ügy, melyet szolgál, megérdemelné, ha a következő kötetek gondosabb szerkesztésben részesülnének, s a tárgyak megválasztására s a nyelv magyarosságára nagyobb figyelem lenne bennök fordítva.

K. L.

*

IDEGEN NÉPEK KÖZT MESSZE FÖLDÖN. Uti rajzok és életképek. Kiváló utazók leírásaiból összeválogatta *dr. Simonyi Jenő*. Számos képpel. Budapest, 1888. Eggenberger. Ára képes borítékba kötve 2 frt.

GRÓF BENYOVSZKY MÓRICZ ÉLETE ÉS KALANDJAI. Az ifjúság számára írta *Radó Vilmos*. A képeket rajzolta Szemlér Mihály. Budapest, 1888. Eggenberger. Ára díszkötésben 2 frt 80 kr.

Az Eggenberger-féle könyvkereskedésnek nagy érdemei vannak ifjúsági irodalmunk gyarapításában. Azt a sorozatot, a melyben *Columbus Kristóf élete*, *Vámbéry utazásai*, *A keresztes háborúk története*, a *Paul Bert-féle utazások és vadászkalandok* megjelentek, méltóan egészíti ki az a két újabb munka, melyeket e sorokban szándékozunk röviden bemutatni olvasóinknak.

Simonyi Jenő munkája a négy idegen világrészbe vezeti az ifjú olvasót nevezetes utasok kalauzolása mellett, a kik meleg közvetlenség-

gel adják elő tapasztalataikat és élményeiket. Alig nyujtható a serdülő ifjúságnak, a mely a mesék világából már kinőtt, élvezetesebb és tanúságosabb olvasmány az ily útleirásoknál, a melyek arra is szerfölött alkalmasak, hogy az iskolai földrajztanításnak is gyümölcsöző módon segítségére legyenek. Simonyi az összeválogatásban nagy ügyességgel és tapintattal járt el.

Nehezebb feladatra vállalkozott Radó, a ki Benyovszky életét és kalandjait beszéli el az ifjúság számára. Noha feldolgozásában sok az oly felesleges részlet, a mely B. életében tán fontos lehetett, de sem irodalmilag, sem pedagógiailag nem értékesíthető s hiában növeli a könyv terjedelmét: mégis elismerjük, hogy dicséretes munkát végzett s vállalkozása jórészben sikerült. Különös gond látszik nyelvén és stilusán, a mit ifj. iratainkban ritkán emelhetünk ki.

Mind a két munka igen szép kiállításban jelent meg: azonban az elsőség kétségkívül a B. életét illeti meg, a mely valóságos díszmunka. Szemlér rajzai izléssel készültek s nagyban növelik a könyv becsét. Alkalmasabb karácsonyi ajándékot nem is igen ajánlhatunk az ifjúság számára e könyveknél, melyekre az ifjúsági könyvtárak figyelmét is felhívjuk.

*

ARANY JÁNOS HÁTRAHAGYOTT IRATAI ÉS LEVELEZÉSE.

E 4 kötetre menő gyűjteményből, mely Arany eddig kiadatlan, vagy összegyűjtve még meg nem jelent költeményeit, író barátaival való levelezéseit, továbbá bírálatait, nyelvészeti és poétikai kisebb czikkeit tartalmazza, eddigelé 31 füzet jelent meg. Az I. kötet, mely a verseket, s a III. kötet, mely a levelezések egyik részét foglalja magában, már teljes. A másik két kötet füzetei most vannak megjelenőben. Az újabban napvilágot látott 27. és 28. füzet a Tompa és Arany közti levelezés utolsó darabjait, továbbá a Szász Károlyhoz, Gyulaihoz, Kazinczy Gáborhoz írt s tőlök kapott, irodalomtörténeti értékkel biró leveleket közli; a 26., 29., 30. és 31. füzetekben pedig Aranynak a «Szépirodalmi Figyelő»-ben s a «Koszorú»-ban megjelent s az egykorú irodalmi művekről szóló bírálatait, továbbá tanulságos nyelvészeti és stilisztikai fejtegetéseit veszi az olvasó. — A magyar nyelv és irodalom tanításával foglalkozóknak gazdag kincsbányája lehet ez a gyűjtemény, melyben a magyar nyelv nagy mestere s az alapos esztétikai műveltséggel biró költő szól a tanulni szerető olvasóhoz. — A gyűjtemény kiadója Ráth Mór, s a 4 íves füzetek ára egyenként 40 kr.

*

MAGYAR TÖRTÉNETI ÉLETRAJZOK. A M. T. Akadémia történelmi bizottságának segélyezésével kiadja a Magyar Történeti Társulat. Szerkeszti *Szilágyi Sándor*. IV. évfolyam. Budapest, Mehner Vilmos kiadása. Az egész évfolyam (5 füzet) ára a Magyar Történeti Társulat tagjainak 5 frt, nem tagoknak 8 frt.

E derék vállalat legutóbbi füzete befejezi *Angyal Dávid*-tól Tököly Imre életrajzát s megkezdi *Pór Antal* tollából Csák Máté életrajzát. A füzet dúsan és szépen van illusztrálva s nehány magyar tárgyú régi festményt is közöl. Ilyenek: ivó és dohányzó kuruczok, hajdú-csoport, őrség egy várkapunál, főúr és köznemes. A füzetben van még Sobiesky

János lengyel király, Eszterházy Pál nádor, Koháry István és Tököly Imre arczképe.

*

A Lampel Róberttől kiadott «TANULÓK OLVASÓTÁRA» czímű gyűjteményben *(Elischer József* főigazgató közreműködésével szerkesztik *dr. Jancsó Benedek* és *dr. Boros Gábor* középisk. tanárok) megjelentek a következő füzetek: Szemelvények Pázmány Péter műveiből, és: Szemelvények Balassa Bálint költeményeiből. 16-r. 80 és 76 l. Egy füzet ára 20 kr.

*

Az «EGYETEMES KÖNYVTÁR» (szerk. *dr. Ferenczy József*, kiadja Gross Gusztáv Győrött) újabban megjelent füzeteiből fölemlítjük *Katona József* Bánkbánját (teljes kiadás); továbbá *Pulszky Ferencz*-től a «Publiczisztikai dolgozatok»-at. Egy füzet ára 10 (tiz) krajczár.

*

A NEVELÉS- ÉS TANÍTÁSTAN TÖRTÉNELME ÉLETKÉPEKBEN cz. munkát ad ki *Nagy Lajos*, győri kir. kath. tanítóképezdei igazgató. A mű *dr. Kellner Lőrincz*, ped. történetének átdolgozása.

Tartalma a következő:

Életképek az ókorból: 1. Bevezetés; China, Confucius. 2. Lykurg. 3. Solon. 4. Pythagoras. 5. Socrates. 6. Plátó. 7. A rómaiak. 8. A zsidók.

Életképek a kereszténységből az egyházszakadásig: 9. A nevelés az első keresztény századokban. 10. Strabo Walafried tanulói pályája. 11. A középkor iskoláiról általában. 12. Feltrei Victorin.

Életképek az újkorból: 13. A reformáczió ideje, Luther, Erasmus, Trotzendorf, 14. A jezsuiták. 15. Verulami Baco Ferencz. 16. Comenius Ámos J. 17. Kalazanczi sz. József. 18. De la Salle K. János és az iskolatestvérek. 19. Franke Á. Hermann. 20. Rousseau J. Jakab. 21. Felbiger Ignácz és Mária Terézia kora. 22. Basedow Bernát. 23. Rochow Eberhard Fr. 24. A hangoztatás története. 15. Heinicke Sámuel. 26. Pestalozzi Henrik J. 27. Owerberg Bernát. 28. Graser K. János. 29. Diesterweg Adolf. 30. Fröbel Frigyes.

A mű 35—36 ívre fog terjedni; előfizetési ára, hogy minél tágabb körben elterjedhessen, csak 2 frt. 10 példány után egy tiszteletpéldánynyal szolgál a kiadó.

Megjelenik a munka 1889 január végén; ha megfelelő számú előfizető jelentkezik, az életképekhez arczképeket is fog mellékelni.

Az előfizetési pénzeket és megrendeléseket Győrbe, *Nagy Lajos* képezdei igazgatóhoz kell küldeni.

*

Fáylné-Hentaller Mariska megrendelési íveket bocsájtott ki a «MAGYAR IRÓNŐK ÉLETE ÉS MŰKÖDÉSE» czímű munkára, mely az egyes írónők arczképével is el lesz látva. A munka ára fűzve 1 frt 50 kr., kötve 2 frt, diszkötésben 2 frt 50 kr. Gyűjtők 10 példány után egy tiszteletpéldányt kapnak. A szerző minden megrendelt példány után 10%-ot ajánlott fel a Mária Dorothea egyesületnek. A megrendelések a szerzőhöz (Budapest, VI. Eötvös-utcza 17. sz.) küldendők

KIMUTATÁS

A «MÁRIA DOROTHEA» EGYESÜLET VISSZAÉRKEZETT GYŰJTŐÍVEIRŐL.

(Tizenkettedik közlemény.)*

A *9658.* sz. íven. Gyűjtő: Szőke Aladár, Fehértemplomon. Motár Péter 10 kr. Windauer Mária 20 kr. Jovánovits Zsuzsána 30 kr. *Összesen 60 kr.*

A *9808.* sz. íven: Visontay János nyug. igazgató tanár *2 frt.*

A *9926.* sz. íven: Bernáth István, ev. ref. lelkész. Dráva Szabolcsban: *1 frt.*

A *11765.* sz. íven. Gyűjtő: Schuster Ernő, vendéglős az oszt. magy. indóházban: 1 frt 80 kr. Stäkling Josefa 20 kr. *Összesen 2 frt.*

A *13460.* sz. íven. Gyűjtő: Jász Margit, tanítónő. Rosenberg Ella 1 frt. Probst Mihályné 50 kr. *Összesen: 1 frt 50 kr.*

A *13862.* sz. íven. Gyűjtő: Pongrátz Lajos, alispán, Ipolyságon. Horváth Béla, képv. 2 frt. Zimonyi Rezső 2 frt. Thuránszky Béláné 50 kr. *Összesen 4 frt 50 kr.*

A *14202.* sz. íven. Gyűjtő: Gyurátz Ferencz, lelkész, Pápán 2 frt. Szigethy Lajos, segédlelkész 50 kr. *Összesen 2 frt 50 kr.*

A *15675.* sz. íven. Gyűjtő: Kárpáti Endre, igazgató, Lőcsén 1 frt. Münz Károly 1 frt. Kiss Ida 50 kr. Korzek M. 50 kr. Eördöghné 50 kr. Förster Rezső 1 frt. Thoma Teréz 1 frt. Hermann Róza 1 frt. Czirják M. 50 kr. *Összesen 7 frt.*

Az *5404.* sz. íven. Gyűjtő: Ekker Auguszta, főv. polg. isk. tanítónő. özv. Tavaszy Endréné *5 frt.*

A *820.* íven. Gyűjtő: dr. Barsi József, hivatalnok, Budapesten 5 frt. dr. Barsi Józsefné 5 frt. *Összesen 10 frt.*

A *952.* sz. íven. Gyűjtő: Török Györgyné, Budapesten *1 frt.*

A *3792.* sz. íven. Gyűjtő: Deák Lajosné, kir. tanfelügyelőné Marosvásárhelyen 2 frt. Deák Lajos, kir. tanf. 1 frt. *Összesen 3 frt.*

A *3886.* sz. íven. Gyűjtő: Koleszár Lajos, polg. isk. igazg., Bánffy-Hunyadon. Bessenyei József 20 kr. Csoma Péter 10 kr. Czucza János

* A megelőző közleményeket l. az 1887. évf. VI—VII. f. 323—28., VIII. f. 386—94., IX. f. 449—57., X. f. 498—520., és az 1888. évf. I—II. f. 65—80., III. f. 148—60., IV. f. 214—28. V. f. 273—84. VI. f. 339—64., VII. f. 414—424. és a VIII. f. 474—483. lapjain. — E közlemény is nagygyűjtőívekről szól. *Szerk.*

20 kr. Vinczéné Tamás Erzsébet 20 kr. Vincze Ferencz 20 kr. Kolcza János 50 kr. Gilyén Póli 20 kr. *Összesen 1 frt 60 kr.*

A *3982.* sz. íven. Gyűjtő: Rőczey István, polg. isk. igazg. Nagy-Rőczén. A gömörmegyei áll. tanító egylet: *2 frt.*

A *4342.* sz. íven. Gyűjtő: Daday Ferenczné, kir. v. biróné Sárkányban. Kóssy Sándor 20 kr. Olgyai Károly 1 frt. Nagy Lázár 20 kr. Daday Ferencz 20 kr. Ausibel Max 20 kr. Grosz Lujza 20 kr. *Összesen 2 frt.*

A *5158.* sz. íven. Gyűjtő: Benedek Ilona, tanítónő, Sárospatakon. Warga Lajosné 2 frt. Rik Gusztávné 1 frt. Lázay Lászlóné 1 frt. Szánthó Gyuláné 1 frt. Hartenthal Irén 1 frt. özv. Both Istvánné 1 frt. Both Józsefné 1 frt. Michnay Károlyné 7 frt. Pálközy Antalné 1 frt. Lengyel Endréné 1 frt. dr. Finkay Józsefné 1 frt. Nemes Ferenczné 1 frt. Buza Jánosné 1 frt. Harsányi Mihályné 50 kr. Emődy Dánielné 1 frt. Strinfeld Béláné 50 kr. Hodinka Ágostonné 50 kr. Zsoldos Benőné 1 frt. dr. Kun Zoltánné 1 frt. *Összesen 20 frt.*

Az *5251.* sz. íven. Gyűjtő: Mészey Blanka, áll. isk. tanítónő, Stridón. Kucsevich K. földbirtokos 2 frt. Mészey Blanka 1 frt. Matoszovics Sz. pleb. 1 frt. Vukovics Venand 50 kr. Liszt Julia 50 kr. Okolicsányi János 50 kr. S. Bucsek Andor 50 kr. Majerszky 1 frt. Majerszkyné 1 frt. Komárek nővérek 1 frt. *Összesen 9 frt.*

Az *5628.* sz. íven. Gyűjtő: Drágány Irma, tanítónő, Fehértemplomban. Schmabl Emma 50 kr. N. N. 50 kr. Ormosné 1 frt. B. Heller 1 frt. Kalmár Etelka 50 kr. N. T. H. 3 frt. 50 kr. Trailan 50 kr. Drágány Irma 80 kr. *Összesen 8 frt.*

A *6160.* sz. íven. Gyűjtő: Gyenes Iza, Siklóson 50 kr. Übel Etelka 20 kr. Nemedy Gizella 40 kr. A szeretet cselekedetekben nyilatkozik 1 frt. Tury Lajos 50 kr. Papp Mihályné 40 kr. *Összesen 3 frt.*

A *6334.* sz. íven. Gyűjtő: Szentpétery Józefa, Hevesen. Hausner Károly, pleb. 7 frt. Majzik Anton 50 kr. Egy tanító 50 kr. Guba Ferenczné 40 kr. *Összesen 8 frt 40 kr.*

A *6444.* sz. íven. Gyűjtő: Májer Emma, tanítónő, a debreczeni ev. ref. egyh. leánynev. intézetében. Adakozók az intézet növ.: Fekete Emma 1 frt. Szabó Ilonka 20 kr. Kassay Margit 1 frt. Kovács Laura 10 kr. Fleischer Irma 10 kr. Lukács Mária 10 kr. Ujhelyi Emma 20 kr. Schmidt Jetti 50 kr. Schönberger Jolán 10 kr. Tóby Róza 1 frt. Malatinszky Erzsike 1 frt. Káldi Irma 30 kr. Kemény Klára 50 kr. Békessy Berta 50 kr. Kovács S. Laura 20 kr. Rott Róza 30 kr. Brunner Malvin 20 kr. Bacsó Margit 40 kr. *Összesen 7 frt 70 kr.*

6520. sz. íven: Molnár Leontin, képezdei tanárnő, Budapesten *2 frt.*

A *441.* sz. íven. Gyűjtő: Dr. Szohner József, orvostudor, Visegrádon. A. Gy. 1 frt. L. 1 frt. Scheili Lőrincz 50 kr. Fitzl Anton 10 kr. R. V. 1 frt. B. J. 50 kr. N. N. 50 kr. Keszler 20 kr. H. Nenczi 50 kr. Czoller M. 1 frt. Schötz Mihály 20 kr. Scheily Gabriella 20 kr. Soset Rudolf 20 kr. Stadler L. 50 kr. Stadler István 50 kr. legifj. Steily Ferencz 50 kr. Dr. Szohner József 1 frt. Irén 30 kr. Kuppi Antal 30 kr. *Összesen 10 frt.*

Az *1411.* sz. íven. Gyűjtő: Csaplár Sándor, Tass. Bauer Simon 1 frt. Wagner József 1 frt. Spitzer Dávid 1 frt. Cseszl József 1 frt. Müller Jakab 50 kr. N. N. 50 kr. N. N. 40 kr. Kellerné 50 kr. Schelley Lidia 1 frt. Tőke S. 1 frt. Czenner Gyuláné 1 frt. Végh B. 1 frt. Koller Józsefné 50 kr. N. N. 40 kr. *Összesen 10 frt 20 kr.*

A *2434.* sz. íven. Gyűjtő: Grötschel Imre, Budapesten *5 frt.*

A *4726.* sz. íven: Dietl Emil, (alapítványúl) *50 frt.*

A *2744.* sz. íven: Szumrák Pál *2 frt.*

A *3056.* sz. íven: Dr. Gschwindt György, ügyvéd, Budapesten *1 forint.*

A *3453.* sz. íven: Schulek Géza, ügyvéd, Budapesten *1 frt.*

A *3517.* sz. íven: Dr. Vida Lajos, Budapesten *1 frt.*

A *3979.* sz. íven. Gyűjtő: Pánkovich György, el. isk. ig., Zala-Egerszegen. Pánkovich György 50 kr. Rechnitz Mari 30 kr. Horváth Jenőné 30 kr. Stein N. 10 kr. Réfy Mari 50 kr. Polánszky Róza 30 kr. *Összesen 2 frt.*

A *8141.* sz. íven: Galba Emilia, Keszthely *2 frt.*

A *8515.* sz. íven; Dr. Keleti Vincze, kir. főgymn. tanár, Beszterczebányán *1 frt.*

A *12,134.* sz. íven. Gyűjtő: Csippék János, áll. el. isk. gondn. elnök, Nagy-Tapolcsány 2 frt. Áll. isk. tantestület 1 frt 50 kr. *Összesen 3 frt 50 kr.*

A *12,210.* sz. íven. Gyűjtő: Hamaliár Károly, gyógyszerész, Rimaszombatban 1 frt. özv. Nagy Zatrogh Julia 1 frt. *Összesen 2 frt.*

A *13,418.* sz. íven. Gyűjtő: Dr. Télfy Iván, egy. tanár, Budapesten. Fábián Gyula 1 frt. Dr. Szenger Ede 1 frt. Dr. Télfy Iván 2 frt. Jakabfalvy Gyuláné 1 frt. Román Sándor 1 frt. Kucsera Emil 1 frt. Kiss Ignátz 1 frt. Sauler Géza 1 frt. Haris György 1 frt. Ifj. Latinovics János 1 frt. *Összesen 11 frt.*

A *15,135.* sz. íven: Obetko Kálmán, kereskedő, Aradon *1 frt.*

A *15,348.* sz. íven: Eisele József *2 frt.*

A *15,398.* sz. íven: Megyery Krausz Lajos, Budapesten *5 frt.*

A *15,859.* sz. íven. Gyűjtő: Lovasi Ákosné szül. Trencsényi Hermin, földbirtokosnő, N.-Iván 6 frt. Lovasi Száky Józefa 6 frt. *Összesen 12 frt.*

A *15,887.* sz. íven: Lehmann János, m. k. közalp. erdész, Padragon *1 forint.*

A *16,043.* sz. íven: Rémi Róbert *1 frt.*

A *16,467.* sz. iven: Dr. Gschwindt György, ügyvéd, Budap. *1 frt.*

A *17,511.* sz. íven: Jámbor Géza és neje Gyöngyössy Etelka *1 frt.*

A *16,651.* sz. íven: Roskoványi Ágoston, rk. püspök, Nyitrán *5 frt.*

A *17,798.* sz. íven. Gyűjtő: Zeisel Gábor, Nyitrán. Dezső Adolf 1 frt. N. N. 10 kr. N. N. 20 kr. Hayek Vincze 1 frt. Kocsner F. 30 kr. N. N. 40 kr. *Összesen 3 frt.*

A *17,801.* sz. íven. Gyűjtő: Dr. Zsoldos Károly, Budapesten. Thoma Károly 2 frt. Zsoldos Károly 2 frt. Ballaha Gyula 2 frt. Ifj. Búst József 1 frt. Grantner József 1 frt. A. 1 frt. Nagy Imre 1 frt. M. 2 frt. *Összesen 12 frt.*

A *17,367.* sz. íven. Gyűjtő: Forinyák Gyula, tábornok, Pozsonyban. Forinyák Gyula 5 frt. Jelinek Gusztáv 1 frt. Dr. Kelemen Mihály 1 frt. Szégner, ezredes 1 frt. Wony Károly, hadnagy 1 frt. V. százados 50 kr. Kálnay Lajos 50 kr. Tiber Ignácz 50 kr. Tóth Emil 50 kr. Draskóczy István 50 kr. Székely, tiszt 50 kr. Maltay Gyula, százados 1 frt. Várnai, főhadnagy 50 kr. Deutsch Adolf 50 kr. Szkaliczky Lajos 50 kr. *Összesen 14 frt 50 kr.*

A *18,419.* sz. íven. Gyűjtő: László Marietta, 5. oszt. tanuló, Bárándon. László Marietta 1 frt. Szél György, ref. lelk. 1 frt. Verobicz Mihályné 20 kr. Nagy Illésné 20 kr. Valaki 60 kr. Tóth Istvánné 20 kr. Recsky Berta 30 kr. Dióssy Ferenczné 20 kr. Valaki 10 kr. Futó József 50 kr. *Összesen 4 frt 20 kr.*

A *14,999.* sz. íven. Gyűjtő: br. Boxberg Paula, Alcsuth 2 frt. Holdházy M. 5 frt. Holdházy János, apátkanonok, Alcsuth 10 frt. *Összesen 17 frt.*

A *3739.* sz. íven. Gyűjtő: Hetyey Gábor, áll. tanítókép. ig., Déván. A dévai képezdei tanári kar *1 frt 50 kr.*

A *826.* sz. íven. Gyjtő: Chyzer Kornél, m. főorvos, S.-A.-Ujhelyben. Chyzer Kornél 1 frt. S.-A.-Ujhelyi polg. tak. pénztár 1 frt. H. B. 50 kr. K. F. 20 kr. Ambrózy Nánder 1 frt. *Összesen 3 frt 70 kr.*

A *914.* sz. íven: Ivánka Imréné, Budapesten *10 frt.*

Az *1056.* sz. íven: Fürth Lajosné, Budapesten *2 frt.*

Az *1663.* sz. íven. Gyűjtő: Királymezey Henrik, jegyző, Püspök-Hatvanban. Az előljáróság 1 frt. Villásy István 1 frt. Krsák József 30 kr. Engel Zsófia 30 kr. Spitzer Ignácz 50 kr. *Összesen 3 frt 10 kr.*

A *2580.* sz. íven: Ludvigh Gyula, min. tanácsos, m. k. áll. vasutak elnöke, Budapesten *5 frt.*

A *2692.* sz. íven. Gyűjtő: id. Polinszky Emil, vasuti felügyelő, Budapesten 1 frt. Polinszky Paula 1 frt. Polinszky 1 frt. Dr. Polinszky Béla 1 frt. Polinszky Ágoston 1 frt. *Összesen 5 frt.*

A *2914.* sz. íven: Dr. Biró Kálmán *1 frt.*

A *3945.* sz. íven. Gyűjtő: Pozorszky Valéria, okl. tanítónő, Nagy-Váradon. Gasparik 50 kr. Pozorszky Valéria 30 kr. Valaki 1 frt. Ovidenus 20 kr. Schadeberg Lenke 40 kr. N. N. 50 kr. Kenor Sándorné 50 kr. Korda Kálmánné 1 frt. Döme 50 kr. N. N. 40 kr. Moldoványi H. 50 kr. Sárávich I.-né 1 frt. Oo Mihály 50 kr. Ember György 50 kr. Eperjessy János 50 kr. Lindenmayer Józsefné 50 kr. Südy Gyuláné 50 kr. Bereczky Gézáné 50 kr. Bereczky Sándorné 50 kr. Nagy Lajosné 50 kr. Márkus Ferencz 20 kr. V. J. 1 frt. R. A. 20 kr. Varti Juliska 20 kr. N. J. 20 kr. N. N. 30 kr. Vágási J. 10 kr. Puskás Lajos 20 kr. N. R. 1 frt. Bozóky Alajosné 40 kr. Valaki 1 frt. Erdélyiné 50 kr. N. N. 20 kr. özv. Fazekas Zsigmondné 50 kr. N. N. 20 kr. özv. Mezey Istvánné 1 frt. Tóth Ferenczné 50 kr. Zepeniag Klementina 40 kr. Tóth Jenőné 1 frt. N. N. 20 kr. Túzok Tóbiás 4 frt 70 kr. *Összesen 25 frt.*

A *4268.* sz. íven: Sztranyovszky Géza, kir. közjegyző, Balassa-Gyarmaton *2 frt.*

A *4993.* sz. íven: Haas Fülöp és fiai. keresk., Budapesten *10 frt.*

Az *5425.* sz. íven:Ényi Lászlóné szül. Mauks Gabriella, tanítónő, Trencsénben *2 frt.*

A *7076.* sz. íven. Gyűjtő: Szeremlei Eszter, tanítónő, Magyar-Láposon. Vékony Ferenczné 1 frt. Gajzágó Vilmos 50 kr. Hausmann 20 kr. Debreczeny Dénes 50 kr. Varga Györgyné 1 frt. Moldován János 30 kr. Besenszky Antal 20 kr. Miklós Albert 50 kr. Schillinger Károly 1 frt. Csétz 50 kr. Pápin 50 kr. Lovász János 10 kr. Fenori Géza 20 kr. Papp Ágoston 30 kr. Voith Irma 40 kr. Kummerländer József 30 kr. Bérczi 50 kr. Czetli 30 kr. Kóma Farkasné 50 kr. Dr. Bihari Gyuláné 50 kr. Moldován Mari 50 kr. Bárdy Károlyné 20 kr. *Összesen 10 frt.*

A *8207.* sz. íven. Gyűjtő: Grósz Ernő, gymn. igazgató, Késmárkon. Palcsó István 20 kr. Kolber Károly 20 kr. Weber Pál 20 kr. Klein Pál 20 kr. Gretzmacher Gyula 20 kr. Schwartz Arthur 20 kr. Kiszelly Ervin 20 kr. Zvaring Sándor 20 kr. Grósz Ernő 40 kr. *Összesen 2 frt.*

A *8627.* sz. íven. Gyűjtő: Korda Imréné, Halason. Ifj. Fridrich Alajosné 1 frt. Gál Paulina 20 kr. Roucsek Józsefné 1 frt. Korda Imréné 1 frt. Turóczy Istvánné 30 kr. Csontó Apáthy Julia 1 frt. Novák Rudolfné 50 kr. Schilling Edéné 2 frt. Dr. Babó Mihályné 50 kr. Mészölyné 30 kr. Deák Péterné 30 kr. Helle Sándorné 50 kr. Bibó Györgyné 50 kr. Szeker Sándorné 30 kr. Patkós Benőné 50 kr. Fehér Károly 30 kr. Péter Kálmánné 50 kr. özv. Gálné Péter Róza 50 kr. Korda Erzsike 20 kr. Korda Juliska 10 kr. Korda Ilona 10 kr. Korda Szabinka 10 kr. Korda Ágneska 10 kr. *Összesen 11 frt 80 kr.*

A *8870.* sz. íven: Marossy Sándor, tanár, Selmeczbányán *2 frt.*

A *9833.* sz. íven: Dr. Wagner Lajos, tanár, Pozsonyban *1 frt.*

A *10,276.* sz. íven: Pap Sándor, ref. püspök, Rév-Komáromban *5 forint.*

A *11,170.* sz. íven: ifj. Kommer Antal, Budapesten *1 frt.*

A *12,880.* sz. ívén. Gyűjtő: Zsitkay Lajos, gyógyszerész, Báthon 1 frt. Zsitkay 50 kr. Kiszely 50 kr. K. J. 2 frt. N. N. 20 kr. Skala József 1 frt. Rang Lajos 30 kr. Rosenfeld 70 kr. Hunk 30 kr. B. 30 kr. *Összesen 6 forint.*

A *12,326.* sz. íven. Gyűjtő: Klapsia Pál, gyógyszerész, Boldogasszony. Nabinger 1 frt. Schvartz 10 kr. Wornits János 1 frt. Több úr 80 kr. Hbon 50 kr. Mayer A. 50 kr. Boldogasszony takarékp. 1 frt. Österreicher Károly 50 kr. Kalisch 50 kr. Igschey 50 kr. Tocsek Márton 50 kr. Klapsia Pál 1 frt. Klapsia Anna 1 frt. Pscherhofer M. 50 kr. Lővin Vilmos 20 kr. Aschinger József 50 kr. Mayer József 50 kr. Klein Sándor 50 kr. Heiderher Károly 50 kr. Bruck József 20 kr. Hoffstädter Johann 30 kr. Fried Simon 30 kr. Waldherr József 20 kr. Sater Hieronymus 1 frt. Taroktársaság 1 frt 40 kr. *Összesen 15 frt.*

A *12,944.* sz. íven. Gyűjtő: Milutinovich Lajos, gyógyszerész, N.-Zsámon 1 frt. Keller Ferencz, lelkész 50 kr. *Összesen 1 frt 50 kr.*

A *13,035.* és a *16,441.* sz. íven: Tolnai gróf Festetics Tasziló, cs. k. kamarás, Keszthelyen *20 frt.*

A *13,738.* sz. íven. Gyűjtő: Szentgyörgyi József, áll. el. néptanító, Felső-Parumbák (Erdély). Schiller Nándor 10 kr. ifj. Mendl Ferencz 10 kr. Venczel Péter 10 kr. Batschkay József 10 kr. Matgenauer Mihály 5 kr. Az áll. el. isk. növendékei 27 kr. Matzenauer János 6 kr. Hauer Nándor 10 kr. Kramer Lukács 50 kr. Szentgyörgyi József 20 kr. Rauscher Amália 10 kr. *Összesen 1 frt 68 kr.*

A *13,812.* sz. iven: Uray Géza, ügyvéd, Szatmáron *2 frt.*

A *15,210.* sz. íven. Gyűjtő: Schmidt Károly, szállodás, Budapesten. Schmidt Károly 2 frt. Schmidt Irma 1 frt. özv. Schmidt Ferenczné 50 kr. Schmidt Ilona 50 kr. N. N. 50 kr. Schmidt Károlyné 2 frt. S. Gyula 50 kr. *Összesen 7 frt.*

A *15,260.* sz. íven: Tóth László, földbirtokos, Kőbányán *5 frt.*

A *13,840.* sz. íven. Gyűjtő: Czárán Tivadar, földbirtokos, Seprősön (Aradm.) 7 frt. özv. Czárán Jánosné 2 frt. Kabdebo Károly 2 frt. Czirán Géza 1 frt. Kabdebo György 1 frt. N. N. 3 frt. Czárán Emánuelné

3 frt. Czárán Aranka 2 frt. Petruer János 1 frt. Vertan Gyuláné 1 frt. Czárán Gergely 3 frt. Czárán Gyula 2 frt. *Összesen 32 frt.*

A *15,906.* sz. íven. Gyűjtő: gr. Mailáth Györgyné Zavaron. Özv. Mailáth Györgyné 2 frt. gr. Nallung Ede 1 frt. Mailáth József 1 frt. gróf Mailáth Györgyné 2 frt. őrgróf Pallavicini Edéné 1 frt. Mailáth Julia 1 frt. gr. Mailáth György 5 frt. *Összesen 13 frt.*

A *16,213.* sz. íven: Vojnich Jakabné, földbirtokosné, Szabadkán *4 forint.*

A *16,848.* sz. íven. Gyűjtő: Hazay Ernőné, Bátorszkin 4 frt. Braun Sándorné 3 frt. Kobek Istvánné 3 frt. *Összesen 10 frt.*

A *16,866.* sz. íven. Gyűjtő: Justi Albert, hivatalnok, Drenhován 50 kr. A. Theodor 20 kr. ifj. Foveauc 20 kr. J. Bozurich 20 kr. *Összesen 1 frt 10 kr.*

A *17,510.* sz. íven. Gyűjtő: Frohner János, szállodatulajdonos, Bécsben. Fürst, főpinczér 1 frt. Lehrer 30 kr. Q. 30 kr. Sandner A. 30 kr. Maurer F. 30 kr. E. Kratochvil 50 kr. R. Kratochvil 30 kr. F. Kritzmiller, kellner 30 kr. Kirchmayer Jean 1 frt. A. D. 30 kr. Frohner Elise 50 kr. Wolferth H. 1 frt. K. Becher 50 kr. Julius 10 kr. X. Y. 50 kr. Zellinger 50 kr. B. 50 kr. Szrobeik Aloiz 50 kr. Frank 50 kr. Rulling von 1 frt. Zeckannt 1 frt. Némethy 50 kr. Witetschka Fánny 50 kr. Danterer 1 frt. Müller 10 kr. Tukoni 2 frt. Zaumer 50 kr. Frohner János 10 frt. *Összesen 26 frt.*

A *17,094.* sz. íven: Vanle Sándorné, Ny.-Ujfalun *1 frt 50 kr.*

A *16,975.* sz. íven: Orczy Tekla báróné, Ujszászon *5 frt.*

A *405.* sz. íven: Dr. Schulek Vilmos, egyet. tanár, Budapesten *5 forint.*

Az *541.* sz. íven: Paulikovics Rezső, főv. ker. állatorvos *1 frt.*

A *2594.* sz. íven: Láng L., gépgyáros és vasöntőde tulajdonos, Budapesten *5 frt.*

A *3552.* sz. íven: Baier Arnold, gyógyszerész, Budapesten *6 frt.*

A *3582.* sz. íven: Schvartzmayer János, gyógyszerész, Budapesten *2 forint.*

A *3772.* sz. íven: Böhmisch Ede, Iglón 1 frt. Kertscher Ede, igazg. 1 frt. *Összesen 2 frt.*

A *4117.* sz. íven: Farkassy Kálmánné, földbirtokosné, Bokszegen *5 forint.*

Az *5256.* sz. íven: Bozsó Mari, tanítónő, Sziget-Csépen, *2 frt.*

Az *5600.* sz. íven. Gyűjtő: Freund Karolin, tanítónő, Nagy-Kanizsán. Gschwindt D. 1 frt. H. Fanny 1 frt. Raroy 1 frt. Schönfeld 1 frt. Weisenayer 1 frt. Tünkút 1 frt. Zollaka 1 frt. H. Ede 1 frt. Blau Pál 1 frt. Löwinger Izrael 1 frt. Lengyel 1 frt. Belus Lajos 1 frt. Masanzker Mór 1 frt. Grünhut Alfréd 1 frt. *Összesen 14 frt.*

A *7613.* sz. íven. Gyűjtő: Ardeleán János József, g.-kel. plébános, Kétegyházán. Ardeleán János 1 frt. Dolga István 10 kr. Kirileszki Péter, román esperes 1 frt. Szekér Mihály 1 frt. Serb Miklós 1 frt. Szekér Károly 50 kr. Arszits Gerő 50 kr. Dr. Klein Ármin 1 frt. Kovács János 30 kr. Toma Benchuzia 10 kr. *Összesen 6 frt 30 kr.*

A *10,468.* sz. íven: Valler József, ref. lelk., Makón *3 frt.*

A *10,757.* sz. íven: Éder Antal Gyula, zong. gyáros, Budapesten *50 frt.*

A *11,214.* sz. íven : Kunz Gusztáv, keresk., Nagyváradon *2 frt.*

A *13,710.* sz. íven : Orbók Pál, tanár, Pozsonyban *2 frt.*

A *11,730.* sz. íven : Schletter Ferencz, ékszerész, Budapesten *1 frt.*

A *15,853.* sz. íven. Gyűjtő : Léderer Ábrahám, tanár, Budapesten. Léderer A. 5 frt. Gold Mária 10 frt. Pollatsek Sándor 5 frt. Bernhard Lázár 10 frt. Widder Árminné 2 frt. Léderer 10 kr. Mendl 10 kr. Konnfeld 10 kr. Sz. E. 10 kr. R. J. 10 kr. Dr. Zsengery 10 kr. Csajági 10 kr. N. N. 10 kr. A. Gy. 10 kr. M. M. 10 kr. Becher 10 kr. Bein 10 kr. *Összesen 33 frt 30 kr.*

A *16,070.* sz. íven : Gr. Szécsen Antal *1 frt.*

A *16,356.* sz. íven : N. N. 20 kr. X. Y. 10 kr. A. P. 10 kr. Cz. D. 10 kr. S. S. 10 kr. E. J. 10 kr. Z. G. 10 kr. J. M. 10 kr. Sz. H. 10 kr. K. Gyula 10 kr. N. N. 20 kr. K. E. 10 kr. X. B. 10 kr. K. A. 20 kr. W. J. 10 kr. *Összesen 1 frt 80 kr.*

A *17,798.* sz. íven. Gyűjtő : Z. Dezső Adolf 1 frt. N. N. 10 kr. N. N. 20 kr. Hayek Vincze 1 frt. Koszner J. 30 kr. N. N. 40 kr. *Összesen 3 forint.*

A *17,801.* sz. íven. Gyűjtő : Dr. Zsoldos Károly Budapesten. Thoma Károly 2 frt. Zsoldos Károly 2 frt. Balassa Gyula 2 frt. ifj. Bún József 1 frt. Prandtner József 1 frt. Auoruári 1 frt. Nagy Imre 1 frt. Dr. Misumlik 2 frt. *Összesen 12 frt.*

A *427.* sz. íven. Gyűjtő : Majovszky Vilmos, tvsz. elnök, Beszterczebányán 6 frt. Stadler Tódor, k. tanácsos 6 frt. *Összesen 12 frt.*

A *472.* sz. íven : Dr. Velics Antal, orvos, Budapesten *2 frt.*

A *2493.* sz. íven : Bochholzer K. *1 frt.*

A *2646.* sz. íven : Niedermayer Ádám, mérnök, Budapesten *1 frt.*

A *2939.* sz. íven : Dr. Balogh Sándor, ügyvéd, Budapesten *2 frt.*

A *3237.* sz. íven : Dr. Mangold Árminné, Budapesten *1 frt.*

A *3775.* sz. íven. Gyűjtő : Dienstl Emilia, tanítónő, N.-Becskereken. Pálffy Hermin 50 kr. Farkas Irén 50 kr. Kühnel 50 kr. Dienstl E. 50 kr. Schiller Teréz 50 kr. *Összesen 2 frt 50 kr.*

A *4166.* sz. íven. Gyűjtő : Dr. Hérics Tóth János, tszéki elnök, Sopronban. Dr. Hérics T. J. 1 frt. Sándorffy Antal 1 frt. Czuppon György 1 frt. Takáts Dénes 1 frt. Ráth Zsigmond 1 frt. *Összesen 5 frt.*

A *6884.* sz. íven. Gyűjtő : Keleti Anna, tnő, Budapesten. Dr. Farkas Emilné 2 frt. Deutsch A. 5 frt. Graf Zsigmond 2 frt. Lévy Hermin 1 frt. Becz Zsigmondné 2 frt. Loneer Johanna 2 frt. Löwe Regine 1 frt. Laufer Hermina 2 frt. Altstock Regina 1 frt 50 kr. Fischer M. 2 frt. Dr. Bindferd Lajosné és Osztreicher Lipótné 1 frt. N. N. 50 kr. Kohn József 2 frt. Neubauer Irén 1 frt. N. N. 50 kr. Keleti Vilmos 1 frt. *Összesen 26 frt 50 kr.*

A *7318.* sz. íven : Az Angolkisasszonyok nevelő-intézete *5 frt.*

A *7629.* sz. íven : Közs. tantestület, Nagybereken *2 frt.*

A *7798.* sz. íven : Breznyik János, ev, lyc. igazg., Selmeczbányán *5 forint.*

A *8331.* sz. íven : Himpfner Béla, gyógyszerész *60 kr.*

A *8413.* sz. íven. Gyűjtő : Istvánffy Pál, gymn. tanár, Kassán. A gymn. tanulók közül : Bászel Károly 30 kr. Csáky Ágoston 40 kr. Danielszky Jenő 10 kr. Dick Albert 20 kr. Edelény Ede 10 kr. Éder Ödön 1 frt. Füzesséry Emil 10 kr. Gajdár Kornél 10 kr. Halmy Gusztáv

10 kr. Kinyik Endre 10 kr. Klein Béla 20 kr. Kochina Emil 10 kr. Koós József 20 kr. Kosztrabszky Ferencz 10 kr. Martoncsik Lajos 20 kr. Mihajla Endre 10 kr. Millfluss Jakab 10 kr. Münszter Sándor 20 kr. Pollák Gyula 10 kr. Lukács Aladár 20 kr. Szakovszky István 10 kr. Rónai Sándor 10 kr. Ruzsinkó Béla 30 kr. Sennovitz Kálmán 20 kr. Székely Lajos 20 kr. Szlovák Ferencz 10 kr. Szmiscsák Nándor 10 kr. Tinyó János 10 kr. Weisz Géza 20 kr. Zeilendorf Dezső 20 kr. Wubacsek Gyula 10 kr. Istvánffy Pál, tanár úr 2 frt. *Összesen 7 frt 70 kr.*

A *10,384.* sz. íven. Gyűjtő: Szél György, ev. ref. lelkész, Bárándon. Az iskolás kis leányok közül: Karalyos Ágnes 8 kr. Futó Zsófia 6 kr. Kabai Zsófia 5 kr. Kóti Eszter 7 kr. Földesy Lujza 4 kr. Papp Zsófia 4 kr. Futó Juliánna 5 kr. Kiss Zsófia 8 kr. Karalyos Zsófia 4 kr. André Juliánna 5 kr. Bujdosó Eszter 6 kr. Kiss Eszter 4 kr. Futó Zsófia 4 kr. Kovács Zsuzsánna 3 kr. Biró Zsuzsánna 4 kr. Nagy Juliánna 4 kr. Katona Zsófia 5 kr. Galgóczi Eszter 4 kr. Futó Erzsébet 6 kr. Oláh Eszter 5 kr. Póvik Juliánna 4 kr. Biró Róza 3 kr. Daróczi Zsuzsa 7 kr. Nagy Ilonka 15 kr. A gyűjtő 70 kr. *Összesen 2 frt.*

A *11,788.* sz. íven. Gyűjtő: Starha Ferencz, keztyükészítő, Nagy-Szombat. Szukop Péter 10 kr. Weimann 10 kr. S. H. 10 kr. Sch. 10 kr. Hyos Stefan 10 kr. Rocho 10 kr. N. N. 5 kr. N. N. 5 kr. Dragoner 9 kr. M. M. 10 kr. Svaty F. 20 kr. Smetzer S. 10 kr. M. Bauerstein 10 kr. — 20 kr. Troy Prisibil 10 kr. Braun József 5 kr. N. N. 10 kr. N. N. 5 kr. St. 10 kr. Ruper 20 kr. Starha 11 kr. *Összesen 2 frt 20 kr.*

A *13,404.* sz. íven. Gyűjtő: Scheitler Károly, Budapesten. N. N. *2 frt 50 kr.*

A *13,867.* sz. íven. Gyűjtő: Gvosgyák Gábor, kir. birói végrehajtó, Kulán 1 frt. Gvosgyák Paulina 1 frt. Kellermann Fülöpné 30 kr. Gyenes János 50 kr. Plesztits Sándor 50 kr. Baumgarten 30 kr. Nagy György 30 kr. Wéber Sándor 30 kr. Drogáró Jenő 20 kr. Ormay Kálmán 50 kr. Stokbauer Kálmán 50 kr. Horváth Károly 20 kr. Peisitz Stefan 10 kr. Sváb Mórné 30 kr. Pollák Anna 20 kr. özv. Ivanovits Krisztina 10 kr. Hemm Mária 10 kr. Dochnál József 10 kr. Fehérváry József 10 kr. Kohlhammer Lipótné 10 kr. Kukenthál Sándor 20 kr. N. N. 10 kr. Schmidt Mihály 10 kr. N. N. 20 kr. Gozákovits Athanáz 10 kr. Metzger Ádám 20 kr. ifj. Schikk Károly 20 kr. Nagy Mária 20 kr. Löbl Zsigmond 20 kr. Popovits István 30 kr. Hartmann János 20 kr. Dienes János 20 kr. Boskó Rezső 20 kr. Borekovics Kálmán 20 kr. N. N. 20 kr. Zsuffa Károly 20 kr. Füredy Károly 50 kr. Bassmiller Miksa 20 kr. Sulyok János 10 kr. *Összesen 10 frt 50 kr.*

A *15,319.* sz. íven: Zettl Gusztáv, gyáros, Sopronban *2 frt.*

A *15,875.* sz. íven. Gyűjtő: Szabath Henriette, nevelőnő, Fudi-Enesen. Szabath Henriette 2 frt 50 kr. König Aurél 3 frt. Fischer Julius 1 frt. Singer Berta 50 kr. Fischer Adél 40 kr. Fischer Gizella 20 kr. König Kálmán 1 frt. Fischer Benő 10 kr. *Összesen 8 frt 70 kr.*

A *15,927.* sz. íven: Molnár István, igazgató, Budán *2 frt.*

A *16,217.* sz. íven: Br. Vécsey W. 1 frt. Br. Vécsey Mária 1 frt. *Összesen 2 frt.*

A *16,671.* sz. íven: Simon Zsigmond, apát, Tihanyon *5 frt.*

A *16,968.* sz. íven: özv. Nyéldy Gyuláné sz. Br. Rélla M., Dombegyházán *5 frt.*

A *17,146.* sz. íven: Pásztory *50 kr.*

A *18,441.* sz. íven. Gyűjtő: Vágfy Géza, jegyző, Vacson. Vágfy Géza 20 kr. Braun Simon 20 kr. Szalai Jenő 20 kr. Illés Gyuláné 20 kr. Illés Margit 20 kr. Balássy Clementin 20 kr. Jancsár Mihályné 20 kr. Rákos Lajos 20 kr. Steglehner 80 kr. Dr. Pápay 50 kr. Géher Irma 20 kr. özv. Czibus Imréné 50 kr. Müller Róbert 50 kr. *Összesen 4 frt 10 kr.*

A *13,077.* sz. íven: Göllner Frigyes, Beszterczebányán *3 frt.*

Az *1643.* sz. íven. Gyűjtők: Szabady József és Mester József, Vasváron. E. T. 2 frt. K. C. 50 kr. L. F. 50 kr. *Összesen 3 frt.*

A *2637.* sz. íven: Mechwart András, vasgyár igazgató, Budapesten *27 frt.*

A *2663.* sz. íven: Oetl Antal, háztulajdonos, Budapesten *10 frt.*

A *3244.* sz. íven: Dr. Matta Árpád, ügyvéd, Budapesten *1 frt.*

A *3668.* sz. íven: Szandházy Ferencz, szobrász 1 frt. Preisz és Szabó 5 frt. *Összesen 6 frt.*

A *3747.* sz. íven: Bencsák Stana, tanítónő, Csáktornyán *6 frt.*

A *3783.* sz. íven. Gyűjtő: Csuppay Márton. Kristó Nagy Ádel 50 kr. Szőllősy Józsefné 50 kr. Honig Benőné 50 kr. N. N. 50 kr. Batik Sándorné 50 kr. Farkas Vilma 10 kr. Schneider Ida 50 kr. Fekete Mártonné 50 kr. Hegedüs Sándorné 50 kr. Pokorny Tivadarné 50 kr. Szathmáry Edéné 50 kr. Sima Ferenczné 50 kr. Jurinák Edéné 1 frt. Nyáry Lászlóné 50 kr. *Összesen 7 frt 10 kr.*

Az *5166.* sz. íven: Cserei István, alezredes, Bodolán 1 frt. Béldi Tivadarné 1 frt. *Összesen 2 frt.*

Az *5388.* sz. íven. Gyűjtő: Csuppai Kindermann Erzsébet, polg. isk. igazgató, Szentesen 1 frt. Neumann Hermin 1 frt. Gunszt Czeczil 50 kr. Szeder Ida 60 kr. Juhász Mari 20 kr. Mihálovits Erzsike 20 kr. Robicsek Adél 20 kr. Robicsek Olga 20 kr. Weiner Gizella 20 kr. Beke Kálmánné 40 kr. Kiss Zsigmondné 1 frt. Hoffer Jolánka 40 kr. Kamocsay Lászlóné 20 kr. özv, Csitzónyi Károlyné 20 kr. Balogh Mária 30 kr. Nagy Vilma 40 kr. Dobray Sándorné 1 frt. Dobray Jolán 30 kr. Várady Lajosné 50 kr. Várady Krisztina 50 kr. Polacsek Albertné 50 kr. Podmanitzky Ferenczné 1 frt. Nagy Ilonka 30 kr. Nagy Áron 50 kr. Götzl Sarolta 20 kr. Sarkadi Nagy Emika 30 kr. Gunszt Regina 30 kr. Garay Hermin 20 kr. Weill Jenny 50 kr. Berger Sománé 40 kr. N. Róza 10 kr. Rózner Géza 30 kr. Elnilick Jolán 50 kr. Vecseri Jánosné 30 kr. Purjesz Janka 30 kr. Horváth Jánosné 1 frt. Dr. Reisz Samuné 1 frt. Schlesinger Károlyné 1 frt. Lankótzy Mari 1 frt. Schönthal Ottilia 40 kr. *Összesen 18 frt 70 kr.*

Az *5584.* sz. íven: Héger Czeczilia 2 frt. Vogel Ida férjezett Bencze Károlyné, áll. tanítónő 50 kr. *Összesen 2 frt 50 kr.*

A *6422.* sz. íven: Matzinger Lujza, igazgatónő az Erzsébet árvalányházban 2 frt. Miksits Gizella, tanítónő 1 frt. *Összesen 3 frt.*

A *7483.* sz. íven: Dietl Magdolna 1 frt. Kertész József, könyvnyomdatulajdonos, Budapesten 1 frt. Kertész Józsefné sz. Szabó Sarolta 1 frt. Gyermekei: ifj. Kertész József 20 kr. Kertész Sarolta 10 kr. Kertész Emilia 10 kr. Kertész Aranka 10 kr. Kertész Árpád 10 kr. Kertész Loránd 10 kr. Kertész Margit 10 kr. Kertész Erzsébet 10 kr. Kertész Tibor 10 kr. Dietl Lipót, magánzó, 2 frt. Dietl Guszti 50 kr. Dietl Lajos 50 kr. Wolf Olga, főv. tanítónő 2 frt. *Összesen 9 frt.*

A *7576.* sz. íven: Ádám Gerzson, főgymn. ig. N.-Kőrösön *2 frt.*

A *12,231.* sz. íven: Horváth János, gymn. ig., B.-Csabán *1 frt.*

A *13,129.* sz. íven: Dr. Szőcs Ferencz, ügyvéd, Budapesten 1 frt. Dr. Ilosvay Lajos, műegyetemi tanár, Budapesten 2 frt. *Összesen 3 frt.*

A *15,357.* sz. íven: Győry Gschwindt Mihály, háztulajdonos, Budapesten 50 frt. Győri Gschwindt Emilia 50 frt. *Összesen 100 frt.*

A *16,004.* sz. íven. Gyűjtő: Dr. Dados János, orvos, Nagy-Tördemiczen. Szabó Ferencz, pléb. 50 kr. Somogyi Cyprián 50 kr. Csigó Pálné 50 kr. Dobronyi Tetta, nevelőnő 50 kr. Aczél József, pléb. 30 kr. Dr. Plah 1 frt. Kisfaludy C. Matild, Badacsony 1 frt. Konkoly Ambrus, esperes 30 kr. Bognár Károly, plébános 30 kr. Dr. Dados János 1 frt. Tormássy József, tanító 20 kr. Fáter Mihály, pléb. 30 kr. *Összesen 6 frt 40 kr.*

A *17,263.* sz. íven. Gyűjtő: Deák Nagy Lujza, birtokosnő, S.-A.-Ujhelyen 1 frt 30 kr. özv. Sántha Bertalanné 50 kr. Csernyiszky Zsüli 50 kr. N. N. 40 kr. Kóleszár Mátyásné 20 kr. Perlmuterné 20 kr. *Összesen 3 frt.*

A *17,840.* sz. íven: Bartalos Thurzó Etelka, reform. lelkésznė, Petterden *1 frt.*

A *18,127.* sz. íven: Hraniczky Sándor, butorkeresk., Galgóczon 1 frt. Galgóczi takarékpénztár 2 frt. *Összesen 3 frt.*

A *18,825.* sz. íven: Dr. Budai Mór, bányamn. orvos, Zsarnóczán 50 kr. Dr. Budai Morné 40 kr. Dub Lipót 20 kr. Spitz Jakob 20 kr. Gáspár Béla 20 kr. S. S. 10 kr. Spitz Ignátz 25 kr. J. Trattler 50 kr. *Összesen 2 frt 35 kr.*

A *344.* sz. íven. Gyűjtő: Oetl Ferencz 2 frt. Csetneki Jelenik Elek 2 frt. Zachár Gyula 2 frt. Méhely Pál 2 frt. Hauser Nándor 2 frt. *Összesen 10 frt.*

A *618.* sz. íven: A «Fejérmegyei tanítótestület» Székesfehérváron *5 forint.*

A *839.* sz. íven: Hátsek Ignácz, térképész, Budapesten *1 frt.*

A *947.* sz. íven: özv. Szathmáry Király Pálné, F.-Zsolnán *10 frt.*

Az *1862.* sz. íven: N. N. *1 frt.*

A *2446.* sz. iven: Gulden N., Budapesten *3 frt.*

A *2707.* sz. íven: N. N. 20 kr. X. Y. 20 kr. *Összesen 40 kr.*

A *2774.* sz. íven: Schober Albert, m. á. v. igazgató, Budapesten *2 forint.*

A *3828.* sz. íven: «Székesfehérvári közs. el. isk. tanítótestülete» *5 forint.*

A *4336.* sz. íven. Gyűjtő: Biró Gyuláné, Bethlen. özv. Récsei Pap Albertné 1 frt. Tóth Ferenczné 1 frt. Deák Margit 50 kr. Fogolyán Anna 50 kr. Gyárfás Constancie 50 kr. Kincses Kristóf 50 kr. Bátor Katalin 1 frt. Márk Gizella 50 kr. Szarvadi Józsefné 50 kr. Nagy Károlyné 50 kr. Biró Gyuláné 1 frt. *Összesen 7 frt 50 kr.*

Az *5545.* sz. íven. Gyűjtő: Dömel Sarolta, tanítónő, Budapesten 3 frt. Radó Dezső 1 frt. Dr. . . . 1 frt. *Összesen 5 frt.*

Az *5818.* sz. íven: Herzog Sarolta, tanítónő, Budapesten *1 frt.*

A *6382.* sz. íven. Gyűjtő: Majzik Mariska. N. N. 20 kr. II. Káplán 40 kr. A postás 30 kr. Távirdász 20 kr. T. N. K. 40 kr. Ballegh János 40 kr. N. N. 10 kr. M. M. 39 kr. B. Zs. 40 kr. N. N. 20 kr. Stikarovszky 15 kr. özv. Walostyánné 20 kr. N. N. 20 kr. Hofman 50 kr. Szántó 50 kr.

D. Magony 50 kr. N. N. 20 kr. Kovács Antal 50 kr. Kovács M. 35 kr. Tóth Sándor 1 frt. Baranyi Ödönné 2 frt. J. K. 20 kr. Német testvérek 50 kr. N. N. 30 kr. N. N. 30 kr. Gyula 35 kr. Tóth András 20 kr. Vékony László 20 kr. Nagy Gézáné 40 kr. Vay Ödön 20 kr. Kiss Ilon 25 kr. Szilárd Ferencz 20 kr. Kohn Henrik 10 kr. Dr. Tóth 30 kr. N. N. 20 kr. N. N. 20 kr. N. N. 20 kr. Egy más 10 kr. Anonymus 30 kr. Kiss Antalné 1 frt. Würst Erzsébet 50 kr. Kriegler Elek 10 kr. *Összesen 15 frt 19 kr.*

A *7268.* sz. íven: Takácsné Schmall Helén *3 frt.*

A *8280.* sz. íven: Dr. Bartha Béla, jogtanár, Eperjesen 2 frt. Nosz Gusztáv, gymn. tan. 1 frt. Hazslinszky Tamás 1 frt. *Összesen 4 frt.*

A *8549.* sz. íven. Gyűjtő: Kiss Ernő, tanuló, Halason 40 kr. Dányi Gábor 30 kr. Clementin Oszkár 20 kr. P. Jenő 50 kr. Z. Béla 20 kr. Farkas Dezső 30 kr. Farkas Elek 30 kr. X. Y. Z. 5 kr. Kiszling József 30 kr. Schmidt Fülöp 20 kr. László Ferencz 20 kr. x+y/2=10 10 kr. Lengedi Balambér 10 kr. Foros János 20 kr. Witest Janó 10 kr. Don Pedro 11 kr. A nagyválasztó 5 kr. Josephus Fl. 20 kr. Balog László 10 kr. Nemo 20 kr. Aurélus 10 kr. Kinrich Gyula 60 kr. Kükülősi B. 10 kr. Zie Sándor 9 kr. *Összesen 5 frt 10 kr.*

A *12,542.* sz. íven: Plachner Nándor, gyógyszerész, Csurgón 1 frt. Rhédey Ferencz 50 kr. *Összesen 1 frt 50 kr.*

A *12,836.* sz. íven. Gyűjtő: Vidovszky Erzsi, Békés-Csabán. Vidovszky Károlyné 1 frt. özv. Launer Sámuelné 20 kr. Vidovszky Erzsi 30 kr. Jávor Gyuláné 1 frt. Launer Károly 50 kr. Varságh Béla 1 frt. Mudrony Irén 50 kr. *Összesen 5 frt.*

A *13,333.* sz. íven. Gyűjtő: Majzik Mariska, tanítónő. Kállay Sándor 1 frt. B. . . P. . . 50 kr. Majzik Mariska 40 kr. *Összesen 1 frt 90 kr.*

A *13,520.* sz. íven. Gyűjtő: Atanackovié Szlávko 20 kr. Roskulecz Cornélie 20 kr. Lobl Zora 20 kr. Bertka 20 kr. Löwy Jozefin 20 kr. Báró Anton 20 kr. Vécsey Ödön 20 kr. Samen Ferencz 20 kr. *Összesen 1 frt 60 krajczár.*

A *13,898.* sz. íven. Gyűjtő: Kohn József, áll. isk. igazg., Prunkán. Raimund József 2 frt. Stöger Ödön 1 frt. Dönnhöffer Ignácz 1 frt. Brenner Ferencz 1 frt. Korinek Julia 2 frt. Dr. Chorányi József 1 frt. Recska Zsigmond 1 frt. Kohn József 50 kr. *Összesen 9 frt. 50 kr.*

A *17,542.* sz. íven. Gyűjtő: Kardos Tivadar. T. 10 kr. N. N. 10 kr. N. N. 10 kr. R. O. 10 kr. R. 10 kr. M. 10 kr. M. 5 kr. M. 5 kr. H. G. 10 kr. Sz. 10 kr. T. J. 10 kr. M. A. 10 kr. özvegy Silenckné 50 kr. Somogyi Ella 20 kr. Dévy Irma 20 kr. Witichen J. 25 kr. J. 20 kr. Y. 10 kr. X. Y. 10 kr. N. N. 10 kr. L. 10 kr. Kardos Anna 25 kr. *Összesen 3 frt.*

A *17,496.* sz. íven. Gyűjtő: Hoffenreich Lipót, takarékpénzt. igazgató, Pruszkán. Hoffenreich L. 25 kr. Weisz D. 25 kr. Altmann J. 25 kr. Szinger Lajos 50 kr. Piacsek 30 kr. Dr. Schlesinger 30 kr. *Összesen 1 frt 85 krajczár.*

A *17,935.* sz. íven. Gyűjtő: Gyurkovich Zsigmond, takarékpénzt. tisztviselő, Kunszentmiklóson 2 frt. «Kunszentmiklósi-Dabas vidéki takarékpénztár» 20 frt. *Összesen 22 frt.*

Steinschreiber József *18,286.* sz. ívén: Wettner Hermin, nevelőnő *1 forint.*

A *18,870.* sz. íven. Gyűjtő: «Magyar kir. távirda» Brassó. Dousa Zsófia, postamester 1 frt. Schröder Henrik 20 kr. Nagy Ferencz 20 kr.

Makabby József 20 kr. Sorban György 20 kr. Benkő Áron 20 kr. Heidel Mihály 20 kr. Schmidt Emilia 50 kr. Gyertyárosy Ferencz 50 kr. Gábor István 20 kr. Kopanitsch Ödön 20 kr. Barna M. 20 kr. Hunerl 20 kr. *Összesen 4 frt.*

A *9696.* sz. íven: Schlatter Alfréd és Stöhr Antal, Kassáról *2 frt.*

A *10,616.* sz. íven: Bernstein József, butorgyáros, Budapesten *2 frt.*

A *16,503.* sz. íven. Gyűjtő: Jelencsik Mária, Székesfehérváron 1 frt. Szendefyné 1 frt. Lantos Gézáné sz. Giczey Jolán 1 frt. Hallán Ernőné 1 frt. *Összesen 4 frt.*

A *721.* sz. íven: A ker. kapuvári ker. tan. egylet pénztára *5 frt.*

A *379.* sz. íven: Reinitz Irma, Budapesten *3 frt.*

A *409.* sz. íven: Bock István leányai, Budapesten *50 frt.*

Az *1683.* sz. íven: Katona János, k. jegyző, Csökmőn *1 frt.*

Az *1909.* sz. íven: Salgó-Tarján nagy község *5 frt.*

A *2833.* sz, íven: Wechselmann Ignácz, építész, Budapesten *2 frt.*

A *3912.* sz. íven. Gyűjtő: Bod Péter, igazgató, Nagy-Szeben 1 frt. Zöld József 10 kr. Teleky János 10 kr. Horváth Miklós 50 kr. László Gyuláné 10 kr. Simónis 2 frt. *Összesen 3 frt 80 kr.*

A *3931.* sz. íven. Gyűjtő: Arlow Mariska, okleveles tanítónő, Szegszárdon. Hanny 2 frt. Mihók 1 frt 50 kr. Szigethiné 20 kr. Fejes Imréné 1 frt. Pápé Gyuláné 1 frt. özv. Tóth Istvánné 1 frt. özv. Theodorovitsné 1 frt. Haidekker Béláné 1 frt. Őrffy Lajosné 1 frt. Pap Mária 50 kr. Nagy Erzsike 50 kr. Boda Vilmosné 1 frt. Walter Károlyné 1 frt. Kramolin Emilné 1 frt. Tóth Károlyné 1 frt. Steiner Lajosné 1 frt. Varasdy Lajosné 40 kr. Pap Istvánné 1 frt. Sável Kálmánné 1 frt. özv. Szepauerné 1 frt. Abayné 1 frt. özv. Tráiber Józsefné 1 frt. Szigeti Gáborné 1 frt. Gözsy Irénke 1 frt. Udvardy Sándor 3 frt. Halász Erzsike 1 frt. Schneiderbauerné 50 kr. Mikos Gézáné 2 frt. Komáromy Gyuláné 1 frt. Ludvig Józsefné 50 kr. Adler Ney Jánosné 1 frt. Ujfalusy Lajosné 50 kr. Hángel Ignáczné 1 frt. Beöthy Károlyné 1 frt. Ferdinánd Józsefné 50 kr. Fördős Vilmos 1 frt. Szondy Istvánné 1 frt. Goldberger Róza 1 frt. *Összesen 40 frt 10 kr.*

A *4111.* sz. íven. Gyűjtő: Gyergyánffy Ferencz, tvsz. elnök, Nagy-Kikindán 2 frt. N. N. 20 kr. N. N. 20 kr. Daume Viktor 50 kr. Mészáros 15 kr. *Összesen 3 frt 5 kr.*

A *4226.* sz. ívén: Dr. Niamesny Gyula, ügyvéd, Temesváron *1 frt.*

A *4308.* sz. íven: Tordai takarékpénztár részvény-társulat *5 frt.*

Az *5106.* sz. íven. Gyűjtő: Kroh Aranka, Zólyomban. Kroh Albert 50 kr. Tarny 50 kr. L. 20 kr. Biedermann 40 kr. Ferjencsik 40 kr. Hermann Sándor 30 kr. Paul Bánitz 50 kr. Voglhut Adolf 20 kr. Eiser Miklós 20 kr. Kohn Róza 30 kr. Mauhen Mihály 30 kr. Herman Anna 30 kr. Binder Gusztáv 20 kr. Mandl A. 20 kr. Heller 30 kr. Thébun 20 kr. N. N. 20 kr. Strausz N. 20 kr. Illoska Berta 20 kr. Pollacsek Ida 1 frt. Altdorffer Viola 80 kr. N. N. 10 kr. Wittmann J. 20 kr. Dr. . . . 50 kr. N. N. 10 kr. *Összesen 8 frt 30 kr.*

Az *5943.* sz. íven. Gyűjtő: Jéger Irma, tanítónő, Szatmáron. Sztanaszky Róza 50 kr. Horváth Józsefné 50 kr. Lévay Józsefné 50 kr. Madarassy Jánosné 30 kr. Száizer János 60 kr. Farkas József 20 kr. Tiboldy Gyuláné 50 kr. Jéger Irma 2 frt 30 kr. *Összesen 5 frt 40 kr.*

A *6439.* sz. íven: Majer Antal, tanító, Szegszárdon 1 frt. Egy asztaltársaság 1 frt. *Összesen 2 frt.*

A *7582.* sz. íven. Gyűjtő: Széki Aladárné szül. Csabi Károla, Bönyőn. Németh Sámuel 50 kr. Tóth Antalné 25 kr. Hamar Mórné 30 kr. Nagy Ágnes asszony 30 kr. Lázár Hermina 50 kr. Perényi Lenke 40 kr. Nikitscher József 50 kr. Kiss Ilona 60 kr. Egy kevés pénzü 1 frt. Tóth Lajos 50 kr. Fadgyas Lászlóné 50 kr. N. N. 50 kr. Pámer Jánosné 40 kr. Czihe Szidónia 20 kr. özv. Németh Lászlóné 50 kr. N. N. 50 kr. N. N. 50 kr. Nagy Sándorné 40 kr. B. B. 1 frt. Gyarmathy György 40 kr. Nagy Lajosné 30 kr. Széki Aladárné 1 frt 5 kr. *Összesen 11 frt 10 kr.*

A *8893.* sz. íven. Gyűjtő: Merényi Kálmán, igazg. tan., Magyar-Óváron. A Mosonmegyei áll. tanító-egylet *2 frt.*

A *13,471.* sz. ívén: Schlanger Malvin, áll. tanítónő, Orsován *3 frt.*

A *13,791.* sz. ívén: Hermán Mihály, ügyvéd, Szatmár-Németi *2 frt.*

A *13,866.* sz. íven. Gyűjtő: Ginzery Nándor, áll. tanító, Sztrázsán. Bachráthy István 30 kr. Ginzery Nándor 20 kr. N. N. 10 kr. N. N. 10 kr. N. N. 10 kr. N. N. 40 kr. Czeller 20 kr. Rosenbach Antal 20 kr. Risska József 10 kr. *Összesen 1 frt 70 kr.*

A *15,911.* sz. íven: Kaszás Kálmán, fogalm., Szegeden *1 frt.*

A *16,881.* sz. íven. Gyűjtő: Kenyeres Adolf, tvsz. elnök, Beszterczén 1 frt. Szász Dénes 40 kr. Láng Gusztáv 1 frt. Gyárfás János 40 kr. Kilyén Kárely 40 kr. Veltik Károly 40 kr. Tóth 20 kr. *Összesen 3 frt 80 krajczár.*

A *17,378.* sz. íven. Gyűjtő: Fejes Ilona. 3 N. N. *1 frt.*

A *17,535.* sz. íven. Gyűjtő: Kerekes Ernő, a budapesti bölcsészeti hallg. segítő egyl. elnöke. A bölcsészet hallg. segítő egyl. *2 frt 70 kr.*

A *17,887.* sz. íven: Kovács Antal, tanító, Buziáson 50 kr. Kovács Antalné 50 kr. *Összesen 1 frt.*

A *17,900.* sz. íven. Gyűjtő: Borosnyai Katinka. Székely Juli 2 frt. Nagy Gyuláné 1 frt. Pillinger Edéné 1 frt. P. Ilona 1 frt. *Összesen 5 frt.*

A *18,810.* sz. íven. Gyűjtő: Zöhls Gizella, Felső-Bükkön. Zöhls Gizella 1 frt. Stockmajer Frida 30 kr. Zöhls Ernő 10 kr. Gabriel 20 kr. N. N. 10 kr. Zöhls Arthur 10 kr. Stockmayer Anna 30 kr. Vécsey Mihály 50 kr. Gonzalle F. 50 kr. Krist Róza 20 kr. *Összesen 3 frt 30 kr.*

A *611.* sz. íven: Küzmös Róza, tanítónő, H.-Dorogon 1 frt. Fejér György 50 kr. Tóth Mihály 50 kr. Szász János 50 kr. Révész Mihály 50 kr. Varga János 50 kr. Kiss Endre 50 kr. *Összesen 4 frt.*

A *694.* sz. íven: «Aradvidéki tanító-egylet» *2 frt.*

A *672.* sz. íven. Gyűjtő: H. Kiss Kálmán, képezdei igazgató, Nagy-Kőrösön 50 kr. Hajdu László 30 kr. Molnár Ferencz 20 kr. Papp Gedeon 30 kr. Tóth Lajos 20 kr. id. Szabó Sándor 20 kr. Szinok Sándor 30 kr. Bánkorsós József 20 kr. ifj. Szabó Sándor 20 kr. Zombory Dániel 20 kr. Szombathelyi Lajos 20 kr. Fekete István 20 kr. Máté József 20 kr. Técsi Zsigmond 15 kr. Tóth Ferencz 10 kr. Győrfy László 20 kr. Homonnay István 20 kr. *Összesen 3 frt 78 kr.*

A *707.* sz. íven. Gyűjtő: Nádosy Kálmán, Baranya-Szt-Lőrinczen. Nádosy Pál 20 kr. Nádosy Ida 2 frt. Somssich Mari 2 frt. Nádosy Etelka 1 frt. Bock Lajos 1 frt. Nádosy Kálmán 2 frt 80 kr. Berki Gyula 1 frt. Kocsián Jenő 20 kr. N. N. 20 kr. N. N. 1 frt. Gebauer Tivadar 1 frt. D. F. 30 kr. Tiller Károly 1 frt 50 kr. Angyal Lajos 20 kr. Horváth Pál 20 kr.

Veszely csendőr 20 kr. Bnekker Sándor 1 frt. Z. . . . 50 kr. Engl Zsigmond 50 kr. Jeszenszky Árpád 50 kr. Tóth Gyula 1 frt. D. Kálmán 30 kr. Nagy Károly 40 kr. Henig Gyula 40 kr. Kovácsy J. 20 kr. Hajsár Sándor 20 kr. Borsos Gusztáv 60 kr. Szalay János 20 kr. Göth Ede 40 kr. Dr. Rameshofer Sándor 1 frt. Ney József 20 kr. Krajinyak Ágost 20 kr. Hampl Antal 20 kr. Zathery Arthur 20 kr. *Összesen 25 frt.*

A *862.* sz. íven. Gyűjtő: Pongrátz Lajos, alispán, Ipolyságon 1 frt. Terstyánszky Sándorné 1 frt. Winter Sándorné 1 frt. *Összesen 3 frt.*

A *2632.* sz. íven. Gyűjtő: Maurer Vilmos, m. k. miniszteri számtanácsos, Budapesten. Ujváry 50 kr. Riesz 50 kr. Grotto 20 kr. Salzer 30 kr. Zimmermann B. 20 kr. Grossmann 30 kr. Dobos 30 kr. Klein József 30 kr. Neumann Ede 20 kr. Klein 20 kr. Deutsch 20 kr. Hermann 20 kr. Silberkrausz 20 kr. Bauer 20 kr. Lunbek 20 kr. Pollaek 50 kr. Fanny 50 kr. Maurer Vilmos 50 kr. *Összesen 6 frt.*

A *3680.* sz. íven: Schmidt Ferencz, építész, Budapesten *1 frt.*

A *4037.* sz. íven: Stáhly György, kir. tanfelügyelő, Veszprém *2 frt.*

A *4472.* sz. íven: Szilády Béla, keresk., Budapesten *1 frt.*

A *4562.* sz. íven: Mandl Mór, keresk., Aradon *50 kr.*

Az *5525.* sz. íven: Dienstl Emilia, tanítónő, Nagy-Becskereken 50 kr. Keczer Géza 2 frt. Heckl Ilona 1 frt 20 kr. Kovács Ernesztin 1 frt. Vattay Etelka 1 frt. Reitter Sándor 1 frt. Bakalovits Helén 1 frt. Rémy Gyuláné 1 frt. Mihulovitz 1 frt. Dr. Duka László 1 frt. N. N. 40 kr. Stassik Lujza 1 frt. *Összesen 12 frt.*

Az *5724.* sz. íven. Gyűjtő: Gross Irma, Hódmező-Vásárhelyen *2 frt.*

A *6038.* sz. íven: Kellner Mária, tanítónő, Szepes-Iglón *2 frt.*

A *6246.* sz. íven. Gyűjtő: Küttel Cornélia, Budapesten. Szelényi Gizella 2 frt. özv. Brasnicsné 25 kr. Mokry Amália 20 kr. Bellovics Imréné 5 frt. id. Tamássy Józsefné 10 frt. id. Tamássy József 10 frt. *Összesen 27 frt 45 kr.*

A *6335.* sz. íven. Gyüjtő: Löwenstein Lina, kézimunkatanítónő, Miskolczon. II-dik osztálybeli tanuló-leánykák adakozása. Singer Czilli 4 kr. Vajda Ilonka 10 kr. Frareich Emma 2 kr. Frahreich Róza 2 kr. Klein Malvin 4 kr. Fleischer Etel 4 kr. Weisz Záli 4 kr. Friedmann Fáni 4 kr. Andauer Malvin 5 kr. Czeizler Lina 2 kr. Linber Zsani 2 kr. Lieber Róza 2 kr. Zeiler Sarolta 2 kr. Weisz Lina 2 kr. Kösztenbauer 5 kr. Vidder Lina 2 kr. Bernstein Fáni 5 kr. Klein Paula 4 kr. Weisz Etel 3 kr. Láncz Malvin 4 kr. Groszmann Szili 4 kr. Hupper Anna 2 kr. Weisz Etel 2 kr. Lampel Margit 2 kr. Spitzberger Róza 2 kr. Féder Emma 2 kr. Engelhard Begina 2 kr. Goldner Zsani 2 kr. Krausz Emma 4 kr. Deutsch Kati 4 kr. Grünbaum Hani 2 kr. Stern Berta 4 kr. Klein Irma 5 kr. Stern Regioa 2 kr. Klein Giza 4 kr. Veissz Lina 4 kr. Dautzinger Berta 2 kr. Farkas Zseni 3 kr. Hardmuth Fáni 3 kr. Ungár Jolán 2 kr. Friedmann Neli 7 kr. Rosenblüh Pepi 2 kr. Reichmann Vilma 2 kr. Fried Zsani 2 kr. Dégen Betti 2 kr. Grünberger Éva 1 kr. *Összesen 1 frt 43 kr.*

A *6579.* sz. íven: Nagy Apollónia 50 kr. Kánvás Lidia 10 kr. *Összesen 60 kr.*

A *6732.* sz. íven: Petonszky Anna, tanítónő, Hosszúfalván *1 frt.*

A *6734.* sz. íven: Pető-Ferenczy Jolán, tanítónő, Kis-Kun-Halason. Szekér Pál 1 frt. X. Y. 50 kr. Haraszty Géza 50 kr. Komjáthy Sán-

dorné 30 kr. Fazekas József 30 kr. Pethő-Ferenczy Jolán 50 kr. *Összesen 3 frt 10 kr.*

A *6988.* sz. íven: Farkasdy Sörös Lujza 2 frt. Heinrich Anna 1 frt. Lengyel István 1 frt. *Összesen 4 frt.*

A *9785.* sz. íven: Vizy Ferencz, tanár, Körmöczbányán és többen tanárok *1 frt.*

A *11,122.* sz. íven. Gyűjtő: Klugmayer J., fodrász, Pozsonyban 10 kr. N. N. 10 kr. N. N. 10 kr. *Összesen 30 kr.*

A *11,854.* sz. íven: Tokody Ferencz *1 frt.*

A *12,250.* sz. íven. Gyűjtő: id. Halyko Mihály, mészáros, Kassán 5 frt. Schwartz János 1 frt. Bikky József 1 frt. Havrilla István 1 frt. Kerekes Imre 1 frt. Zantery András 1 frt. Nudák István 1 frt. Jaszin 50 kr. Várholy Dániel 1 frt. Davitko Károly 1 frt. Moskovich Moses 1 frt. Demkő Imre, nyug. jogak. igazg. 1 frt. Lili 50 kr. *Összesen 16 frt.*

A *12,474.* sz. íven: id. Novelly Sándor, keresk. és iparkamarai elnök, Kassán *5 frt.*

A *12,602.* sz. íven. Gyűjtő: Sass Ferencz, gyógyszerész, Német-Lövőn. Kapocsi József, tanító 40 kr. Sass Mária 20 kr. Sass Ferencz 20 kr. Babics Vilma 20 kr. *Összesen 1 frt.*

A *13,382.* sz. íven. Gyűjtő: Csiki Irma, Mohán. Laczkó Albert, körjegyző, Kóboron 1 frt. Lővi Ábrahám 50 kr. Fogarasiné 40 kr. Nemes Sámuelné 40 kr. Bontz József 50 kr. Menyi János 50 kr. Boér Mihály, szolgb. 1 frt. Bedő Mózes 20 kr. Fekete András 20 kr. Igélszky Jakab 20 kr. Schuster Johan 50 kr. Pildus Károly 50 kr. Simon Endre 20 kr. Csulak Zsigmond 1 frt. Zachariás 1 frt. özv. Demeter Zsigmondné 50 kr. Csiki Irma 1 frt. *Összesen 9 frt 60 kr.*

A *13,419.* sz. íven: Than Károly, m. k. egyetemi tanár, Budapesten, *11 frt.*

A *13,437.* sz. íven: Dr. Wartha Vincze, műegyetemi tanár, Budapesten *3 frt.*

A *13,719.* sz. íven: Bátky Mária, tanítónő, Deésen 2 frt. Pfeiffer János, igazgató 50 kr. *Összesen 2 frt 50 kr.*

A *14,201.* sz. íven. Gyűjtő: Faska Imre, kanonok, Győrött 6 frt. Felber 2 frt. J. . . . 1 frt. Zalka 1 frt. Szilágyiné 1 frt. X. Y. 50 kr. Baán 1 frt. Hortsványi F.-né 1 frt. T. Antal 1 frt. Sebestyén Erzsi 1 frt. Porga Borcsa 50 kr. *Összesen 16 frt.*

A *15,506.* sz. iven: id. Gróf Almásy Kálmánné, Kétegyházán *50 forint.*

A *15,649.* sz. íven: Forster Gyula, Budapesten *10 frt.*

A *15,670.* sz. íven: Fábry János, kisdedóvó, Dobsina *1 frt.*

A *15,719.* sz. íven: Dr. Hugonnai Vilma, Wartha Vinczéné, Budapesten *2 frt.*

A *15,798.* sz. ívén: Kozschuba János, vár. kapitány, Pozsonyban *1 forint.*

A *15,800.* sz. íven: Kazinczy Arthur, Berettő *1 frt.*

A *16,478.* sz. íven: Bicskei takarékpénztár *5 frt.*

A *16,682.* sz. íven. Gyűjtő: Szontagh Katalin, Dobsina. Evang. egyház 2 frt. Szontagh Katalin 1 frt. Lang Laura 1 frt. Nikl Amália 1 frt. Mesko Amália 1 frt. *Összesen 6 frt.*

A *16,691.* sz. íven. Gyűjtő: Scerbovszky Szaniszló, Budapesten.

Dr. N. N. 20 kr. Scerbovszky S. 2 frt. Nonius K. 30 kr. N. N. 30 kr. J. D. A. 20 kr. *Összesen 3 frt.*

A *16,182.* sz. íven: Dr. Herz Adolf 2 frt. Vikár István 1 frt Wolf József 1 frt. Haidenger Ágost 1 frt. Schön 50 kr. Goldschmid Mór 50 kr. *Összesen 6 frt.*

A *17,140.* sz. íven: özv. Matulay Frigyesné, Merén *2 frt.*

A *17,240.* sz. íven: Glusz Riesicz Erzsi 30 kr. br. N. N. 50 kr. Gergely 30 kr. Kubinyi Izabella 50 kr. Opris Katinka 50 kr. Fejér Zsigmond 30 kr. Zahoray Alajos 10 kr. Nyirők Béla 50 kr. Strone Frigyes 20 kr. Miller József 30 kr. Pollák Jenő 20 kr. Woditska István 20 kr. Sziget György 20 kr. *Összesen 4 frt 20 kr.*

A *17,260.* sz. íven. Gyűjtő: Dömötör Bertalanné, tassi ref. lelk. neje. Dömötör Bertalan 1 frt. Dömötör Bertalanné 1 frt. Dömötör Jolán 1 frt. ifj. Dömötör Bertalan 1 frt. Dömötör Sándor 1 frt. *Összesen 5 frt.*

A *17,725.* sz. íven: Szendy Antal, ügyvéd, Szolnokon *5 frt.*

A *17,742.* sz. íven. Gyűjtő: Steinitzer Géza, bankigazgató, Nagy-Becskereken 2 frt. Torontálmegyei takarék és hitelbank 5 frt. «Nagybecskereki takarék és előleg egylet mint részvénytársaság» 5 frt. Franz F. E. 2 frt. Weisz Izidor 2 frt. Nagybecskereki takarékpénztár 5 frt. Oldal Antal 2 frt. *Összesen 23 frt.*

A *18,160.* sz. íven: Verbói takarékpénztár *2 frt.*

A *18,955.* sz. íven. Gyűjtő: Zányi József, közs. jegyző, Veprováczon. Zányi Józsefné 1 frt. Hautz Ferencz 50 kr. Gruber József, lelkész 50 kr. Nyúli Mihály, magánzó 1 frt. Faller Zányi Mária 1 frt. Faller Alajos 50 kr. Zányi József 50 kr. *Összesen 5 frt.*

A *203.* sz. íven: Molnár Irén, Budapesten *1 frt.*

Az *535.* sz. íven. Gyűjtő: Dr. Moczai Gyula, fogorvos, Budapesten 5 frt. Karikás Gyula, hivatalnok 2 frt. Kosztits János, keresk. 1 frt. Mocsáry Sándor 1 frt. Kacskós Mihály 1 frt K. Z. 1 frt. D. T. 1 frt. Szabó Károly, főv. tanácsjegyző 1 frt, Fazekas Ágost, jegyző 1 frt. P. N. L. 1 frt. Reil Árpád 1 frt. Dósa Bertalan 1 frt. Nyáry Lajos 1 frt. Menczer Árpád, mérnök 1 frt. Than Irma 1 frt. Ferentzy Sándorné 1 frt. Szepessy Eliz 1 frt. Zellerin 1 frt. Czobor Károly, ügynök 1 frt. Czobor Fáni 1 frt. *Összesen 25 frt.*

A *919.* sz. íven: Keinz Jánosné *1 frt.*

Az *1080.* sz. íven. Gyűjtő: Janowitz Emma 2 frt. Janowitz Emil 7 frt. Glasner Flóri 2 frt. Janits József 1 frt. Karsai Ignáczné 2 frt. Schwarz Lajosné 2 frt. Wolf Hubert 2 frt. Dr. Weisz Gáborné 2 frt. Dr. Adler Alajosné 2 frt. ifj. Haas I.-né 2 frt. Klogmon Lajos 1 frt. Wald Gyuláné 1 frt. *Összesen 26 frt.*

Az *1177.* sz. íven. Gyűjtő: Hegedüs László, mérnök, Aradon. Sármezey Endre 1 frt. Szathmáry Mihály 1 frt. Hegedüs László 1 frt. Bodányi Ödön 1 frt. Medveczky 1 frt. Révész Adolf 1 frt. Szathmáry János 1 frt. *Összesen 7 frt.*

Az *1855.* sz. íven. Gyűjtő: Orbán Izabella, Győrött. Stumpf Dózsáné 50 kr. Orbán Izabella 50 kr. Cedzidlowsky Hermin 50 kr. H. . . . 30 kr. özv. Höfer Jánosné 50 kr. Kolozsváry Szilágyi M. 50 kr. Hidvéghy Ilka 30 kr. Rábik J. Géza 1 frt. Hentz Berta 25 kr. özv. Lózert Józsefné 50 kr. Salzer Lujza 50 kr. Anonymus 5 kr. Krausz Flóra 50 kr. Schlisser K. T.

1 frt. N. A. 40 kr. Steiner Herman 20 kr. Mihály J. 1 frt. *Összesen 8 frt 30 krajczár.*

A *2599.* sz. íven: Lencz Ödön *1 frt.*

A *2693.* sz. íven: Perner Gyula, m. k. államvasuti felügyelő, Budapesten *5 frt.*

A *3023.* sz. íven. Gyűjtő: Áldásy Mihály, Nagybecskereken. Áldásy Mihály 50 kr. N. N. 50 kr. F. K. 20 kr. Sz. F. 20 kr. Koltsein János 20 kr. N. R. 30 kr. M. R. 20 kr. K. W. 50 kr. Grosz A. 30 kr. N. György 20 kr. F. K. 20 kr. Braunstein 20 kr. Z. 20 kr. W. 20 kr. Lőwy 20 kr. N. N. 20 kr. Fuchs Sándor 20 kr. Strasser 20 kr. Bergenthal Max 20 kr. Ein Fremde 20 kr. N. N. 20 kr. Rosenfeld 20 kr. N. N. Wittmann 20 kr. Schnitzler 30 kr. N. N. 20 kr. Fleischer 20 kr. Eckstein 20 kr. Reiniger 20 kr. Lőwy Johann 20 kr. Stolmár Mihály 20 kr. Fejes Kristóf 30 kr. Fein Fülöp 20 kr. Jezerniczky Gyula 30 kr. N. N. 30 kr. Kohn B. 20 kr. Lucsics 20 kr. Mineros 20 kr. Z. 20 kr. Zebédius Mátyás 20 kr. *Összesen 9 frt 50 kr.*

A *3301.* sz. íven: Novák szül. Ónody Ilona, Budapesten *1 frt.*

A *3344.* sz. íven; Fehér Demeter, Boros-Sebesen. Pazar Gyula 1 frt. Mihók Mózes 1 frt. Hlava Sarolta 1 frt. Mózes Mihályné 50 kr. Ormi Mór 1 frt. Szécsényi Adolfné 1 frt. Feier Demeter 50 kr. *Összesen 6 frt.*

A *3584.* sz. íven: Török József, gyógyszerész, Budapesten *20 frt.*

A *3891.* sz. íven: Kemény Gáborné 50 kr. Hábor Sándorné 50 kr. *Összesen 1 frt.*

A *4028.* sz. íven: Samu József, tk. igazg., Csáktornyán *7 frt.*

A *4069.* sz. íven. Gyűjtő: Veress Sándor, Hosszufalun. Én 20 kr. Papp 10 kr. Roth 20 kr. Cs. J. 10 kr. Veres Sándor 40 kr. *Összesen 1 frt.*

A *4274.* sz. íven. Gyűjtő: Koós Erzsike 20 kr. Komka Kálmán 20 kr. Jeney Endre 20 kr. özv. Tóth Józsefné 20 kr. Vásárhelyi Amália 30 kr. Éltető Etelka 20 kr. Lengyel Emma 20 kr. Ekker Hermin 20 kr. Pázsit Etelka 30 kr. *Összesen 2 frt.*

A *4761.* sz. íven: Gyűjtő: Kallus Anna, virágkeresk., Szegeden 1 frt. B. R. 1 frt. Kraszek 1 frt. Tóth Gy. 1 frt. Végh Ferencz 1 frt. J. R. 1 frt. N. N. 1 frt S. T. testv. 1 frt. N. N. 50 kr. N. N. 60 kr. Wein Aurél 1 frt. Lipthay Emil 2 frt. N. N. 1 frt. N. N. 1 frt. N. N. 90 kr. *Összesen 15 forint.*

Az *5011.* sz. íven. Gyűjtő: Aiglet Erzsébet, Pápán. Lévai Teréz 30 kr. Baron Jakabné 30 kr. Reich Teréz 20 kr. Schwarz Matild 20 kr. Csepely Ilon 20 kr. Hirsch Irén 20 kr. Iglauer Emilia 40 kr. N. N. 50 kr. Csoknyai Eliz 50 kr. *Összesen 3 frt 30 kr.*

Az *5014.* sz. íven. Gyűjtő: Alexy Emilia, tanítónő, Iglón 1 frt. Guhr Armande 1 frt. Scholz Malvin 1 frt. Jendrássik M. 3 frt. Lorx Olga 1 frt. Benigny Gizella 50 kr. Schmiedt Kornélia 1 frt. *Összesen 8 frt 50 krajczár.*

Az *5078.* sz. íven: Balla Terka, tanítónő, Szamosujváron *50 kr.*

Az *5113.* sz. íven; Bartha Anna, magánnevelő intézet tulajdonos, Kolozsváron *2 frt.*

Az *5118.* sz. íven: Barthos Erzsébet, állami tanítónő, Mármaros-Szigeten *2 frt.*

Az *5231.* sz. íven. Gyűjtő: Bölcskevy Erzsébet, tanítónő, Vizaknán 1 frt. Timár Cecélia 50 kr. N. N. 25 kr. N. N. 30 kr. Márk Béla 1 frt.

Gajzágó Tivadar 1 frt. Greisz 50 kr. Gruber István 50 kr. Hirsch Albert 50 kr. László Gyula 30 kr. Reicher Gábor 60 kr. Szijártó Zsigmond 20 kr. Brandseh Frigyes 20 kr. Pávai József 50 kr. Dabséry 20 kr. id. Deézs 50 kr. Fekete J. 20 kr. Benedek Kálmánné 50 kr. Kremnitzky Amanda 1 frt. N. N. 20 kr. özv. Veress Ferenczné 1 frt. Fonoo 40 kr. Nyenyestyán Tivadar 50 kr. Szőcs Sándorné 40 kr. Ambrus Károlyné 40 kr. *Összesen 12 frt 65 kr.*

Az *5309.* sz. íven. Gyűjtő: Zenner Ágnes, főv. tanítónő 1 frt. özv. Andreetti Sándorné 1 frt. Szilágyi Adolfné 1 frt. Szitányi Adolf 1 frt. Habeskesa Amália 50 kr. Nemeshegyi Józsefné 1 frt. Kenz 50 kr. Gruber 1 frt. Száraz Ödön 1 frt. Zenner L. 50 kr. Lőwy Ottó 50 kr. Metter . . . 1 frt. *Összesen 10 frt.*

Az *5310.* sz. íven. Gyűjtők: Zádra Julia és Mária, kézim. tanítónők, Budapesten 4 frt. Mosánszky Hermina 50 kr. Szládek Etelka 50 kr. Wodicska Teréz 1 frt. *Összesen 6 frt.*

Az *5376.* sz. íven. Gyűjtő: Czobod Mária, tanítónő. Vaszkó Elek 50 kr. Krausz Lajosné 50 kr. Horváth Albert 2 frt. Nyegre László 1 frt. Kovács Imre 1 frt Novatnyi Edéné 50 kr. Csoborkey 40 kr. Győry János 50 kr. Pelliosz József 50 kr. Janovszky 50 kr. Teodorovits Istvánné 1 frt. Keresztes József 50 kr. Schmidt Károlyné 1 frt. St. Jakab 50 kr. Orosz Antal, rk. lelk., Huszton 1 frt. *Összesen 11 frt 40 kr.*

Az *5474.* sz. íven. Gyűjtő: J. Félegyházy Emla, Gy.-Szt-Miklóson. Ferenczi Károly, plébános 1 frt. Lázár Menyhértné 1 frt. Görög Joachim, örm. szerb lelk. 1 frt. Tiltscher Ede, ügyv. 1 frt. Szász Etelka 50 kr. Lázár Jánosné 50 kr. Vakai Gergely 20 kr. Váslár fivérek 50 kr. Czifra János 50 kr. Csiky Kálmánné 50 kr. Ciffra Ferenczné 1 frt. Krisztián Antalné 40 kr. Kopasz Lukácsné 1 frt. Csiky Dénesné 50 kr. Csiky Ilona 20 kr. *Összesen 10 frt 60 kr.*

A *6007.* sz. íven. Gyűjtő: Scipiades Örzsi, Budapesten. Karkis Kornél 50 kr. Karkis Malvin 50 kr. Kremmer Anna 10 kr. Skultéty Gyula 30 kr. Tóth Józsefné 30 kr. N. N. 30 kr. Skultéty Bertalan 30 kr. Walter Anna, nevelőnő 30 kr. Kientz Rózsa 30 kr. Bertink József 30 kr. Vágó Nina 30 kr. Sz. Gusztáv 20 kr. Vágó Eszter 1 frt. vf. 40 kr. Kuthy 50 kr. V. 30 kr. Scipiadesz József 2 frt. N. 20 kr. Táborita János 2 frt. *Összesen 10 frt 10 kr.*

A *6019.* sz. íven. Gyűjtő: özv. Kassevich Ferike, főv. tanítónő. Ambrózy Francziska 1 frt. Knaschovitzné 1 frt. Hegerd Zsófi 1 frt. Lutilseky Jozefine 1 frt. Kappesz Lujza 1 frt. N. Rezsőné 1 frt. Pontilovics 50 kr. *Összesen 6 frt 50 kr.*

A *6030.* sz. íven. Gyűjtő: Kecskés Borbála, Nagy-Károlyban. Ilyasevits Elekné 1 frt. Balogh Bertalanné 1 frt. Dr. Grünhut Edéné 1 frt. Latinovits 1 frt. Zelenák Julia 1 frt. Dr. Áldor Adolfné 1 frt. Kirilla Tivadarné 1 frt. *Összesen 7 frt.*

A *6032.* sz. íven. Gyűjtő: Medgyesy Ilona, Lunkán. Szőllősy Ferencz 1 frt. Medgyesy Józsefné 2 frt. Biró Ádám 1 frt. S. 10 kr. Verles 10 kr. Herscher 20 kr. Weisz A. 10 kr. Gelcz Endre 1 frt. Krwacsek Ferencz 1 frt. Damis Hóbert 1 frt. Drágány József 1 frt. Jannow 1 frt. Mayer Norbert 50 kr. Kondor Sándor 1 frt. *Összesen 11 frt.*

A *6091.* sz. íven. Gyűjtő: Klein Malvin, Bonyhádon. Dr. Ovidovics Sándor 1 frt. Dr. Reich Róbert 1 frt. Fleischmann Julia 50 kr. Dr. Pot

Radóné 50 kr. Engelmann Lipót 40 kr. N. N. 10 kr. M. 1 frt. Krámolny és Eibach 1 frt. R. S. 50 kr. Halász 50 kr. Engel Iván 1 frt. Obby 50 kr. Hirschfeld Emma 1 frt. Szendrődi Sz. 50 kr. Kun Mór 1 frt. Kohn Pál 50 kr. Keller J. 50 kr. S. 50 kr. C. A. 50 kr. H. Engelmann fia, Bonyhád 50 kr. Brik Jakab 50 kr. Lőwy W. Nanette 40 kr. Dr. Kreiner 1 frt. Engelmann Betti 40 kr. Stein Fanny 1 frt. Dávid L. 50 kr. Kek Mór 1 frt. Goldfinger Irén 1 frt. Müller Lipót 2 frt. Schütz 1 frt. Fleisch Imre 1 frt. *Összesen 23 frt 30 kr.*

A *6129.* sz. íven: Komposcht Anna, Kernyaján *2 frt.*

A *6153.* sz. íven. Gyűjtő: Márkusné-Körmendy Emma, áll. tanítónő, Molnárin 1 frt. Körmendy Mariska 50 kr. Márkus Sándor 1 frt. Dobor István 50 kr. K. Vilmos 20 kr. Valent Imre 20 kr. Venczel Rezső 20 kr. Mattesz Karolon 20 kr. Kohn Sándor 20 kr. Braskovits Henrik 20 kr. *Összesen 4 frt 20 kr.*

A *6198.* sz. íven. Gyűjtők: özv. Krausz Lipótné, tanítónő. Az I. oszt. tanulók adakozása: Weisz Pepi 5 kr. Veisz Kata 5 kr. Rott Erzsike 5 kr. Veschler Malvin 5 kr. Fleischmann Lotti 2 kr. Engelhardt Fanny 2 kr. Reich Regin 2 kr. Friedmann Eszti 5 kr. Reisz Margit 6 kr. Gottlieb Etel 10 kr. Weisz Ella 5 kr. Goldberger Erzsi 4 kr. Neuwirth Margit 4 kr. Klein Szerén 2 kr. Strausz Juliska 4 kr. *Összesen 66 kr.*

A *6278.* sz. íven. Gyűjtő: Lázár Paula, Nagybányán. Neubauer Hermin 30 kr. Czárich Ida 30 kr. Lázár Paulin 30 kr. Doroghy Ignácz 50 kr. Wienerberger 50 kr. Tersánszky Ilona 20 kr. Ádámovics Ilonka 10 kr. Marosán Anna 10 kr. *Összesen 2 frt 40 kr.*

A *6554.* sz. íven. Gyűjtő: Lux Hedvig, tanító, Izbistén 5 frt. 1887. okt. 17-én Mindenem! Budapest 5 frt. Drudarszky Mihály 1 frt. Gunics Zsiva 50 kr. Ilanics Proka 60 kr. Doros Balázs 50 kr. Csupic András 50 kr. Milutinovics János 20 kr. Poppov Nilya 20 kr. Kracsun György 50 kr. Marjanovics Erzsébet 50 kr. Oziúl Péter 50 kr. Schütz Veronika 50 kr. Tizcsián Valai 60 kr. Belschan Ferencz 40 kr. Pallek Rudolf 1 frt. Popovics Mihály 40 kr. Kotre György 20 kr. Kovács József 20 kr. Schwartz István 30 kr. Jovancsics Marka 50 kr. *Összesen 19 frt 10 krajczár.*

A *6658.* sz. íven. Gyűjtő: Palicz Gizella, tanítónő, Nyiregyházán. Péter Lászlóné 1 frt. Böhm Hugóné 1 frt. Benes Lászlóné 1 frt. özv. Draskóczyné 1 frt. Májerszky Barnáné 1 frt. Nagy Sándorné 1 frt. Werner László 1 frt. Kutassy Mária 50 kr. Domján Sámuelné 50 kr. Básthy Tamásné 1 frt. Dr. Trájtlerné 1 frt. Chotvács Ágostné 1 frt. özv. Nádosy Lajosné 1 frt. Somogyi Gyuláné 2 frt. Gyorcsány Ferencz 1 frt. Palicz Gizella 2 frt. *Összesen 17 frt.*

A *6798.* sz. íven. Gyűjtő: Prüxner Krisztina, nevelőnő, Deménden. Prüxner Henriette 1 frt. Prüxner Paula 1 frt. Prüxner Krisztina 3 frt. *Összesen 5 frt.*

A *6971.* sz. íven: Simonidesz Hermin, tanítónő *2 frt.*

A *7035.* sz. íven: Nikolics Ignáczné szül. Szalmásy A., tanárné és főv. tanítónő *1 frt.*

A *7090.* sz. íven. Gyűjtő: Sziládi Mari, tanítónő, Kecskeméten 2 frt. Szilády Janka, zenetanítónő 1 frt. N. N. 1 frt. *Összesen 4 frt.*

A *7380.* sz. íven: Ujházy Aladárné, tanítónő, Mármaros-Szigeten *6 forint.*

A *7421.* sz. íven: Varga Ilona, tanítónő, N.-Kőrösön *2 frt.*

A *7465.* sz. íven. Gyűjtő: Vincze Ilona, tanítónő, G.-Kereszturon 1 frt. Nagz Gáborné 50 kr. Kovács J. 1 frt. Z. József 1 frt. ifj. Sándor János 1 frt. Szenkovics András 1 frt. Kereszti Lajos 1 frt. Calatkás István 50 kr. Szám Sándor 50 kr. Boér 1 frt. Szemerjai Lajos 50 kr. Edit 1 frt. Lorándt 1 frt. Nováki 50 kr. Nagy S. 1 frt. S. Gyula 50 kr. Módi Mihály 1 frt. Vass Pálné 1 frt. N. N. 22 kr. *Összesen 15 frt 22 kr.*

A *8433.* sz. íven: Jurkovich Emilné 10 kr. Kubinyi János 10 kr. Sebe Katicza 20 kr. Sebe Szeréna 20 kr. Sebe Irén 20 kr. Lehotkay Hermin 20 kr. Elszász Árpád 20 kr. Beerenberg Imre 10 kr. Neuwelt Gyula 10 kr. *Összesen 1 frt 80 kr.*

A *8772.* sz. íven: Dr. Lechner László, Budapesten *2 frt.*

A *10,165.* sz. íven: Kőrösi János, ev. ref. lelkész, Kőrös-Ladányon, *50 krajczár.*

A *10,553.* sz. íven. Gyűjtő: Ágoston Ignácz, ékszerész, Budapesten 1 frt. N. N. 20 kr. Ágoston Károly 50 kr. Lisek Károly 20 kr. Walsz Ferencz 40 kr. *Összesen 2 frt 30 kr.*

A *10,576.* sz. íven. Gyűjtő: Bachruch A., ékszerész, Budapesten 10 frt. Nathan Figdor, Bécs 2 frt. Moser József 1 frt. N. M. O., drágakőkeresk., Frankfurt 5 frt. Bergstein Sigur, Bécs 2 frt. Schenk 2 frt. Leop. J. Levy, drágakőkeresk., Páris 2 frt. Jamyk 2 frt. Politzer Ludwig, Bécs 2 frt. Daffinger Adolf 1 frt. Ph., Páris 2 frt. Ph. J., magánzó, Párisban 5 frt. *Összesen 36 frt.*

A *10,621.* sz. íven: Biber Károly, fodrász, Budapesten *1 frt.*

A *10,711.* sz. íven. Gyűjtő: Demmer Károly, fodrász, Budapesten 50 kr. D. M. 30 kr. T. E. 10 kr. S. H. 20 kr. Tétsy Józsefné 20 kr. J. S. 20 kr. Herzog Mari 20 kr. *Összesen 1 frt 70 kr.*

A *11,563.* sz. íven. Gyűjtő: Gergely Mariska, Kolozsváron. G. A. 10 kr. G. K. 10 kr. V. D. 10 kr. Gergely Mariska, tanítónőjelölt 20 kr. Lisztner 20 kr. G. R. 10 kr. Benedekné 20 kr. Bogyó Katicza 20 kr. özv. Boér Józsefné 20 kr. Pöhm Jakabné 20 kr. Gergely Ferencz 40 kr. Purjeszné 50 kr. Ferenczine 60 kr. Honigbergerné 1 frt. Tauffer Max 1 frt Bessei Hugóné 1 frt. özv. Lekmüller Mátyásné 20 kr. *Összesen 6 frt 30 kr.*

A *12,117.* sz. íven: X. Y. 1 frt. Z. 1 frt. B. G. 50 kr. X. 20 kr. K. M. 1 frt. Gyűjtő: Csányi Ádám 1 frt. *Összesen 4 frt 70 kr.*

A *12,333.* sz. íven. Gyűjtő: Killyéni Endre, polg. isk. tan., Brassóban 50 kr. Kemény Ferencz 1 frt. A. u. B. Schnarze 30 kr. Jaschik Gyula 30 kr. Vitéz Károly 30 kr. N. N. 10 kr. Nagy A. 10 kr. Knapp Mihály 30 kr. Székely György 40 kr. Péter Mihály 50 kr. Nagy Lázár 20 kr. Nagy Pál 20 kr. Brestmeyer 40 kr. K. Izrael 20 kr. Kelemen Béla 20 kr. Frank Lipót 50 kr. Kovács Máté 20 kr. Geőcze Sarolta 30 kr. *Összesen 6 forint.*

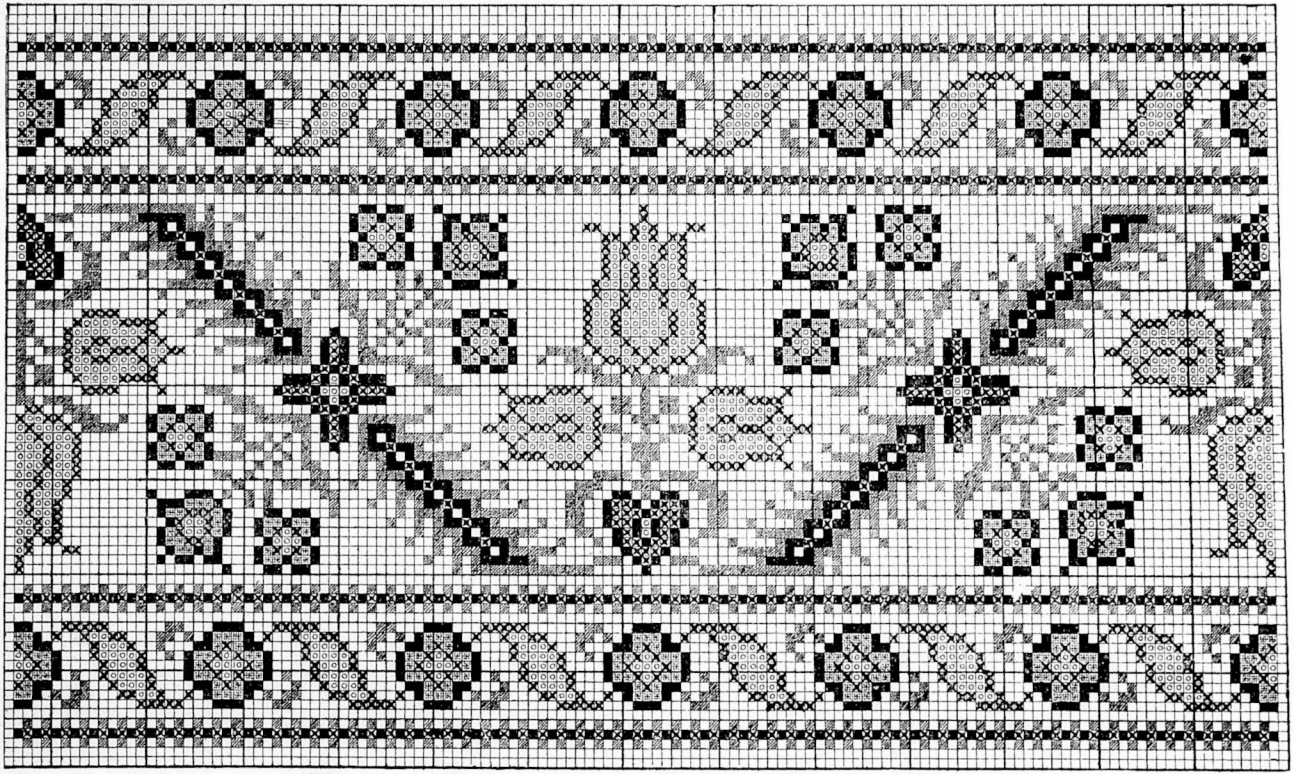

alap, sárga, kék, zöld, vörös, fekete.

HIMZÉS-MINTA.

Tervezte: Hollós Károly.